

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΜΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΕΣ: ΚΩΣΤΙΝΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

ΤΣΑΒΟ ANNA

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ

Πάτρα, 2015

**AN APPROACH OF WORK OF SOCIAL STRUCTURES FOR
FIGHTING THE POVERTY AND SOCIAL EXCLUSION IN THE
MUNICIPALITY OF ATHENS**

Patra, 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	1
ABSTRACT.....	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3

ΜΕΡΟΣ Α: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:ΑΙΤΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6:ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7:Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8:ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9:Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ.....	35

ΜΕΡΟΣ Β: ΕΡΕΥΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ40

1.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ40

1.3 ΔΕΙΓΜΑ.....41

1.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ43

ΣΧΗΜΑ 1: ΣΕ ΠΟΙΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΗΚΕΙ Ο ΦΟΡΕΑΣ ΣΑΣ.....44

**ΣΧΗΜΑ 2: ΠΟΙΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΦΟΡΕΑ.....45**

ΣΧΗΜΑ 3: ΣΕ ΠΟΙΑ/ΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΣΤΕ46

ΣΧΗΜΑ 4:ΣΕ ΠΟΙΕΣ ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ Ο ΦΟΡΕΑΣ ΣΑΣ47

**ΣΧΗΜΑ 5:ΠΟΣΟΥΣ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΕΙΤΕ ΣΕ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΒΑΣΗ.....48**

**ΣΧΗΜΑ 6:ΠΟΣΑ ΑΤΟΜΑ ΩΦΕΛΗΘΗΚΑΝ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΑΣ ΤΟ ΕΤΟΣ
2013.....49**

**ΣΧΗΜΑ 7:ΠΑΡΑΤΗΡΕΙΤΑΙ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΠΟΥ ΩΦΕΛΗΘΗΚΑΝ ΤΩΝ
ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΑΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ.....50**

**ΣΧΗΜΑ 8:ΕΑΝ ΝΑΙ ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΧΕΙ ΑΥΞΗΘΕΙ Ο ΑΡΙΘΜΟΣ
ΤΩΝ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΩΝ.....51**

**ΣΧΗΜΑ 9:ΠΩΣ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ
ΦΟΡΕΑ.....52**

**ΣΧΗΜΑ 10:ΘΕΤΕΙ Ο ΦΟΡΕΑΣ ΣΑΣ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ
ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΩΝ53**

ΣΧΗΜΑ 11:ΕΑΝ ΝΑΙ ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΑ54

ΣΧΗΜΑ 12:ΠΟΙΕΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΕΙ Ο ΦΟΡΕΑΣ ΣΑΣ.....55

ΣΧΗΜΑ 13:Ο ΦΟΡΕΑΣ ΣΑΣ ΕΧΕΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ	56
ΣΧΗΜΑ 14:ΠΟΣΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΩΝ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΩΝ	57
ΣΧΗΜΑ 15:ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΗΡΕΣΤΕΡΗ ΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ	58
ΣΧΗΜΑ 16:ΑΠΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ.....	59
ΣΧΗΜΑ17:ΑΝ ΝΑΙ, ΠΟΣΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥΣ.....	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	61

ΜΕΡΟΣ Γ: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΤΟΥ «ΓΕΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΘΗΝΩΝ».....	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ	69
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	74
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ.....	84
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	85
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ.....	89

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα που επιλέχθηκε προς διερεύνηση αφορά την προσέγγιση του έργου των κοινωνικών δομών για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στο δήμο της Αθήνας. Μέσω της έρευνας θα διερευνηθούν τα αποτελέσματα της προσέγγισης των δομών στο θέμα αυτό. Οι κοινωνικές δομές για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελούσαν και αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι ενδιαφέροντος για τους κοινωνικούς λειτουργούς. Δεδομένων των υφιστάμενων κοινωνικοοικονομικών αλλαγών και συνθηκών, τις παροχές υπηρεσιών για την κάλυψη βασικών αναγκών των ωφελουμένων και την έλλειψη κεντρικού σχεδιασμού στη χώρα μας, θεωρήσαμε ενδιαφέρον και άξιο προς διερεύνηση, να μελετήσουμε τον τρόπο με τον οποίο οι οργανώσεις δραστηριοποιούνται σε ένα μεγάλο αστικό κέντρο, όπως η Αθήνα.

Με τη διεκπεραίωση της ποσοτικής μας έρευνας καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι υπήρξε αύξηση των ωφελούμενων που προσέρχονται στις κοινωνικές δομές (95,2%). Όσον αφορά το έργο που παράγουν οι κοινωνικές δομές που ασχολούνται με την καταπολέμηση της φτώχεια και του κοινωνικού αποκλεισμού παρατηρήθηκε ότι παρέχουν υπηρεσίες που έχουν στόχο την άμεση βοήθεια του πληθυσμού (Ελληνες, Ευρωπαίους Πολίτες, Μετανάστες, Αιτούντες Άσυλο και Πρόσφυγες) προκειμένου να καλυφθούν βασικές ανάγκες τους. Οι υπηρεσίες αυτές είναι ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ψυχοκοινωνική υποστήριξη (33,3%) καθώς και υπηρεσίες σίτισης στέγασης και ρουχισμού (28,6%). Αξίζει να σημειωθεί ότι η συνεργασία και δικτύωση με άλλους φορείς και οργανώσεις υπήρξε άριστη (90,5%) γεγονός που συντελεί στην πληρέστερη κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού στο Δήμο της Αθήνας.

ABSTRACT

The subject which has been selected to be investigated ,pertains to the approach of work of social structures against the fight of poverty and social exclusion in the municipality of Athens. Throughout the research we will investigate the results of the structures' approach on this subject. The social structures against the fight of poverty and social exclusion constituted and still constitute integral piece of interest for the social workers. Due to the existence of socio-economic changes and conditions, the provision of services (so that the basic needs of the benefited will be covered) and the lack of central planning in our country, we considered as interesting and worthy for investigation to study the way in which each organization acts in big urban centers, such as Athens. With the procession of the quantitative research we came to the conclusion that there was an increase of the percentage of benefited who are entering the social structures(95,2%). As long as the work of the social structures, that are dealing with the fight against poverty and social exclusion , is considered it has been mentioned that they provide services which aim to help the population(Greek, European, Those who seek for an asylum and Immigrants) instantly, so that some of their basic needs will be covered. The services mentioned above include healthcare insurance, psychological support (33.3%) as well as feeding, housing and clothing services (28.6%). It is worth to be mentioned that the cooperation and networking with other organizations and foundations has been exceptional (90.5%), fact which results to the greatest cover of the population's needs in the municipality of Athens.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι εκπαιδευτικές μας εμπειρίες στον τομέα της κοινωνικής εργασίας σε συνδυασμό με τις βιβλιογραφικές απόψεις σχετικά με το θέμα, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός, αναδεικνύουν τη διερεύνηση της προσέγγισης των κοινωνικών δομών στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια ποσοτική έρευνα, καθώς σκοπός της είναι να προσεγγίσει τον τρόπο λειτουργίας των κοινωνικών δομών που δραστηριοποιούνται για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στο δήμο της Αθήνας. Ως μέθοδος δειγματοληψίας επιλέχθηκε η έρευνα σε όλο τον πληθυσμό καθώς ο αριθμός των κοινωνικών δομών που δραστηριοποιούνται σε αυτό το δήμο δεν ξεπερνά τις είκοσι πέντε (25). Οι ερευνητικές υποθέσεις που αποτελούν την ποσοτική μας έρευνα είναι τρεις : 1) Λόγω των υφιστάμενων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών υποθέτουμε ότι έχει αυξηθεί ο αριθμός των εξυπηρετούμενων που προσέρχονται στις κοινωνικές δομές. 2) Υπάρχει ανάγκη παροχής υπηρεσιών προκειμένου να καλυφθούν βασικές ανάγκες των ωφελούμενων. 3) Υποθέτουμε ότι εξ' αιτίας της έλλειψης κεντρικού σχεδιασμού επηρεάζεται η λειτουργία και η δικτύωση μεταξύ των υπηρεσιών.

Ειδικότερα στο Μέρος Α' στη βιβλιογραφική ανασκόπηση στο πρώτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στους όρους «φτώχεια» και «κοινωνικός αποκλεισμός». Θα εξεταστεί η σχέση των δυο αυτών όρων , καθώς έχουν προκαλέσει έντονες συζητήσεις, ως προς τη σύνδεσή τους. Η φτώχεια επικεντρώνεται σε ζητήματα αναδιανομής πόρων και κυρίως του εισοδήματος αντίθετα η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού επικεντρώνεται σε ζητήματα σχεσιακά και συμμετοχής. Στη συνέχεια, θα εξεταστεί το εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου «κοινωνικός αποκλεισμός», οι θεωρητικές προσεγγίσεις και τα χαρακτηριστικά του.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα παραθέσουμε τα χαρακτηριστικά του φαινομένου της φτώχειας και στο τρίτο την καταγραφή των χαρακτηριστικών του κοινωνικού αποκλεισμού προσπαθώντας για μια πλήρη περιγραφή των εννοιών.

Στο τέταρτο και στο πέμπτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στα αίτια του κοινωνικού αποκλεισμού και στις πληθυσμιακές ομάδες που βάλλονται συνήθως από την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Πιο συγκεκριμένα θα παραθέσουμε τις ομάδες του πληθυσμού που καλύπτονται από την ελληνική νομοθεσία .

Στο έκτο και το έβδομο κεφάλαιο θα εξετάσουμε πως συνδέεται ο κοινωνικός αποκλεισμός με τα κοινωνικά δικαιώματα των ανθρώπων αλλά και με την αγορά εργασίας. Στο όγδοο κεφάλαιο του θα εξετάσουμε τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό στην Ελλάδα.

Και στα δυο τελευταία κεφάλαια της βιβλιογραφικής μας ανασκόπησης, στο ένατο και στο δέκατο θα αναφερθούμε στις κοινωνικές δομές καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ισπανία και στην Πορτογαλία, και στον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού.

Στο Μέρος Β' , στο ερευνητικό, παρουσιάζεται η έρευνα που πραγματοποιήθηκε πάνω στην προσέγγιση των κοινωνικών δομών για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Παραθέτονται τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα της έρευνας. Στο Γ' και τελευταίο Μέρος παρουσιάζεται μια ενδεικτική συνέντευξη κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στο δήμο της Αθήνας.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με τον ερευνητή B. Rowntree (1901), ένα πρόσωπο είναι φτωχό «εάν το σύνολο των αποδοχών του δεν επαρκεί για να αποκτήσει τα απολύτως απαραίτητα, για την διατήρηση της φυσικής του απλώς δύναμης». Με άλλα λόγια, ένα πρόσωπο βρίσκεται σε κατάσταση φτώχειας, εάν η διατροφή, ο ρουχισμός και η κατοικία του είναι τέτοια που να βλάπτει την υγεία του. Με βάση τον παραπάνω ορισμό, προσδιορίζονται τα εξής:

- Οι ελάχιστες ποσότητες διατροφής, ρουχισμού, κατοικίας, θέρμανσης και καθαριότητας, που εξασφαλίζουν την επιβίωση του ατόμου
- Αυτές οι ελάχιστες ποσότητες, σε χρηματική αξία, αντιστοιχούν στις μικρότερες δυνατές τιμές της αγοράς
- Προσθέτοντας τις χρηματικές αξίες των ελάχιστων ποσοτήτων, βρίσκουμε το επίπεδο καταναλωτικής δαπάνης ή το χρηματικό εισόδημα, το οποίο αντιστοιχεί στο όριο της φτώχειας. Επομένως, όσα άτομα ζουν με μικρότερο εισόδημα από αυτό το όριο, χαρακτηρίζονται φτωχοί (Καράγιωργας Σ. και. Συν, Αθήνα 1990).

Κατά τον Sen (1998) ορίζεται ως φτώχεια η οικονομική υστέρηση που παράλληλα υπογραμμίζει και τις προερχόμενες δυνατότητες από τους οικονομικούς πόρους που καθιστούν το άτομο ικανό να συμμετέχει σε κοινωνικές δραστηριότητες χωρίς να προκαλείται σε αυτό το αίσθημα της ντροπής.

Αντίστοιχα κατά τον Ringen (1988) ένα άτομο/νοικοκυριό είναι φτωχό εάν στερείται πόρων , κυρίως εισοδήματος , ή υπόκειται σε μη κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης. Στην περίπτωση που στερείται οικονομικών πόρων η φτώχεια προσδιορίζεται ως έμμεση, διαφορετικά ως άμεση ανάλογα με τον βαθμό στέρησης συνιστωσών του τρόπου διαβίωσης.

Ως απόλυτη φτώχεια θα μπορούσε να οριστεί η πλήρης ανεπάρκεια εισοδήματος και πόρων για την εξασφάλιση των απολύτως αναγκαίων, με σκοπό την διατήρηση και την αναπαραγωγή της ζωής τόσο ατομικά όσο και σε οικογενειακό επίπεδο (Καράγιωργας Σ. και. Συν, Αθήνα 1990).

Σύμφωνα με τον P. Townsend (1979), ο οποίος ήταν ο πρώτος που αμφισβήτησε την έννοια της απόλυτης φτώχειας, ως σχετική φτώχεια ορίζει «την ανεπάρκεια πόρων που αποκλείει ουσιαστικά το άτομο ή την οικογένεια από το συνηθισμένο επίπεδο διαβίωσης, καθώς και από την συμμετοχή

του στις συνήθειες και τις δραστηριότητες της κοινωνίας, στην οποία ζει» (Καράγιωργας Σ. & Συν, Αθήνα 1990).

Με άλλα λόγια, η σχετική φτώχεια δεν προσδιορίζεται μόνο από τις βιολογικές ανάγκες του ανθρώπου αλλά και από κοινωνικούς και πνευματικούς παράγοντες. Από την εποχή του Adam Smith, ο οποίος υποστήριζε ότι «αναγκαία δεν είναι μόνο όσα συμβάλλουν για τη φυσική μας επιβίωση αλλά και οι συνήθειες που επικρατούν σε κάθε χώρα», μέχρι και τον Μάρξ, η έννοια για τη σχετική φτώχεια καταλήγει στον ορισμό του P. Townsend (Καράγιωργας Σ. και Συν, Αθήνα 1990).

Τα τελευταία χρόνια ο όρος Κοινωνικός Αποκλεισμός έχει αντικαταστήσει τον όρο της φτώχειας που ίσχυε από την βιομηχανική επανάσταση. Είναι συχνό φαινόμενο άλλωστε ο όρος του κοινωνικού αποκλεισμού να συνοδεύεται από αυτόν της φτώχεια αφού η χρόνια ανεργία δημιουργεί αποκλεισμό από την αγορά εργασίας ενώ ο ρατσισμός ταυτίζεται με τον κοινωνικό αποκλεισμό (Τσιάκαλος, 1998).

Ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» προήλθε αρχικά από τις πολιτικές συζητήσεις το 1960, σε μια περίοδο οικονομικής ευημερίας και ανάπτυξης ενώ ένα μέρος του πληθυσμού εξακολουθούσε να μένει στο περιθώριο της οικονομικής αυτής ανάπτυξης. Εμφανίζεται για πρώτη φορά σε επιστημονικό κείμενο τη δεκαετία του 1960, σε έργο του Pierre Masse με τίτλο *Les dividendes du progres*. Την ίδια περίοδο το 1965, εμφανίζεται το έργο ενός άλλου Γάλλου του J. Klanfer, με τίτλο *L'exclusion social*. Το επόμενο χρονικά κείμενο που μιλάει για αποκλεισμένους είναι το γνωστό κείμενο του Rene Lenoir το 1974, με τίτλο *Les exclus, un francais sur dix* (Παπαδοπούλου, 2002). Έτσι κατοχυρώνεται για πρώτη φορά στο λεξικό της κοινωνιολογίας ο όρος ενώ ως έννοια χρησιμοποιείται τα τελευταία δέκα χρόνια στην Ελλάδα (Καψάλης, 2004).

Σύμφωνα με τους Kenyon, Lyous και Rafferty (2002) ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια κατάσταση ετερογενής με αλληλένδετα αίτια που ο καθένας την βιώνει ανεξάρτητα και σε διαφορετικές στιγμές, με διαφορετική ένταση, από διαφορετικά άτομα και ομάδες. Για τα άτομα αυτά ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι η μοναδική αλληλεπίδραση διαφορετικών παραγόντων, και η συνέπεια της αλληλεπίδρασης αυτής είναι η συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτική ζωή της κοινότητας που έχει σαν αποτέλεσμα την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής, περιορισμένες ευκαιρίες και επιλογές και περιορισμένη συμμετοχή στα κοινά.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει τις περίπλοκες και πολυδιάστατες μορφές του κοινωνικού αποκλεισμού, και τον ορίζει ως μία κατάσταση που έχει διαστάσεις:

-Οικονομικές(εδώ συμπεριλαμβάνονται όσοι είναι άνεργοι, άποροι και χωρίς ιδιοκτησία)

-Κοινωνικές(εδώ συμπεριλαμβάνονται όποιοι έχουν χάσει την σύνδεσή τους με την υπόλοιπη κοινωνία)

-Πολιτικές(τέλος εδώ ανήκουν συγκεκριμένες κατηγορίες του πληθυσμού όπως για παράδειγμα οι εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες, οι ηλικιωμένοι, οι μετανάστες και οι γυναίκες. Αυτές οι ομάδες ατόμων αποκλείονται από την άσκηση κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2002)

Η έννοια του όρου «κοινωνικός αποκλεισμός» αποτελεί αντικείμενο έντονων αμφισβητήσεων, καθώς υπάρχουν διαφορετικοί ορισμοί, ανάλογα πάντοτε με την οπτική γωνία και τον τρόπο με τον οποίο το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού γίνεται αντιληπτό από τον εκάστοτε μελετητή. Η Levitas (1998) αναπτύσσει ένα μοντέλο με τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις του κοινωνικού αποκλεισμού:

- Πρώτη προσέγγιση (Redistributive Discourse), κατά την οποία τα αίτια του αποκλεισμού, σχετίζονται με το χαμηλό εισόδημα και έλλειψη υλικών πόρων.
- Δεύτερη προσέγγιση (Social Integration Discourse), κατά την οποία η απασχόληση θεωρείται ως βασική δύναμη ενσωμάτωσης μέσω του εισοδήματος που προσφέρει η εργασία.
- Τρίτη προσέγγιση (Moral Underclass Discourse), η οποία θεωρεί ότι οι αποκλεισμένοι παρεκκλίνουν από τις ηθικές και πολιτισμικές νόρμες της κοινωνίας, χαρακτηρίζονται από μια κουλτούρα φτώχειας ή εξάρτησης και ευθύνονται για την κατάσταση φτώχειας στην οποία βρίσκονται, καθώς και την μετάδοση της από γενιά σε γενιά. Βλέπουμε λοιπόν πως αυτοί οι τρεις λόγοι διακρίνονται μεταξύ τους, με κριτήριο το τι κυρίως λείπει από τους φτωχούς (Πετμεζίδου, & Παπαθεοδώρου, 2004).

Σύμφωνα με την Παπαδοπούλου Δ. (2002), ως κοινωνικά αποκλεισμένοι θεωρούνται:

α) οι υπερήλικες ανασφάλιστοι, β) οι ανάπηροι, γ) οι αθίγγανοι, δ) οι άνεργοι με ιδιαίτερα προβλήματα, ε) οι πολύτεκνοι χαμηλών εισοδημάτων. Με άλλα λόγια κοινωνικά αποκλεισμένοι, θεωρούνται οι ομάδες ατόμων που δεν μπορούν να συμμετέχουν σε διάφορες δραστηριότητες της κοινωνίας.

Σύμφωνα με τα άτομα τα οποία πλήττονται από ανισότητες και διακρίσεις ο κοινωνικός αποκλεισμός “πλήττει τα πάντα, το χώρο και τους ανθρώπους, νέους και ηλικιωμένους”. Επίσης πλήττονται οι άνθρωποι που έχουν χαμηλό εισόδημα μέσω της ανεργίας, και της υποβάθμισης του επιπέδου ζωής μέσω της αποβιομηχάνισης (Richardson, 2002).

Στην κατηγορία των κοινωνικά ευπαθών ομάδων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό συμπεριλαμβάνονται:

- Οι μετανάστες
- Οι πρόσφυγες
- Οι παλινοστούντες
- Οι μακροχρόνια άνεργοι
- Αιτούντες άσυλο
- Θύματα trafficking και θύματα ενδοοικογενειακής βίας
- Μειονότητες και άτομα με πολιτιστικές και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες
- Χρήστες και πρώην χρήστες ουσιών
- Ανήλικοι παραβάτες
- Φυλακισμένοι και αποφυλακισμένοι
- Άστεγοι
- Άτομα ευρισκόμενα σε κατάσταση φτώχειας ή απειλούμενα από φτώχεια

(<https://www.eye-ekt.gr/>)

Στην Ελλάδα καλύπτονται νομοθετικά οι εξής κατηγορίες:

- Οι ηλικιωμένοι
- Οι οικογένειες
- Τα παιδιά
- Οι νέοι
- Τα άτομα με αναπηρίες
- Οι τσιγγάνοι

- Οι πρόσφυγες και
- Οι ανήλικοι παραβάτες

(Νόμος 2646/1998)

Για τις ανωτέρω κατηγορίες περιλαμβάνονται δράσεις στα πλαίσια των Ελληνικών Σχεδίων Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση (Εθνικό Σχέδιο Δράσης 2005) .

Η Παπαδοπούλου (2002) υποστηρίζει ότι : «Είναι παράλογο να αναζητούμε έναν επιστημονικό ορισμό του αποκλεισμού, αποστασιοποιημένο από τον κοινωνικό διάλογο, από τις βασικές αξίες μιας κοινωνίας και από τα ιστορικά στοιχεία συγκρότησης του Εθνικού κράτους».

Ο όρος «αποκλεισμός», σύμφωνα με τους θεωρητικούς του 19ου αιώνα, συσχετίζεται με τον όρο της «φτώχειας», που όμως δε θα έπρεπε, διότι η φτώχεια δεν αποτελεί τη φυσική συνέπεια της διαφορετικότητας αλλά είναι μία, μεταξύ άλλων κατάσταση, ικανή να προκαλέσει αποκλεισμό. Ωστόσο, ο παράγοντας της φτώχειας δεν είναι από μόνος του αρκετός να οδηγήσει σε κοινωνικό αποκλεισμό, εφόσον είναι πιθανό ορισμένοι άλλοι παράγοντες να διακόψουν αυτή τη διαδικασία, όπως η χορήγηση επιδομάτων από το κράτος ή η οικονομική στήριξη από μέλη της οικογένειας. Έτσι, η έννοια του «κοινωνικού αποκλεισμού» υπερβαίνει την έννοια της «φτώχειας», καθώς η φτώχεια συνδέεται κυρίως με τη στέρηση λόγω χαμηλού εισοδήματος, ενώ ο κοινωνικός αποκλεισμός θίγει άτομα και σύνολα, τα οποία γίνονται αντικείμενα περιθωριοποίησης (αποξένωσης και απομόνωσης). Οι άνθρωποι που αναφέρονται ως κοινωνικά αποκλεισμένοι δεν είναι μόνο οικονομικά φτωχοί, αλλά ανήκουν επίσης σε κοινωνικές ομάδες, οι οποίες, λόγω της εθνικότητας, της κουλτούρας και της ταυτότητάς τους αναγνωρίζονται ελάχιστα και ασκούν μικρή επιρροή και δύναμη στην κοινωνία (Παπαδοπούλου , 2002).

Ο θεωρητικός κατακερματισμός των κοινωνικών προβλημάτων και η νομιμοποίησή τους ως προβλήματα των ίδιων των κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων και ομάδων και όχι ως προβλήματα που αφορούν την κοινωνία επέφερε τη διάδοση του όρου «κοινωνικός αποκλεισμός». Ωστόσο η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού σε πολλές περιπτώσεις ταυτίζεται με την έννοια της φτώχειας όταν κρίνεται κυρίως από το χαμηλό εισόδημα. Παρόλα αυτά σήμερα αρχίζουν να ξεχωρίζονται ως δυο ανεξάρτητες έννοιες καθώς η φτώχεια επικεντρώνεται σε ζητήματα αναδιανομής πόρων και εισοδήματος ενώ η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού επικεντρώνεται στη συμμετοχή του ατόμου (Walker, 1997).

Ως δυο πολυεπίπεδες έννοιες δεν είναι εύκολο να αυτονομηθούν. Η φτώχεια δεν οδηγεί πάντα στον κοινωνικό αποκλεισμό, ενώ μπορεί κάποιος να είναι αποκλεισμένος χωρίς να είναι και φτωχός (Levitas 1998).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κοινή έκθεση για την κοινωνική ενσωμάτωση από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2001 (Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2001) όπου αναφέρεται στον όρο «φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός» και προσδιορίζει: «Οι όροι "φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός" χαρακτηρίζουν καταστάσεις στις οποίες εμποδίζεται η πλήρης συμμετοχή των πολιτών στην οικονομική και κοινωνική ζωή και στην άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων ή/και όταν η πρόσβασή τους σε εισόδημα ή άλλους πόρους (προσωπικούς, οικογενειακούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς) είναι τόσο ανεπαρκής, ώστε να τους αποκλείει από την απόλαυση ενός επιπέδου διαβίωσης και ποιότητας ζωής που θεωρούνται επιτρεπτά από την κοινωνία που ζουν. Σε παρόμοιες καταστάσεις, οι πολίτες δεν είναι συνήθως σε θέση να κάνουν πλήρη χρήση θεμελιωδών δικαιωμάτων τους» (Ατλάνης, 2006).

Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι δύο φαινόμενα τα οποία σχετίζονται με την προϋπόθεση ότι μεταβάλλονται ευθέως ανάλογα εξαιτίας του γεγονότος ότι οι άνθρωποι υπόκεινται σε αποκλεισμό κατά την διάρκεια οποιασδήποτε χρονικής περιόδου αδυνατούν να συμμετάσχουν στην κοινωνία, και κατά συνέπεια ο αποκλεισμός θεωρείται ανάλογος της φτώχειας (Spicker, 2004).

Θα λέγαμε πως ο κοινωνικός αποκλεισμός και η φτώχεια είναι δύο έννοιες οι οποίες περισσότερο συμπληρώνουν η μία την άλλη και φανερώνουν τόσο τις αιτίες όσο και τα αποτελέσματα της περιθωριοποίησης. Οι έννοιες αυτές βοηθούν να περιγραφεί η κατάσταση των ανθρώπων που ζουν με λιγότερα από ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Έτσι, δεν είναι απαραίτητο κάποιος να είναι φτωχός για να είναι κοινωνικά αποκλεισμένος και ούτε να είναι κοινωνικά αποκλεισμένος όντας φτωχός.

	Φτώχεια	Κοινωνικός Αποκλεισμός
Βασική υπόθεση	Χαμηλό εισόδημα ως μη αποδεκτή μορφή ανισότητας	Περιορισμένες ευκαιρίες να συνειδητοποιήσουμε την επίσημη κοινωνική συμμετοχή ως απειλή στην κοινωνική σταθερότητα
Σημείο αναφοράς	Ισότητα/ανισότητα, διανομή πόρων, ελάχιστο εισόδημα	Να είσαι μέλος της κοινωνίας ή όχι, κοινωνική συμμετοχή/ενσωμάτωση, κοινωνικά δικαιώματα
Χαρακτηριστικά	Μονοδιάστατη κατάσταση που διασυνδέεται με διαρθρωτικούς παράγοντες	Πολυδιάστατη, σωρευτικού χαρακτήρα, διαδικασία που διασυνδέεται με διαρθρωτικούς παράγοντες και ατομικιστική αντίληψη
Διαστάσεις της κοινωνικής ανισότητας	-οριζόντια -διανεμητική	Πολωμένη, διανεμητική και συμμετοχική
Δείκτες μέτρησης	Εισόδημα(ελλειμματικό εισόδημα μέχρι κάποιο κατώτατο όριο)	Διάφοροι που σχετίζονται με τις οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις

Πηγή: Petra Bohnke, 2011

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Όπως αναφέραμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο έχουν προταθεί αρκετοί ορισμοί για την έννοια της φτώχειας. Στις προσπάθειες ορισμού της έννοιας παρατηρήσαμε διαφοροποιήσεις οι οποίες έγκεινται στην ανάγκη περιγραφής του φαινομένου της απόλυτης και της σχετικής φτώχειας έννοιες που φαίνεται να διαχωρίζονται (Ανδιοπούλου, Παπαπδοπούλου & Τσάκογλου, 2013).

Η έννοια της απόλυτης φτώχειας χρησιμοποιείται για να προσδιορίσουμε εάν κάποιος είναι φτωχός ή όχι. Στην θεωρία της απόλυτης φτώχειας χρησιμοποιείται ένα μόνο κριτήριο εάν κάποιος έχει τους ελάχιστους οικονομικούς πόρους που καθορίζονται από την κάθε κοινωνία ως το *όριο της φτώχειας* ή εάν δεν διαθέτει (Ανδιοπούλου, Παπαπδοπούλου & Τσάκογλου, 2013).

Αντιθέτως η έννοια της σχετικής φτώχειας αναφέρεται σε στερήσεις που μπορεί να βιώνουν τα άτομα όχι μόνο αναφορικά με τους οικονομικούς τους πόρους αλλά και σε άλλες πτυχές της κοινωνικής τους ζωής. Λόγω της εκτεταμένης έρευνας στατιστικών στοιχείων σχετικών με τη φτώχεια και λόγω της επικράτησης της θεωρίας της σχετικής φτώχειας οι ερευνητές οδηγήθηκαν σε προσπάθειες για πολυδιάστατη μέτρηση της φτώχειας στην οποία εκτός του εισοδήματος εξετάζονται και οι ακόλουθοι παράμετροι :

- Εκπαιδευτικό επίπεδο
- Κατάσταση Υγείας
- Κατοχή συγκεκριμένων αγαθών
- Κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών
- Συμμετοχή στα κοινά
- Κοινωνικό κεφάλαιο (Ανδιοπούλου, Παπαπδοπούλου & Τσάκογλου, 2013)

Σύμφωνα με τον Μπαλούρδο (2012) η φτώχεια είναι ένα φαινόμενο περισσότερο ποιοτικό παρά ποσοτικό καθώς οι διαφοροποιήσεις του φαινομένου όπως παρουσιάζεται σήμερα στην κοινωνία μας έγκεινται σε ποιοτικά χαρακτηριστικά. Εκτιμά ότι το φαινόμενο δεν αφορά μόνο όσους έχουν πληγεί από τη χρηματοπιστωτική κρίση χάνοντας την εργασία τους και αδυνατώντας να καλύψουν τις ανάγκες τους αλλά και όσους αδυνατούν να αντιμετωπίσουν με βεβαιότητα το μέλλον όντας αντιμετώπι με μια ρευστή κοινωνικοοικονομική κατάσταση.

Προσθέτει ότι στην εικόνα του φαινομένου της Φτώχειας έχουν πλέον προστεθεί νέες ομάδες φτωχών οι οποίες είναι:

- Οι εργαζόμενοι φτωχοί
- Τα νοικοκυριά με έναν ή δύο εργαζόμενους
- Τα νοικοκυριά με παιδιά με μεσαία ένταση εργασίας (δηλαδή νοικοκυριά στα οποία τα εργαζόμενα μέλη είναι νεαρά σε ηλικία και εργάζονται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου εργασίας, για συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα)
- Τα μονοπρόσωπα νοικοκυριά
- Τα υπερχρεωμένα άτομα/νοικοκυριά (Μπαλούρδος, 2012)

Ο Μπαλούρδος (2012) υποστηρίζει ότι για να επέλθει μια κατάσταση σταθερότητας που θα βελτιώσει τις συνθήκες ζωής των ατόμων που βιώνουν φτώχεια θα πρέπει να τεθούν σε λειτουργία οι σταθεροποιητικοί μηχανισμοί της κοινωνίας, ένας από τους οποίους είναι το κράτος πρόνοιας. Υπογραμμίζει ότι μέσω αυτού του μηχανισμού μπορούν να ληφθούν αποτελεσματικά μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Σύμφωνα με τον G. Room (1995) ο κοινωνικός αποκλεισμός προσδιορίζεται με την έλλειψη των κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών, του ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης και της πρόσβασης σε κοινωνικές και επαγγελματικές ευκαιρίες της κοινωνίας.

Ο Room διακρίνει πέντε κριτήρια για την διατύπωση του φαινομένου :

1. Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι πολυδιάστατος
2. Είναι μια δυναμική διαδικασία και όχι μια κατάσταση
3. Είναι γεγονός σχεσιακό και διανεμητικό
4. Μετατοπίζεται από τους ατομικούς και τους πόρους του νοικοκυριού στους διαθέσιμους πόρους για την τοπική κοινωνία .
5. Εστιάζεται στην καταστροφική ρήξη με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. (Room, 1995)

Σύμφωνα με τον Atkinson (1998) η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού μπορεί να χαρακτηριστεί από τρία στοιχεία :

α) της σχετικότητας (αποκλεισμός από μια συγκεκριμένη κοινωνία σε ένα συγκεκριμένο χώρο και χρόνο),

β) του μέσου (ο αποκλεισμός ξεπερνά το άτομο και διενεργείται από περισσότερους συντελεστές,
γ) της δυναμικής (οι άνθρωποι δεν αποκλείονται μόνο λόγω του εισοδήματος ή της εργασίας τους αλλά και των προοπτικών τους για το μέλλον.

Η Burchardt με τους συνεργάτες της, παρά τις εκτεταμένες συζητήσεις για το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού τονίζει πως δεν έχει υπάρξει ένας σαφής ορισμός που να προσδιορίζει την έννοιά του (Burchardt, Le Grand & Piachand, 1999) .

Υπάρχουν όμως σύμφωνα με το Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας (2004) τρία θεωρητικά παραδείγματα :

- Της αλληλεγγύης, κατά την οποία ο κοινωνικός αποκλεισμός εμφανίζεται όταν υπάρχει ρήξη της κοινωνίας με το άτομο και η ένταξη του σε αυτήν κρίνεται με αποτυχία.
- Του μονοπωλίου, σύμφωνα με το οποίο, όταν σε μία κοινωνία υπάρξει διαφωνία συμφερόντων τότε άτομα και ομάδες ενδεχομένως αποκλειστούν από υπηρεσίες και αγαθά.
- Της ειδίκευσης, κατά την οποία, ο αποκλεισμός κρίνεται από την συμπεριφορά του κάθε ανθρώπου.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός επιπλέον, έχει κάποια στοιχεία που περιλαμβάνονται στην έννοια του, ανεξάρτητα από την ασυμφωνία για έναν ορισμό και συγκροτούν τον πυρήνα του.

- Ο κοινωνικός αποκλεισμός υπάρχει πάντα όταν οι σχέσεις ατόμου και κοινωνικού περιβάλλοντος «χωλαίνουν»
- Ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέεται με την ποιότητα ζωής του ατόμου (υγεία, επάρκεια σε υλικά αγαθά) αλλά και με τους παράγοντες που τον προκαλεί (εύρεση εργασίας, αδυναμία διεκδίκησης δικαιωμάτων)
- Ο κοινωνικός αποκλεισμός έχει άμεση σχέση με τις κοινωνικές συναλλαγές του ατόμου (Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας,2004) .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΙΤΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Οι απόψεις για τα αίτια του κοινωνικού αποκλεισμού ποικίλουν όπως ακριβώς και οι όροι του.

Υπάρχουν τρεις σχολές σκέψης:

1. Εκείνη που έχει ως κύριο μέλημα τις ηθικές αξίες και την συμπεριφορά του ατόμου
2. Εκείνη που ενδιαφέρεται για τον ρόλο των θεσμών και των συστημάτων – ξεκινώντας από το κράτος πρόνοιας μέχρι τον καπιταλισμό και την παγκοσμιοποίηση
3. Εκείνη που τονίζει τα ζητήματα των διακρίσεων και της έλλειψης πραγμάτωσης και δικαιωμάτων (Burchardt, Le Grand & Piachand, 2006) .

Οι απόψεις των αιτιών του κοινωνικού αποκλεισμού αλλάζουν σύμφωνα με την υπαιτιότητα . Ο Atkinson (1998) αποδίδει ευθύνες στα ίδια τα κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα για την περιθωριοποίηση που βιώνουν. Υπάρχει και άλλη πλευρά όπου η υπαιτιότητα στρέφεται στην κοινωνία καθώς μπορεί να υπάρξουν οικονομικοί και αστικοί παράγοντες οι οποίοι είναι πιθανό να αποτρέψουν άτομα και ομάδες σε ίσες ευκαιρίες. Σε ορισμένες περιπτώσεις πάλι, γίνεται αναφορά για έλλειψη αυτονομίας και δυνατότητας λήψης των αποφάσεων. Ο Jordan στην ανάλυση του, ορίζει ως υπαίτιους τους ισχυρούς που θέλοντας να προστατέψουν τα δικά τους συμφέροντα, περιθωριοποιούν κάποιους άλλους. (Burchardt et all, 2006)

Η κύρια λοιπόν αιτία, κατά τον Jordan, να παραχθούν φαινόμενα φτώχειας και αποκλεισμού είναι η οργανωμένη δράση ομάδων που ζητούν το κέρδος μέσα σε ένα περιβάλλον ανταγωνιστικό. Έτσι, αυτές οι αλλαγές που έγιναν στην παραγωγή και την οργάνωση της εργασίας έφεραν τους εργαζόμενους σε δύσκολη θέση κάνοντας τους ανίσχυρους στους εργοδότες τους, ενώ οι δεύτεροι έγιναν ακόμα πιο ισχυροί. (Λαμπαβίτσας, 1999)

Κατά το Πράσινο βιβλίο της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τα αίτια του κοινωνικού αποκλεισμού ξεπερνούν την εργασία και αναφέρονται και σε άλλους τομείς όπως την υγεία, τη στέγη, την εκπαίδευση αλλά και την πρόσβαση σε υπηρεσίες καθώς και στην περιοχή που ζουν (αστική ή αγροτική). Οι νέες συνθήκες που ερευνώνται και μπορούν να καταστήσουν ένα άτομο ή μια ομάδα αποκλίνουσα είναι κοινωνικές και οικονομικές. Αναζητούνται η μακροχρόνια ανεργία, ο αντίκτυπος της βιομηχανικής αλλαγής σε μη ειδικευμένους εργαζόμενους, η εξέλιξη των οικογενειακών δομών και παρακμή των παραδοσιακών μορφών αλληλεγγύης, η αύξηση του ατομικισμού και η παρακμή των παραδοσιακών αντιπροσωπευτικών θεσμών, οι νέες μορφές

μετανάστευσης και τέλος οι μετακινήσεις του πληθυσμού. (Τσιάκαλος, 1999)

Σύμφωνα με την Παπαδοπούλου(2002) τα αίτια του κοινωνικού αποκλεισμού διακρίνονται ως εξής:

<<-Αίτια που εντοπίζονται στην αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων (ανεργία ,κάτοικοι απομονωμένων περιοχών, στέγη, φυλετικές διακρίσεις, φτώχεια, ηλικία, φύλο, κλπ.)

- Αίτια που εντοπίζονται στην απουσία ή αδυναμία άσκησης ανθρωπίνων και πιο συγκεκριμένα κοινωνικών δικαιωμάτων (μετανάστευση, παλιννόστηση, αποφυλακισμένοι, όλες οι κατηγορίες της προηγούμενης ομάδας σε συνδυασμό με την αδυναμία άσκησης κοινωνικού δικαιώματος, κ.λπ.)

- Αίτια που εντοπίζονται στη χαλάρωση ή τη διάρρηξη του κοινωνικού δεσμού (μονογονεϊκές οικογένειες, άτομα με ειδικές ανάγκες, περιθωριακοί, χρήση ουσιών κ.λπ.)

- Τέλος, οι τρεις αυτές ομάδες αιτιών στη διαπλοκή τους και με τη συσσώρευση τους παράγουν καθαρές και ακραίες μορφές κοινωνικού αποκλεισμού.

Αυτές οι τρεις αναλυτικές κατηγορίες ερωτήσεων μπορούν να συνθέσουν τις διαφορετικές διαδικασίες “Κοινωνικού Αποκλεισμού”, ανάλογα με τη διαφορετική φύση των αιτιών που παράγουν “αποκλεισμούς”. Την σύντομη αυτή εισαγωγή ακολουθούν οι τρεις φάσεις της έρευνας, όπως αυτές έχουν σχεδιαστεί και πραγματοποιηθεί. Οι τρεις φάσεις αντιστοιχούν στα τρία μέρη της έκθεσης, στα οποία προηγείται το πρώτο μέρος της θεωρητικής προσέγγισης του όρου και του φαινομένου του Κοινωνικού Αποκλεισμού >>.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Το «Δικαίωμα» είναι εξ ορισμού η δυνατότητα να απαιτείται και να επιβάλλεται. «Ανθρώπινο δικαίωμα» μπορεί να αναφέρεται μόνο το δικαίωμα που μπορούν να απολαμβάνουν όλοι οι άνθρωποι, επειδή είναι άνθρωποι. (Ρετινιώτη & Μάντζιου 2010)

Το 1989 υιοθετήθηκε ο «Κοινοτικός Χάρτης των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων». Ύστερα από 3 χρόνια, το 1992 υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο υπουργών για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ένα πρώτο ευρωπαϊκό εργαλείο. Στα πλαίσια της εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων, υιοθετήθηκε η Σύσταση του Συμβουλίου για Επαρκείς πόρους και Κοινωνική Βοήθεια, στην οποία είναι εμφανής η έννοια των κοινωνικών δικαιωμάτων (Καβουνίδη, 1996).

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων αναγνωρίζει τα περισσότερα κοινωνικά δικαιώματα στην υγεία, την κοινωνική ασφάλεια, την προστασία παιδιών, ηλικιωμένων, αναπήρων (Κοντιάδης & Αμίτση, 2000).

Η Επιτροπή(1992) θεωρεί χαρακτηριστικά για καταστάσεις αποκλεισμού την «έλλειψη δυνατότητας άσκησης των κοινωνικών δικαιωμάτων του ατόμου χωρίς βοήθεια, την κακή εικόνα των ατόμων για τον εαυτό τους και την ικανότητα τους να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους, τον κίνδυνο μονιμοποίησης των αναγκών ενίσχυσης και το στιγματισμό των ομάδων και συνοικιών των αστικών περιοχών όπου ζουν» (Καβουνίδη, 2005)

Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο των Ευρωπαϊκών Επιτροπών για τις Εθνικές Πολιτικές ο κοινωνικός αποκλεισμός έχει άμεση σχέση με τα κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών, θέτοντας ένα συγκεκριμένο όριο βιοτικού επιπέδου, τη συμμετοχή σε αμυντικές κοινωνικές αλλά και επαγγελματικές ευκαιρίες της κοινωνίας. Η σύγχρονη θεώρηση λοιπόν του κοινωνικού αποκλεισμού δεν ενδιαφέρεται μόνο για τη φτώχεια αλλά αναγνωρίζει το φαινόμενο ως υποβάθμισης της συνολικής κατάστασης του ατόμου και το σχετίζει με την έλλειψη δικαιωμάτων (Core, 1995).

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του ανθρώπου του ΟΗΕ στις 10 Δεκεμβρίου 1948 αποδέχεται τα ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα των ανθρώπων. (Πέτρογλου, 1989)

Ανάμεσα στα σημαντικότερα άρθρα που αναφέρονται στα κοινωνικά δικαιώματα είναι αυτά που αφορούν την εργασία (άρθρο 23), την υγεία (άρθρο 25) και την εκπαίδευση (άρθρο 26) (Ρετινιώτη,

Μάντζιου 2010).

Ο Τσιάκαλος (1998) αναφέρει πως δεν υπάρχει επακριβής ορισμός του κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με τα κοινωνικά δικαιώματα, και έτσι είναι δύσκολος ο συσχετισμός μιας πολιτικής για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου. Ο επακριβής προσδιορισμός των κοινωνικών δικαιωμάτων δεν είναι δεδομένος, αντίθετα είναι αποτέλεσμα πολιτικών αγώνων.

Ο στόχος των κοινωνικών δικαιωμάτων είναι συμμετοχικός, στοχεύει δηλαδή στην ισότιμη συμμετοχή των πολιτών στην κοινωνική και την οικονομική ζωή με την εφαρμογή ενός κρατικού-κοινωνικού προγραμματισμού οικονομίας με σκοπό την ενίσχυση των ασθενέστερων τάξεων (Μανιατάκης, 1994).

Η αρχή του κοινωνικού κράτους έχει ως κύριο στόχο μέσω των κρατικών παρεμβάσεων την αναδιανομή του πλούτου και την μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων (Κασιμάτη, 1996).

Σύμφωνα με την Παπαδοπούλου (2002), οι κοινωνικές ανισότητες και σε ακραίες μορφές(κοινωνικός αποκλεισμός) ολοένα αμβλύνονται κάνοντας το κοινωνικό κράτος μη συμμετοχικό. Τα κοινωνικά δικαιώματα, αν και θα έπρεπε να απευθύνονται στις οικονομικά και κοινωνικά ευάλωτες ομάδες πληθυσμού(κυρίως), απολαμβάνονται από τους είδη “έχοντες”. Επιπλέον, η κοινωνική ενσωμάτωση στις μέρες μας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την εμπορευματοποίηση και την ελεύθερη αγορά εργασίας, παρά με την συμμετοχή του ατόμου στην κοινωνία.

Τα κοινωνικά δικαιώματα αναγνωρίζονται από το άτομο-πολίτη αλλά όχι από το άτομο που μένει στο εκάστοτε κράτος. Το κοινωνικό κράτος είναι υποχρεωμένο να παρέχει στους πολίτες του τα κοινωνικά δικαιώματα (Κοντιάδης, 1997).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παρακάτω θα προσεγγίσουμε την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με την αγορά εργασίας.

Η αγορά εργασίας είναι « η σφαίρα στην οποία αφενός κατανέμεται το υπάρχον εργατικό δυναμικό στις διάφορες παραγωγικές δραστηριότητες και αφετέρου προσδιορίζεται το ύψος του μισθού της εργατικής δυναμικής» (Κετσετζόγλου & Μπούζας ,2005) .

Η αγορά εργασίας έχει ενεργητικό ρόλο στην εμφάνιση του κοινωνικού αποκλεισμού είτε λόγω της μη απασχόλησης πληθυσμιακών ομάδων στην εργασία, είτε λόγω χαμηλού εισοδήματος του απασχολούμενου πληθυσμού. Ευάλωτες ομάδες σε αύξηση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού είναι οι άνεργοι, οι μακροχρόνια άνεργοι, όσοι εγκαταλείπουν πρόωρα την υποχρεωτική εκπαίδευση , οι εργάτριες γυναίκες με χαμηλές αποδοχές, το ξένο παράνομο εργατικό δυναμικό και οι επαναπατριζόμενοι ομογενείς (Κετσετζόγλου & Μπούζας ,2005).

Χαρακτηριστικά η Levitas υποστηρίζει ότι η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού, αρχικά δημιουργήθηκε για να περιγράψει τις πολυδιάστατες συνέπειες της φτώχειας και της ανισότητας. Σήμερα αποτελεί καθοριστικό στοιχείο της «νέας κυρίαρχης θεματολογίας». Στα πλαίσια αυτής οι όροι κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη αφθονούν και ο κοινωνικός αποκλεισμός αντιπαραβάλλεται προς την ενσωμάτωση και κατεξοχήν ως ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας (Πετμετζίδου & Παπαθεοδώρου 2004).

Η Levitas (2004) αναφέρεται σε «αποκλεισμένους» ή «έξω» από την κοινωνία άτομα με βάση την συμμετοχή τους στην αμειβόμενη εργασία. Καταθέτει όμως ζητήματα όπως αυτό της μη αμειβόμενης εργασίας στην κοινωνία(κυρίως από γυναίκες με χαμηλές αμοιβές) και θίγει το θέμα της ανισότητας που υπάρχει ανάμεσα στους έχοντες και τους μη έχοντες για πρώτη φορά.

Ο μηχανισμός σύμφωνα με τον οποίο θεωρείται ότι θα ενσωματωθούν στην κοινωνία οι «αποκλεισμένες» ομάδες ή άτομα είναι η αμειβόμενη εργασία (Levitas, 2004) .Το ίδιο αναφέρει και η Παπαδοπούλου (2002) θεωρώντας την αγορά εργασίας ως κεντρικό μηχανισμό των ανισοτήτων της κοινωνίας. Σύμφωνα με την Παπαδοπούλου : « Η αναφορά στο φαινόμενο του αποκλεισμού είναι μια κατ αρχήν αναφορά στους δομικούς μηχανισμούς της κοινωνίας μας: οι σύγχρονες κοινωνίες, ανεξάρτητα από το επίπεδο ανάπτυξης τους, υφίστανται κάποιες διαδικασίες που καταλήγουν να παράγουν συνθήκες αποκλεισμού για ένα μέρος του πληθυσμού».

Σημαντικός κρίνεται και ο κοινωνικός δεσμός για επικινδυνότητα σε αποκλεισμό και η απομάκρυνση του ατόμου από τα κοινωνικά δίκτυα χωρίς να υπάγεται σε κανένα (Castel, 1995).

Μπορούμε να μιλάμε για πιθανό κοινωνικό αποκλεισμό καθώς, εκτός από τον ολικό αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, πρέπει να υπάρχουν και άλλες προϋποθέσεις ώστε να καταστεί ένα άτομο κοινωνικά αποκλεισμένο (Καρακιουλάφη, 2006).

Άλλα στοιχεία που οδηγούν εν δυνάμει σε κοινωνικό αποκλεισμό είναι η υποαπασχόληση, η χαμηλά αμειβόμενη απασχόληση και η αποχώρηση από το εργατικό δυναμικό λόγω μακροχρόνιας ανεργίας. Ακόμα λοιπόν, και εκείνοι που εργάζονται έχουν τον κίνδυνο να γνωρίσουν τη φτώχεια, λεγόμενοι ως «φτωχοί εργαζόμενοι», οι μισθοί των οποίων επέρχονται κάτω από τα όρια της κάθε κοινωνίας. (Πετμετζίδου, Παπαθεοδώρου 2004)

Λόγω της κρίσης και της αύξησης της ανεργίας, τα τελευταία χρόνια, οι πολιτικές για την ενσωμάτωση των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας έχει αλλάξει. Η ευθύνη μετατοπίζεται από το κράτος στο άτομο, το οποίο με τη σειρά του θεωρείται υπεύθυνο για τις επιλογές του αλλά και για τις δυνατότητες του ώστε να σταθεί στις απαιτούμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας. Αυτό αφορά τόσο τους άνεργους όσο και τους εργαζόμενους για την ευθύνη της κατάστασής τους και τη συμμετοχή τους στις κοινωνικές εκφάνσεις. (Τσιώλης, 2005)

Η Silver (1995), υποστηρίζει πως αυτό που χαρακτηρίζει όλους τους αποκλεισμένους είναι ένα είδος αποστέρησης από τον κοινωνικό ιστό το οποίο ονομάζει «αποσύνδεση», και είναι αποτέλεσμα όχι μόνο του οικονομικού αλλά και του κοινωνικού άξονα. Στον οικονομικό τομέα βασικός παράγοντας τίθεται η εργασία ενώ στον κοινωνικό τα κοινωνικά δίκτυα και η αλληλεγγύη. Καταλήγει πως η ενσωμάτωση του ατόμου στο κοινωνικό σύνολο καθορίζεται και από τους δύο αυτούς άξονες.

Η Τσίγγανου αναφέρθηκε σε έναν νέο όρο, αυτόν του «κοινωνικού μειονεκτήματος» προσφέροντας έτσι την κατανόηση στην αδυναμία της πρόσβασης στην αγορά εργασίας (Τσίγγανου, 1998).

Η Ελληνική αγορά εργασίας έχει υποστεί μια πληθώρα αλλαγών και ανακατατάξεων τα δύο τελευταία χρόνια μέσω της οικονομικής ύφεσης. Η αδυναμία των επιχειρήσεων να σταθούν στην ελληνική αγορά δημιουργεί στους εργαζόμενους τεράστια ανασφάλεια όσο αφορά την προσωπική τους επιβίωση, η οποία συνδέεται άρρηκτα με την εξασφάλιση των απαραίτητων μέσων για μία αξιοπρεπή διαβίωση (ΕΚΚΕ 2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Λόγω της μαζικής ανεργίας δημιουργήθηκε ο όρος «νέα φτώχεια» που αναφέρεται σε άτομα τα οποία δεν ανήκουν στον κλειστό κόσμο των φτωχών, στην «υποκοινωνία» τους, και δεν έχουν σχέση με την «υποκουλτούρα» των φτωχών. Πρόκειται για άτομα από τα μεσαία κοινωνικά στρώματα που η απώλεια της εργασίας και του εισοδήματός τους τα οδήγησε στην περιθωριοποίηση (Χτούρης, 1992).

«Η μακροχρόνια φτώχεια ορίζεται ως το ποσοστό του πληθυσμού που παρέμεινε κάτω από το όριο της φτώχειας τουλάχιστον κατά τα δύο από τα τρία τελευταία χρόνια» (Παπαθεοδώρου & Δαφέρμος, 2010).

Με μεγάλα προβλήματα μακροχρόνιας φτώχειας έρχονται αντιμέτωπες οι μονογονεϊκές οικογένειες (ιδιαίτερα οι ανύπαντρες μητέρες) τα άνεργα νοικοκυριά και τα νοικοκυριά όπου ο αρχηγός της οικογένειας έχει χαμηλή μόρφωση. Τα παιδιά αυτών των οικογενειών καθίστανται πιο ευάλωτα (Οικονόμου & Φέρωνας, 2006).

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2006) : «Παιδιά, ηλικιωμένοι, ανύπαντρες γυναίκες, μονογονεϊκές οικογένειες, εργαζόμενοι χαμηλής ειδίκευσης, άνεργοι, μη ενεργά άτομα σε ηλικία εργασίας, άτομα που ζουν σε αγροτικές περιοχές και μετανάστες αντιμετωπίζουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.

Σύμφωνα με τον Dertwinkel (2009) βασική συνιστώσα για τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι ο οικονομικός αποκλεισμός και έπειτα έρχονται ο κοινωνικός και ο πολιτικός αποκλεισμός.

Η οικονομική κρίση καθιστά τον οικονομικό αποκλεισμό, τη σημαντικότερη συνιστώσα του κοινωνικού αποκλεισμού. Έχει επιφέρει στην Ελλάδα μια σειρά από συνέπειες, κάποιες από αυτές εντοπίζονται άμεσα στα πεδία της απασχόλησης και της ανεργίας και επηρεάζουν ευάλωτες και μη πληθυσμιακές ομάδες. Η μη πρόσβαση και η μη παραμονή στην αγορά εργασίας καθώς και η έλλειψη εισοδήματος, στέγασης κ.λ.π προκαλεί μία κοινωνικό-οικονομική ανασφάλεια (Μπαλούρδος, 2011).

Από στατιστικά στοιχεία συμπεραίνουμε ότι ο κίνδυνος της φτώχειας είναι παραπάνω από δύο φορές μεγαλύτερος για τους άνεργους από ότι για τις υπόλοιπες πληθυσμιακές ομάδες. Αξιοσημείωτο είναι ότι η ημιαπασχόληση παρουσιάζει 2,5 φορές μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας

συγκριτικά με τους εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης, τους συνταξιούχους και τους ανέργους (Κετσετζοπούλου , 2005).

Οι έννοιες άνεργος, άστεγος, φτωχός, πεινασμένος, εξαθλιωμένος και ζητιάνος δεν είναι χαρακτηρισμοί τεχνολογικοί και βιολογικοί, ούτε γονιδιακοί, δεν είναι ψυχολογικοί και στατιστικοί. Κανείς δεν είναι άστεγος, άνεργος, φτωχός έξω από την κοινωνία. Γίνεται μέσα στην κοινωνία, από την ίδια την κοινωνία εξαιτίας των κυρίαρχων κοινωνικών και οικονομικών σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων(Μπαλούρδος & Πετράκη, 2012).

Σύμφωνα με την Eurostat (2000) φτώχεια είναι η στέρηση που οφείλεται στην έλλειψη πόρων, κυρίως εισοδήματος (εισοδηματική φτώχεια) και προϋποθέτει τον καθορισμό ενός κατώτατου ορίου για να μπορεί να μετρηθεί.

Η ανεργία έχει αρνητικές επιπτώσεις πέρα από τον οικονομικό και τον υλικό τομέα και στον ψυχολογικό. Βασικός παράγοντας σε αυτό είναι ότι η απασχόληση ανταποκρίνεται στις βαθιές ανάγκες που έχουν οι άνθρωποι για κοινωνική συμμετοχή. Η μακροχρόνια φτώχεια επιφέρει ακόμα πιο έντονες οικονομικές και ψυχολογικές επιπτώσεις στα άτομα, όμως μόνη της (χωρίς άλλους παράγοντες) δεν μπορεί να προκαλέσει κοινωνικό αποκλεισμό. Η μείωση των κοινωνικών σχέσεων και η αδυναμία των ανθρώπων σε κοινωνικές δραστηριότητες μπορεί να οδηγήσει τον άνεργο στην περιθωριοποίηση (Πετμετζίδου & Παπαθεοδώρου, 2004).

Τόσο στην Ελλάδα όσο και σε χώρες της Νότιας Ευρώπης λειτουργεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό σύστημα κοινωνικής προστασίας που δεν είναι άλλο παρά η οικογένεια και τα άτυπα δίκτυα. Πολύ περισσότερο στην Ελλάδα ο ρόλος του κοινωνικού κράτους έχει αντικατασταθεί από τα άτυπα δίκτυα υποστήριξης και φροντίδας. Στην οικογένεια καθώς επίσης και στο φιλικό περιβάλλον λειτουργεί μια μορφή στήριξης που στην ουσία συμπληρώνει τα κενά του υπάρχοντος συστήματος κοινωνικής προστασίας. Όταν το κράτος δεν έχει ενεργητικό ρόλο ώστε να βοηθήσει τα μη εργαζόμενα μέλη του, τότε μεγαλώνει η συμβολή των άτυπων δικτύων. Παρόλα αυτά δεν είναι εφικτό η οικογένεια και το κοινωνικό περιβάλλον να ανταπεξέρχονται πάντα στις ιδιαίτερες συνθήκες διότι οι δυνατότητες οικογενειακής υποστήριξης είναι περιορισμένες. Όταν υφίστανται αυτοί οι περιορισμοί και όταν το άτομο δεν διαθέτει ισχυρό κοινωνικό δίκτυο έχει πολύ περισσότερες πιθανότητες να βρεθεί στον δρόμο. Δυστυχώς στην Ελλάδα ακόμα και σήμερα δεν υπάρχει κάποιο δίκτυο κοινωνικής προστασίας που να βοηθά τον εν ανάγκη άτομο μέσω της εξασφάλισης ενός ελάχιστου εισοδήματος (Μουρίκη & συν. επιμ.2012) .

Ωστόσο στην Ελλάδα, σε αντίθεση με άλλες χώρες της Ε.Ε η ανεργία δεν έχει επιφέρει οικονομική και κοινωνική εξαθλίωση καθώς παραμένουν ακόμα ενεργοί οι προστατευτικοί δεσμοί της ελληνικής οικογένειας, η οποία παραμένει λειτουργικά ως ανεπίσημο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (Παπαδημητρίου, 2000) .

Η Μουσούρου δίνει έμφαση στη διατήρηση και ανάπτυξη των κοινωνικών δεσμών των ανθρώπων ώστε να αντιμετωπιστεί ο κοινωνικός αποκλεισμός (Μουσούρου, 2004) .

Η ελληνική οικογένεια διακατέχεται από υψηλό βαθμό αλληλεγγύης προστατεύοντας τα μέλη της και εμποδίζοντας τα τυχόν άνεργα μέλη της σε περιθωριοποίηση και κοινωνική απομόνωση μειώνοντας τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού σε περίπτωση μακροχρόνιας ανεργίας (Καραμεσίνη, 2004).

Αυτό λοιπόν που είναι αναγκαία συνθήκη για την ελληνική κοινωνία, ώστε βγαίνοντας από την κρίση, να έχει όσο το δυνατόν λιγότερες πληγές, είναι η δημιουργία ενός αποτελεσματικού κοινωνικού δικτύου(Δαφέρμος & Παπαθεοδώρου, 2012).

Κατά την δεκαετία του 2010 στην Ελληνική κοινωνία επιδεινώθηκαν οι συνθήκες διαβίωσης καθώς υπήρξε αύξηση του αριθμού των ανέργων. Ελαχιστοποιήθηκε η αγοραστική δύναμη και υπήρξε μείωση των βασικών κοινωνικών παροχών όπως συντάξεις, επιδόματα ανεργίας και προνιακά επιδόματα. Σύμφωνα με την Στατιστική Αρχή ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε κατά 14,928 άτομα το 2011 σε σύγκριση με τον Νοέμβρη του 2010 και κατά 77,069 συγκρινόμενα με τον Δεκέμβρη του 2010. Εγγεγραμμένοι στα μητρώα του ΟΑΕΔ το ίδιο έτος ήταν 730,000 άτομα εκ των οποίων οι 273,867 ήταν επιδοτούμενοι. Το 2010 στην Ελλάδα 868,597 βρίσκονταν νοικοκυριά στο όριο της φτώχειας. Ο συνολικός αριθμός των μελών ανερχόταν σε 2,204,800 άτομα. Τα ποσοστά αυτά παρέμεναν υψηλά πλήττοντας περισσότερο τα άτομα που ζουν στην ύπαιθρο, μονογονεϊκές οικογένειες, άτομα με αναπηρία, πολύτεκνες οικογένειες, ηλικιωμένους, άνεργους και συνταξιούχους (Αμίτσης , 2012).

Πίνακας. 1

Ομάδες υψηλού κινδύνου στην Ε.Ε και στην Ελλάδα

Μεταξύ των ομάδων υψηλού κινδύνου, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα, συμπεριλαμβάνονται οι άνεργοι, οι μονογονεϊκές και πολυμελείς οικογένειες, τα παιδιά, οι άνεργοι και τα άτομα χωρίς ιδιοκτησία.

Ομάδες κινδύνου	ΕΕ	Ελλάδα
Παιδιά 0-17 ετών	ΕΕ-27: 19%	23%
Ηλικιωμένοι (65+)	ΕΕ-27: 19%	23%
Μονογονεϊκές οικογένειες	ΕΕ-25: 34%	34%
Ζευγάρι με 3 ή περισσότερα παιδιά	ΕΕ-25: 24%	30%
Άνεργοι	ΕΕ-27: 42%	35%
Άτομα δίχως ιδιόκτητη κατοικία	ΕΕ-25: 25%	23%

Πηγή: Μπαλούρδος & Υφαντόπουλος, 2007)

Η Ελλάδα το 2007 κατείχε το υψηλότερο ποσοστό φτώχειας σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με βάση τον παρακάτω πίνακα και τα εισοδήματα του 2007(πριν την οικονομική κρίση) φαίνεται ότι το ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα ανέρχεται στο 20,1%, το χάσμα φτώχειας στο 24,7% ενώ η μακροχρόνια φτώχεια αντιστοιχεί στο 14%.

Πίνακας.2

Ποσοστό φτώχειας, χάσμα φτώχειας και μακροχρόνια φτώχεια στις χώρες της Ε.Ε-27, 2008(εισοδήματα 2007)

Τύπος κοινωνικού κράτους	Χώρα	Ποσοστό φτώχειας	Χάσμα φτώχειας	Μακροχρόνια φτώχεια
	Ιταλία	18,7	23	15
	Ισπανία	19,6	23,5	10
Νοτιοευρωπαϊκό	Ελλάδα	20,1	24,7	14
	Πορτογαλία	18,5	23,2	15

Πηγή: Παπαθεοδώρου & Δαφέρμος, 2008

Μεγάλης σημασίας για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, έχει η αγορά εργασίας. Ο αποκλεισμός κάποιων κοινωνικών ομάδων από την αγορά εργασίας είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες, αλλά δεν είναι ο μόνος. Οι πολιτικές για την καταπολέμηση της ανεργίας θέτουν ένα μείγμα παθητικών (επιδόματα ανεργίας) και ενεργητικών (κατάρτιση ανέργων, επιδοτήσεις επιχειρήσεων για ανάπτυξη και διατήρηση θέσεων εργασίας, γραφεία ευρέσεως εργασίας) χαρακτηριστικών (Τράντας, 2006).

Αν και οι ελληνικές κυβερνήσεις πίστευαν πως με την οικονομική αύξηση θα μειωθεί η φτώχεια και η ανισότητα, οι εμπειρικές αναλύσεις έδειξαν το αντίθετο (Παπαθεοδώρου & συν., 2010).

Η Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για Κοινωνική Προστασία και Ένταξη 2008-2010, έδειξε πως η ανισοκατανομή του εισοδήματος παραμένει ακόμα και αν υπάρξει ανάπτυξη, κάνοντας έτσι πολλά νοικοκυριά να βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας. Το χρονικό έτος 2006 στην Ελλάδα το ποσοστό των 20,5% ατόμων βρισκόταν κάτω από το όριο της φτώχειας, κατέχοντας δεύτερη θέση μετά την Λετονία με 23% στην Ε.Ε-27 (Επιστημονική Εταιρεία για την Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη, ΕΠ.Ε.Κ.Σ.Α 2010).

Είναι προτιμότερο λοιπόν η οικονομική αύξηση να αντιμετωπίζεται όχι ως επαρκής παράγοντας για την αντιμετώπιση της φτώχειας αλλά ως ένας από τους πολλούς παράγοντες των ανισοτήτων και της φτώχειας (Παπαθεοδώρου & συν, 2010) .

Για την εξάλειψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σπουδαίο ρόλο κατέχουν τα συστήματα κοινωνικής προστασίας ώστε τα άτομα, οι ομάδες και οι κοινωνίες να δραστηριοποιούνται και να μπορούν να ανταπεξέλθουν στους κοινωνικούς κινδύνους (Ατλάνης, 2006).

Κατά την Καβουνίδα (1996), υπάρχει έλλειψη ερευνών για τις διαστάσεις της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα. Έτσι, προκύπτει πως οι συζητήσεις για τις πολιτικές αυτών έχουν στηριχθεί περισσότερο σε υποθέσεις παρά σε πραγματικά δεδομένα. Στην Ελλάδα, όπως αναφέρει η ίδια, διατίθενται περιορισμένα κονδύλια για έρευνα ενώ η αξιολόγηση είναι σχεδόν άγνωστη πρακτική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ

Η μακροχρόνια επίδραση της οικονομικής κρίσης στην ελληνική κοινωνία έχει προκαλέσει ρήξη σε όλα τα κοινωνικά στρώματα, με αποτέλεσμα τον μετασχηματισμό των προγενέστερων κοινωνικών τάξεων. Η οικονομική κρίση και κατ'επέκταση η φτώχεια έχει οδηγήσει στην δημιουργία δύο ομάδων στον ελληνικό χώρο. Η μία ομάδα αφορά την τάξη χαμηλού εισοδήματος ενώ η άλλη την τάξη υψηλού εισοδήματος. Εκλείπει πλέον από την σύγχρονη πραγματικότητα η ύπαρξη της μεσαίας τάξης.

Σύμφωνα με σχετικές έρευνες της Κάπα Research το όριο που διαχωρίζει τις δύο προαναφερθείσες τάξεις συγκαταλέγεται στο ποσό των 933,7 ευρώ, με την απόκτηση του οποίου οι φτωχοί της χώρας μας θεωρούν πως θα μπορούσαν κάλλιστα να διαγραφούν από την «λίστα των φτωχών». Έντονη ανησυχία φαίνεται να πλήττει το 60% των Ελλήνων για το αν τα επόμενα χρόνια θα βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας, σε αντίθεση με το 33,6% του πληθυσμού που πιστεύει πως έχει προνοήσει σωστά έτσι ώστε να μην βρεθεί ποτέ στην κατάσταση αυτή. (<http://archive.in.gr/news/reviews/review.asp?lngReviewID=842517>)

Επακόλουθο της τωρινής οικονομικής κατάστασης που βιώνει ο ελληνικός λαός είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός. Ποσοστό 73,5% του ελληνικού πληθυσμού δηλώνει πως νιώθει ανασφάλεια στην ικανότητα να ανταπεξέλθει στα έξοδά του, ενώ το 38,8% δεν αντιλαμβάνεται αναγνώριση από τον κοινωνικό περίγυρο. Ταυτόχρονα το 43,8% των αποκαλούμενων φτωχών πιστεύουν πως βρίσκονται στο περιθώριο και το 36,3% φτάνουν σε σημείο να πιστεύουν ότι οι ίδιοι αποτελούν βάρος για την οικογένειά τους. (<http://archive.in.gr/news/reviews/review.asp?lngReviewID=842517>)

Στην ίδια δυσχερή θέση με την Ιρλανδία, την Ιταλία και την Ουγγαρία βρίσκεται η Ελλάδα, παρουσιάζοντας ραγδαία αύξηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού καθόλη τη διάρκεια της κρίσης. Πιο συγκεκριμένα στην ελληνική κοινωνία το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται στο όριο της φτώχειας παρουσίασε αύξηση 7,6% από το 2008-2013. Παράλληλα η στέρηση βασικών αγαθών για το ίδιο διάστημα αυξήθηκε κατά 9,1%, ενώ συνταρακτική είναι και η αύξηση της μακροχρόνιας ανεργίας κατά το διάστημα αυτό σε ποσοστό 14,9%. (<http://left.gr/news/ekrxi-tis-ftoheias-kai-toy-koinonikoy-apokleismoy-stin-ellada-tis-krisis>)

Σε σχετική αναφορά της Κομισιόν επισημάνθηκε ότι η Ιταλία, η Ισπανία και η Ελλάδα συγκαταλέγονται στις χώρες στις οποίες παρατηρούνται τα υψηλότερα ποσοστά πολιτών οι οποίοι δεν καταφέρνουν να διατηρήσουν σωστές αναλογίες ανάμεσα στην εργασία και την ισορροπημένη ζωή. (<http://left.gr/news/ekrixi-tis-ftoheias-kai-toy-koinonikoy-apokleismoy-stin-ellada-tis-krisis>)

Ειδικότερα στην Ελλάδα, στην οποία εφαρμόστηκαν κατά καιρούς προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής, επιδεινώθηκαν σε συντριπτικό βαθμό τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα φτώχειας, ανεργίας και κοινωνικών ανισοτήτων. Άμεσο αντίκτυπο αυτού είναι η υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των μεσαίων και κατώτερων κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων. Με αποτέλεσμα να έχει πλέον δημιουργηθεί ένα νέο φαινόμενο φτώχειας, η κοινός αποκαλούμενοι «νεόπτωχοι».(<http://www.kanep-gsee.gr/content/neoi-kai-neet-ti-apotyponei-prosfati-ereyna-toy-eurofound-gia-mellon-tis-eyropis-poia-einai>)

Στην κατηγορία αυτή συγκαταλέγονται κυρίως οι μερικώς απασχολούμενοι και αυτοαπασχολούμενοι εργαζόμενοι. (<http://www.kanep-gsee.gr/content/neoi-kai-neet-ti-apotyponei-prosfati-ereyna-toy-eurofound-gia-mellon-tis-eyropis-poia-einai>)

Σύμφωνα με εγκεκριμένες έρευνες ο σημαντικότερος παράγοντας που προκάλεσε την όξυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων, και κατά συνέπεια την φτωχοποίηση ενός μεγάλου τμήματος της ελληνικής κοινωνίας, ήταν τα φορολογικά μέτρα που στόχο είχαν την επίτευξη της μείωσης των ελλειμμάτων και την πλήρωση των απαιτήσεων των πιστωτών της χώρας. Συγκεκριμένα από την φορολόγηση αυτή οι ασθενέστερες οικονομικά τάξεις επλήγησαν σε ποσοστό 333,7% σε αντίθεση με τις ισχυρότερες οικονομικά τάξεις που επλήγησαν μόλις κατά 9%.(<http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=687988>) Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην Ελλάδα υπάρχουν 355 δισεκατομμυριούχοι, οι δαπάνες των οποίων αφορούν κυρίως τον τρόπο ζωής τους. Εύκολα μπορούμε να κατανοήσουμε λοιπόν ότι η τόσο ποθητή ανάκαμψη της οικονομίας δεν αναμένεται να προέλθει από τις δαπάνες κατανάλωσης των οικονομικά ισχυρών. Στην απέναντι πλευρά βρίσκεται η φτωχοποίηση ενός ολοένα διευρυνόμενου τμήματος του ελληνικού λαού καθώς και η εξαθλίωση αυτών.(<http://www.solon.org.gr/index.php/ergatiko-kinima-oikonomia/120-ergatiko-kinima-oikonomia/4363-panevropaiko-sinedrio-gia-ftoxeia-k-plouto.html>) Παράλληλα άλλοι λόγοι που συμβάλουν στο φαινόμενο της φτωχοποίησης αναφέρεται πως είναι η ανεργία καθώς και η μείωση των μισθών. Όσον αφορά το δεύτερο παρατηρείται μεγαλύτερη μείωση των μισθών στον ιδιωτικό απ'ότι στο δημόσιο τομέα. (<http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=687988>)

Κατά το χρονικό διάστημα 2013-2014 οι επιπτώσεις στα εισοδήματα των νοικοκυριών έγιναν πολύ πιο έντονες εξαιτίας των πολιτικών λιτότητας και της απορύθμισης των πολιτικών σχέσεων. Κατά γενική εκτίμηση του Πρατηρίου του ΙΝΕ- ΓΕΣΣΕΕ, τα επίπεδα της φτώχειας έχουν αυξηθεί και οι συνθήκες διαβίωσης έχουν γίνει πιο δυσμενείς σήμερα σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη (<http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=643967>). Αξίζει να αναφέρουμε ότι τον πρώτο ενάμιση χρόνο εφαρμογής των Μνημονίων μεγαλύτερη απώλεια υπέστησαν τα χαμηλά και μεσαία στρώματα συγκριτικά με τα υψηλότερα στρώματα (<http://www.ineobservatory.gr/anakoinwseis-deltia-tupou/deltio-typou-gia-tin-ayksisi-tis-schetikis-ftwcheias-kai-tis-anisotitas-stin-ellada/>).

Κατά γενική ομολογία η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε δυσχερή οικονομική κατάσταση. Ο ελληνικός λαός βιώνει μια σειρά προβλημάτων που σαν αποτέλεσμα έχουν την φτωχοποίηση μεγάλου μέρους αυτού. Σημαντικότερα θεωρούνται ασφαλώς τα προβλήματα που αφορούν την έλλειψη βασικών αγαθών, μείζονος σημασίας όμως θεωρείται και το πρόβλημα της κοινωνικής και ψυχολογικής περιθωριοποίησης. Ως άμεσο αντίκτυπο της οικονομικής κρίσης φαίνεται η διαίρεση του πληθυσμού σε δύο πλέον κυρίαρχες ομάδες. Τους οικονομικά ασθενείς από την μία πλευρά να παλεύουν να ανταπεξέλθουν σε μια αβυσσάλεα κατάσταση και τους οικονομικά ισχυρούς από την άλλη να βιώνουν το πρόβλημα στο ελάχιστο δυνατό του κόστος. Με βάση τα σύγχρονα δεδομένα ο όρος οικονομική κρίση καλύπτει την εκτεταμένη οικονομική δυσχέρεια η οποία αφορά τον κάθε Έλληνα πολίτη ξεχωριστά καθώς και την ελληνική κοινωνία σαν σύνολο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Η φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί κύριο θέμα ανησυχίας τόσο για την Ελλάδα όσο και για άλλες Ευρωπαϊκές χώρες που πλήττονται άμεσα. Χώρες σαν και αυτές είναι η Ισπανία και η Πορτογαλία, που ανήκουν όπως και η Ελλάδα στην Νότια Ευρώπη.

Οι πολιτιστικές αξίες, οι οικονομικές και δημογραφικές συνθήκες, ανά χώρα έπαιξαν καθοριστικό παράγοντα στην ανάπτυξη διαφορετικών προγραμμάτων πρόνοιας (Σταθόπουλος, 2005). Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι σε αυτές τις τρεις χώρες: την Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία, εφαρμόζεται το ίδιο μοντέλο κράτους πρόνοιας, το Νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο. Το μοντέλο αυτό σύμφωνα με τον Ferrera (1996), χαρακτηρίζεται από : α) τη σχετική υπανάπτυξη του κράτους πρόνοιας, β) την επιλεκτική εφαρμογή νομοθεσίας από την κοινωνική διοίκηση, γ) τον ιδιαίτερο ρόλο της οικογένειας στην παροχή φροντίδας και δ) την ισχυρή διαπλοκή στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα όσον αφορά την υγεία και την πρόνοια.

Πάνω σε αυτό το μοντέλο, το Νοτιοευρωπαϊκό, ο Σταθόπουλος (2005) κατατάσσει στο βιβλίο του **Κοινωνική Πρόνοια, Ιστορική Εξέλιξη- Νέες Κατευθύνσεις** τους τύπους Ευρωπαϊκών κρατών πρόνοιας. Οι χώρες της Νότιας Ευρώπης περιλαμβάνονται στον Μεσογειακό τύπο. Ο Μεσογειακός τύπος αποτελείται από α) την καθολική κάλυψη στον υγειονομικό τομέα, β) τον σημαντικό ρόλο στον τομέα της οικογένειας και της εκκλησίας και στη γ) διακήρυξη του δικαιώματος για εργασία και παροχή επιδομάτων (Σταθόπουλος, 2005). Όπως μπορούμε να αντιληφθούμε το Νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο και ο Μεσογειακός τύπος Ευρωπαϊκών Κρατών Πρόνοιας παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά ως προς: α) την παροχή υπηρεσιών από την οικογένεια και β) ως προς την κάλυψη των αναγκών στον τομέα της υγείας.

Σύμφωνα με την έκθεση της Caritas Europa (2014), η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία αποτελούν τις χώρες που έχουν βιώσει τη μεγαλύτερη κρίση και συνάμα τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό από οποιαδήποτε άλλη χώρα στην Ευρώπη.

Στο παρόν κεφάλαιο λοιπόν θα παρουσιάσουμε κοινωνικές δομές όσον αφορά την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ισπανία και την Πορτογαλία.

Κοινωνικές δομές στην Ισπανία

1) Caritas Espanola :

- § Ιδρύθηκε το 1947 στην Ισπανία
- § Αποτελεί την επίσημη συνομοσπονδία των κοινωνικών και φιλανθρωπικών οργανώσεων της καθολικής εκκλησίας της Ισπανίας
- § Εστιάζει και βοηθάει στην κοινωνική δικαιοσύνη, την ένταξη, τη στέγαση, την υγεία, την ανεργία και τους μετανάστες (www.caritas.org), (www.caritas.es).

2) Medicos del Mundo :

- § Ιδρύθηκε το 1990 στην Ισπανία
- § Αποτελεί Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ)
- § Δημιουργήθηκε για την παροχή περίθαλψης και ανθρωπιστικής βοήθειας
- § Συμβάλλει στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, της περιθωριοποίησης των κοινωνικών ομάδων με έντονη στήριξη στα ανθρώπινα δικαιώματα (www.medicosdelmundo.org/)

3) Cruz Roja Espanola :

- § Ιδρύθηκε το 1864 στην Ισπανία
- § Βοηθάει την Ισπανική κοινωνία στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες
- § Αποτελεί έναν ανθρωπιστικό οργανισμό υπό την προστασία της Κυβέρνησης της Ισπανίας και της Υψηλής προστασίας των Βασιλέων της Ισπανίας (www.cruzroja.es/), (www.cruzrojamadrid.org/)

4) Rais Foundation :

- § Ιδρύθηκε το 1988 στην Ισπανία
- § Αποτελεί Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ)
- § Στοχεύει στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και στην ανταπόκριση των αναγκών των μειονεκτούντων ατόμων με μεγαλύτερη έμφαση στους άστεγους (<https://www.raisfundacion.org/>)

5) FACIAM :

- § Ιδρύθηκε το 1979 στην Ισπανία
- § Αποτελεί κρατικό δίκτυο
- § Συμβάλει στην καταπολέμηση της φτώχειας
- § Συμβάλει στην πρόληψη, την περίθαλψη και την κοινωνική ενσωμάτωση των αστέγων και άλλων ευπαθών ομάδων της κοινωνίας (www.faciam.org)

6) FEANTSA :

- § Ιδρύθηκε το 1989 στην Ισπανία
- § Αποτελεί μια Ευρωπαϊκή Μη Κυβερνητική Οργάνωση
- § Συμβάλει στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων που απειλούνται ή είναι ήδη άστεγοι (www.feantsa.org)

Κοινωνικές δομές στην Πορτογαλία

1) Caritas Portuguesa :

- § Ιδρύθηκε το 1956 στην Πορτογαλία
- § Αποτελεί επίσημη οργάνωση των επισκόπων της Πορτογαλίας
- § Προσφέρει βοήθεια και ψυχοκοινωνική στήριξη στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως παιδιά, νέους και άστεγους (www.caritas.pt)

2) Medicos do Mundo :

- § Ιδρύθηκε το 1999 στην Πορτογαλία
- § Αποτελεί Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ)
- § Δημιουργήθηκε για την παροχή υγειονομικής περίθαλψης και ανθρωπιστικής βοήθειας των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων της κοινωνίας της Πορτογαλίας (www.medicosdomundo.pt/)

3) Rede European Anti Pobreza :

- § Ιδρύθηκε το 1991 στην Πορτογαλία
- § Αποτελεί Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ)
- § Συμβάλει στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των ευπαθών κοινωνικών ομάδων (www.eapn.pt/)

4) AMI :

- § Ιδρύθηκε το 1984 στην Πορτογαλία
- § Αποτελεί ανθρωπιστική Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ)
- § Δημιουργήθηκε με σκοπό να παρέμβει σε καταστάσεις κρίσης
- § Συμβάλει στην καταπολέμηση της υπανάπτυξης, της πείνας, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (www.ami.org.pt/)

Οι χώρες της Μεσογείου :Ελλάδα, Ισπανία και Πορτογαλία παρουσιάζουν αρκετά κοινά χαρακτηριστικά ως προς : α) τον τρόπο που διοικούν στον τομέα του κράτους πρόνοιας, β) την υγεία είτε στον ιδιωτικό είτε στο δημόσιο τομέα, και γ) το ρόλο που διαδραματίζει η οικογένεια στη παροχή υπηρεσιών. Τα χαρακτηριστικά αυτά γίνονται αντιληπτά και κατανοητά μέσα από το Νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο και τον Μεσογειακό τύπο κράτους πρόνοιας. Σε αυτές τις χώρες σύμφωνα με τον Σταθόπουλο (2005) δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην κάλυψη των αναγκών των πολιτών από το ίδιο το κράτος όπου στηρίζεται κατά ένα μεγάλο βαθμό από την φιλανθρωπία, την οικογένεια και την κοινότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 : Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Οι κοινωνικοί λειτουργοί κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους για να ανταπεξέλθουν στις διάφορες καταστάσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν και να είναι αποτελεσματικοί στην εργασία τους εκτελούν καθημερινά διαφορετικούς ρόλους χρησιμοποιώντας διάφορες δεξιότητες (Καλλινικάκη,2010)

Μερικοί από τους ρόλους που διαδραματίζουν συνήθως οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι οι ακόλουθοι :ο ρόλος του μεσολαβητή στο οποίο ο κοινωνικός λειτουργός αναλαμβάνει να γεφυρώσει τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων με τους διαθέσιμους πόρους που μπορούν να εξευρεθούν από τις κοινωνικές υπηρεσίες, ο ρόλος του συνηγόρου κατά την άσκηση του οποίου ο επαγγελματίας αναλαμβάνει να εκπροσωπήσει και να υπερασπιστεί τα δικαιώματα των εξυπηρετούμενων(Καλλινικάκη,2010).

Ένας άλλος ρόλος είναι αυτός του εκπρόσωπου όπου κατά την άσκηση του ο κοινωνικός λειτουργός μεταφέρει τα αιτήματα των εξυπηρετούμενων προς τη διοίκηση της υπηρεσίας. Ο ρόλος του διαιτητή μεταξύ ή /και στο εσωτερικό των συστημάτων στα οποία παρεμβαίνει . Ο ρόλος του αξιολογητή κατά τον οποίο σκέφτεται κριτικά σχετικά με την εργασία του αλλά και τα δεδομένα που συλλέγει σε σχέση με αυτή και κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί να παίρνει ορθότερες αποφάσεις (Καλλινικάκη,2010).

Αντιλαμβανόμαστε ότι οι παραπάνω δεξιότητες χρησιμοποιούνται συχνά από τους επαγγελματίες που εργάζονται με φτωχά και κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα καθώς η εξεύρεση πόρων, η συνηγορία και η εκπροσώπηση τους είναι ένας βασικός τομέας δραστηριοποίησης των κοινωνικών λειτουργών.

Ακόμη όσον αφορά την σπουδαιότητα του ρόλου του αξιολογητή αντιλαμβανόμαστε ότι συνδεδεμένος με το χαρακτηριστικό της υπευθυνότητας που θα πρέπει να επιδεικνύουν οι επαγγελματίες εξασφαλίζει ότι οι τελευταίοι συνυπολογίζοντας όλους τους παράγοντες θα δράσουν υπέρ των εξυπηρετούμενων τηρώντας τη δεοντολογία του επαγγέλματος.

Άλλοι ρόλοι που αναλαμβάνουν οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι : να είναι εμπυχωτές να παρακινούν τους ωφελούμενους να δοκιμάσουν διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης κάποιων καταστάσεων και να είναι σύμβουλοι (Καλλινικάκη,2010 & Κανδυλάκη,2008).

Με τον όρο σύμβουλοι αναφερόμαστε και στην αρμοδιότητά τους να παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες στους ωφελούμενους αλλά και να παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες προς την διεπιστημονική ομάδα προκειμένου να βοηθήσει κατ' αυτόν τον τρόπο στην συνεργασία και στην επικοινωνία μεταξύ των ειδικών (Καλλινικάκη,2010).

Επιπλέον πολλές φορές οι ειδικοί καλούνται να διδάξουν στους εξυπηρετούμενους τις δεξιότητες που κρίνονται απαραίτητες για την προσαρμογή του τόσο όσο αφορά κοινωνικές καταστάσεις αλλά και όσο αφορά τις διαπροσωπικές σχέσεις, αναλαμβάνουν δηλαδή να επιτελέσουν το ρόλο του παιδαγωγού(Καλλινικάκη,2010)

Ωστόσο σύμφωνα με την Trevithick (2005) οι αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών μπορεί να είναι απόρροια της γνώσης, των δεξιοτήτων και των αξιών που διδάσκονται στις σχολές κοινωνικής εργασίας όμως στην καθημερινή πρακτική εφαρμόζουμε τις αποκτηθείσες γνώσεις στον πραγματικό κόσμο όπου ενδεχομένως οι πηγές να μην επαρκούν και να συναντάμε κοινωνικά και πολιτισμικά εμπόδια.

Σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα 23/1992 άρθρο 4, ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να είναι προσηλωμένος στα ιδεώδη της ελευθερίας και της δικαιοσύνης και να πιστεύει και να στηρίζει την ανθρώπινη ύπαρξη. Ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να αναγνωρίζει τα δικαιώματα κάθε ανθρώπου και να συμβάλλει στη δημιουργία ή στη παροχή ίσων ευκαιριών στους εξής τρεις τομείς: **άτομο, ομάδα, κοινότητα**, χωρίς διακρίσεις με σκοπό την κάλυψη των βιολογικών συναισθηματικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και στην ευαισθητοποίηση των πολιτών (www.teiath.gr/seyp/socialwork/categories.php?id=37766&lang=el).

Οι βασικές αρχές που διέπουν την κοινωνική εργασία έγκεινται στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων που απορρέουν από τις αξίες αυτές. Ιδιαίτερα σημαντικός κρίνεται ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών με βασική ευθύνη την υπεράσπιση και προάσπιση της ευημερίας της ακεραιότητας των εξυπηρετούμενων, σε σωματικό, συναισθηματικό και πνευματικό επίπεδο. Απαραίτητη προϋπόθεση για την πραγμάτωση του ρόλου αυτού είναι :

- Ο σεβασμός προς το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης.
- Οι κοινωνικοί λειτουργοί οφείλουν να δείχνουν σεβασμό απέναντι στις επιλογές και στις αποφάσεις που λαμβάνουν οι εξυπηρετούμενοι, ανεξαρτήτως των δικών του αξιών και στάσεων ζωής, με τον όρο ότι οι αποφάσεις αυτές δεν αποτελούν απειλή προς τα δικαιώματα και τα έννομα συμφέροντα των υπολοίπων.
- Δικαίωμα για ισότιμη συμμετοχή.
- Βασικός σκοπός του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού είναι η προαγωγή της κοινωνικής συμμετοχής των ατόμων που εξυπηρετούνται και η παροχή υπηρεσιών με τρόπο που να ενισχύει τις επιλογές και δράσεις, οι οποίες ενδεχομένως επηρεάζουν τη ζωή των εξυπηρετούμενων.
- Αντιμετώπιση του κάθε ατόμου ως μια ολότητα.
- Ανάμεσα στις σημαντικότερες υποχρεώσεις του κοινωνικού λειτουργού συγκαταλέγεται η αποδοχή του κάθε ατόμου ως μέρος της οικογένειας, κοινότητας και φυσικού περιβάλλοντος του ίδιου και η εφαρμογή τους σε όλες τις παραμέτρους.
- Αναγνώριση και ανάπτυξη των δυνατοτήτων Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να εμβαθύνουν την προσοχή τους και να εστιάζουν στα δυνατά σημεία των ομάδων και κοινοτήτων, με απώτερο σκοπό την ενδυνάμωσή τους. (IFSW&IASSW:2008)

Όσον αφορά τη βελτίωση της επαγγελματικής τους πορείας οι κοινωνικοί λειτουργοί σύμφωνα με το άρθρο 6 του Προεδρικό Διάταγμα 23/1992 , θα πρέπει να συμμετέχουν σε επιμορφωτικά σεμινάρια για τη βελτίωση της επαγγελματικής τους πορείας σε συνδυασμό με την τήρηση των αρχών με σκοπό την αξιοποίηση των μεθόδων της κοινωνική εργασίας. Επίσης ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να είναι επαρκώς ενημερωμένος σε σχέση με τις αρχές, τους σκοπούς και τους στόχους του φορέα που εργάζεται και να τηρεί τους κανόνες οργάνωσης της υπηρεσίας, όπως αναφέρεται στο άρθρο 7 του Προεδρικό Διάταγμα 23/1992 (www.teiath.gr/seyp/socialwork/categories.php?id=37766&lang=el).

Όσο για τα καθήκοντα του κοινωνικού λειτουργού προς τους εξυπηρετούμενους, θα πρέπει να τηρεί αυστηρά, εχεμύθεια σε ιδιωτικά απόρρητα που του έχει εμπιστευθεί ο εξυπηρετούμενος, να συλλέγει να χρησιμοποιεί και να ενημερώνει με σαφήνεια και πληρότητα τις προϋποθέσεις, το περιεχόμενο και τα χρονικά πλαίσια της συνεργασίας μαζί του καθώς και πληροφορίες ή δεδομένα

που αφορούν τον εξυπηρετούμενο για την πληρέστερη κάλυψη των αναγκών του (www.teiath.gr/seyp/socialwork/categories.php?id=37766&lang=el).

Στην Ελλάδα οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί αποβλέπουν είτε μεμονωμένα, είτε με τη συνεργασία της διεπιστημονικής ομάδας της κάθε υπηρεσίας στην πρόληψη και θεραπεία των κοινωνικών προβλημάτων και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της κοινωνικής λειτουργικότητας όχι μόνο των ατόμων αλλά και των ομάδων για την πραγματοποίηση θεσμικών αλλαγών μέσα στην κοινότητα (www.kat-hosp.gr)

Τέλος , σύμφωνα με το δελτίο τύπου του 2014, για την Παγκόσμια Ημέρα εξάλειψης της φτώχειας του Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος (ΣΚΛΕ), οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί προσπαθούν με την παρουσία τους στον ελλαδικό χώρο, να μεταφέρουν τόσο τους δικούς τους προβληματισμούς, όσο και των ωφελουμένων και να ακουστούν τα κοινωνικά θέματα, και πιο συγκεκριμένα το θέμα της μείωσης της φτώχεια και του κοινωνικού αποκλεισμού (www.skle.gr/)

Οπότε μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού διαμορφώνεται από τις ακαδημαϊκές σπουδές στις οποίες θα αποκτήσει τις γνώσεις και τις δεξιότητες για την πρακτική εφαρμογή τους, αλλά και από την υπηρεσία στην οποία εργάζεται ο εκάστοτε κοινωνικός λειτουργός, από τους οικονομικούς κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες που ισχύουν στην κοινωνία που δραστηριοποιείται. Τέλος οι ρόλοι που θα επιλέξει ο επαγγελματίας να χρησιμοποιήσει πολλές φορές σχετίζονται με στοιχεία της προσωπικότητας του και με τον τρόπο που αξιολογεί τις υπάρχουσες συνθήκες.

ΜΕΡΟΣ Β': ΈΡΕΥΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι ποικίλες προσλαμβάνουσες βιβλιογραφικές απόψεις σχετικά με την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό καθώς και οι μέχρι σήμερα αποκτηθείσες εκπαιδευτικές μας εμπειρίες στο χώρο της κοινωνικής εργασίας αναδεικνύουν το θέμα της προσέγγισης του έργου των κοινωνικών δομών που ασχολούνται με τη καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ως άξιο προς διερεύνηση.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα καθίσταται η διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας καθώς οι κοινωνικές δομές που ασχολούνται με την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελούσαν ανέκαθεν τομέα δράσης των κοινωνικών λειτουργών. Δεδομένων των κοινωνικοοικονομικών αλλαγών που έχουν επέλθει στη χώρα μας θεωρήσαμε ενδιαφέρον να μελετήσουμε τον τρόπο με τον οποίο οι οργανώσεις δραστηριοποιούνται σε ένα μεγάλο αστικό κέντρο.

1.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μία ποσοτική έρευνα καθώς σκοπός της είναι να προσεγγίσει τον τρόπο λειτουργίας των κοινωνικών δομών που δραστηριοποιούνται για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, τις υπηρεσίες που παρέχονται προς τον πληθυσμό που πλήττεται από τα φαινόμενα αυτά, το ανθρώπινο δυναμικό των υπηρεσιών (επιστημονικό και ανειδίκευτο) αλλά και να διερευνηθεί ποσοτικά η αποδοτικότητα των παραπάνω υπηρεσιών. Οι ερευνητικές μας υποθέσεις καθόρισαν την επιλογή των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου που συντάξαμε και χρησιμοποιήσαμε ως ερευνητικό εργαλείο (Robson,2010). Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν αναλύθηκαν με το πρόγραμμα ανάλυσης στατιστικών δεδομένων SPSS.

1.3 ΔΕΙΓΜΑ

Πληθυσμό της έρευνας αποτέλεσαν οι κοινωνικές δομές που δραστηριοποιούνται για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στο δήμο της Αθήνας. Για τον καθορισμό του δείγματος χρειάστηκε να καταγράψουμε όλες τις δομές που δραστηριοποιούνται στον δήμο της Αθήνας, να προχωρήσουμε στην σύνταξη δηλαδή ενός πλήρους δειγματοληπτικού πλαισίου.

Ως μέθοδος δειγματοληψίας επιλέχθηκε η έρευνα σε όλο τον πληθυσμό καθώς ο αριθμός των υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο δήμο δεν ξεπερνά τις 25. Τα ερωτηματολόγια στην πλειονότητα συμπληρώθηκαν από κοινωνικούς λειτουργούς. Εξαιρέση αποτελούν τα ερωτηματολόγια του ιδρύματος και ξενώνα «Μητέρα Τερέζα», τα οποία συμπληρώθηκαν από ανειδίκευτο προσωπικό. Επιπλέον τα ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε όλα τα Δημοτικά Ιατρεία του Δήμου Αθηναίων καθώς επίσης και στο Προσωρινό Ιατρείο της Δημοτικής Κοινότητας συμπληρώθηκαν από Ιατρικό Προσωπικό(Επισκέπτες Υγείας). Το δείγμα της έρευνας λόγω του φόρτου εργασίας κάποιων υπηρεσιών που δεν δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα αποτελούν οι είκοσι μία ακόλουθες υπηρεσίες:

- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης
- Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης Δήμου Αθηναίων
- Ίδρυμα «Μητέρα Τερέζα»
- Ξενώνας «Μητέρα Τερέζα»
- Σύλλογος Μεριμνης Ανηλίκων
- Caritas- Προσφυγικό Έργο
- Άρσις
- Χριστιανική Αλληλεγγύη

- Praxis – Πολυϊατρείο
- Praxis – Κέντρο Ημέρας Αστέγων
- Κοινωνική υπηρεσία Δήμου Αθηναίων
- Γιατροί του Κόσμου – Υπνωτήριο
- Γιατροί του Κόσμου – Ξενώνας Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο
- Γιατροί του Κόσμου – Πολυϊατρείο
- Γιατροί του Κόσμου – Κοινωνικό Φαρμακείο
- Κοινωνικό Ιατρείο Δήμου Αθηναίων
- 1^ο Δημοτικό Ιατρείο Δήμου Αθηναίων
- 2^ο Δημοτικό Ιατρείο Δήμου Αθηναίων
- 3^ο Δημοτικό Ιατρείο Δήμου Αθηναίων
- 4^ο Δημοτικό Ιατρείο Δήμου Αθηναίων
- Προσωρινό Ιατρείο 6^{ης} Δημοτικής Κοινότητας

(βλ. παράρτημα)

Αυτές ήταν οι είκοσι μία (21) από τις είκοσι πέντε (25) κοινωνικές δομές που συμμετείχαν στην ποσοτική μας έρευνα.

1.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

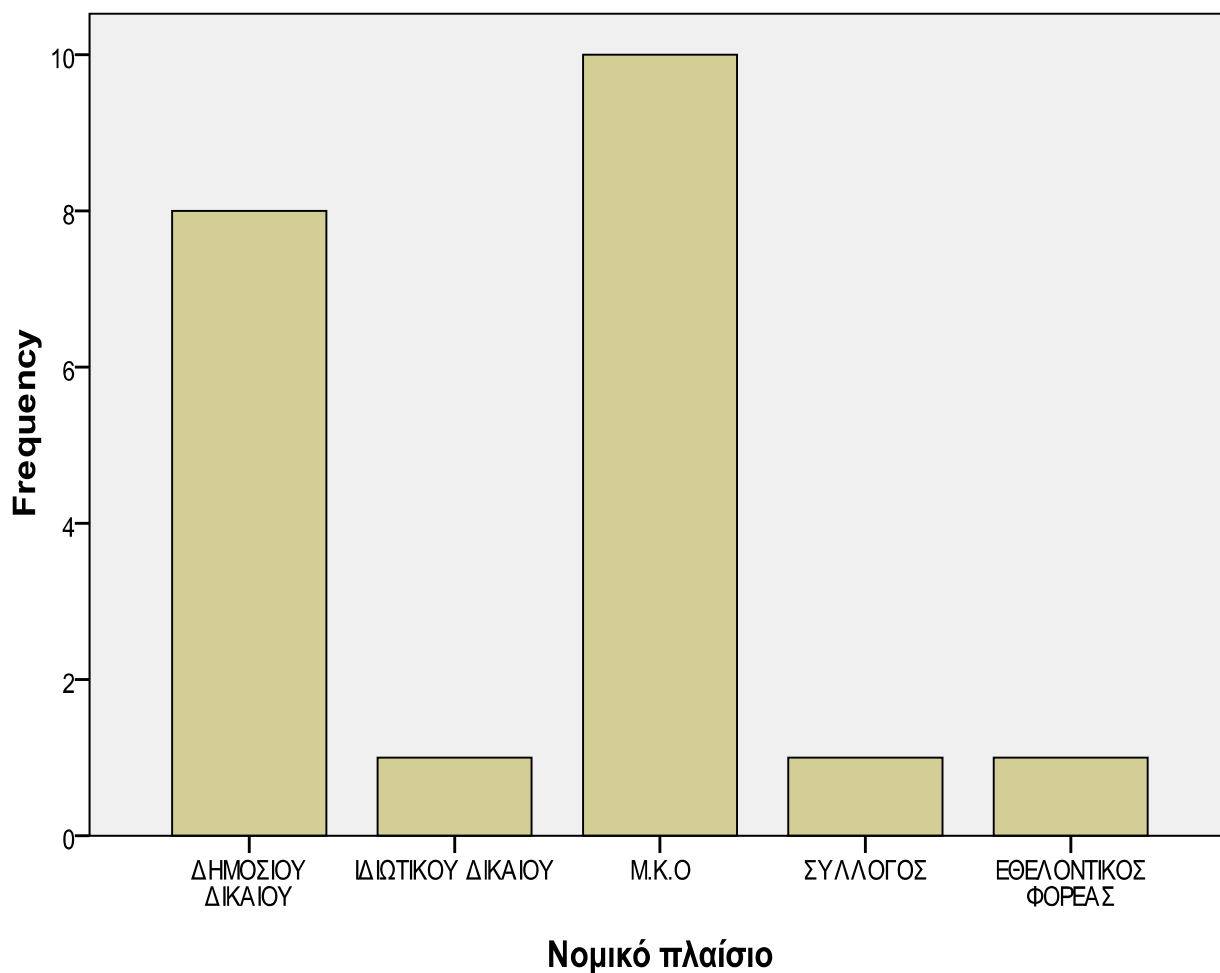
Σ' αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να εξετάσουμε τις ερευνητικές υποθέσεις τις παρούσας έρευνας οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

- Λόγω των υφιστάμενων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών υποθέτουμε ότι έχει αυξηθεί ο αριθμός των εξυπηρετούμενων που προσέρχονται στις κοινωνικές δομές.
- Υπάρχει ανάγκη παροχής υπηρεσιών προκειμένου να καλυφθούν βασικές ανάγκες των ωφελούμενων.
- Υποθέτουμε ότι εξ' αιτίας της έλλειψης κεντρικού σχεδιασμού επηρεάζεται η λειτουργία και η δικτύωση μεταξύ των υπηρεσιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ερευνητική ομάδα, αφού συνέλεξε τα δεδομένα της έρευνας, προχώρησε στην καταχώρηση των ποσοτικών δεδομένων στο πρόγραμμα ανάλυσης στατιστικών δεδομένων SPSS. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας.

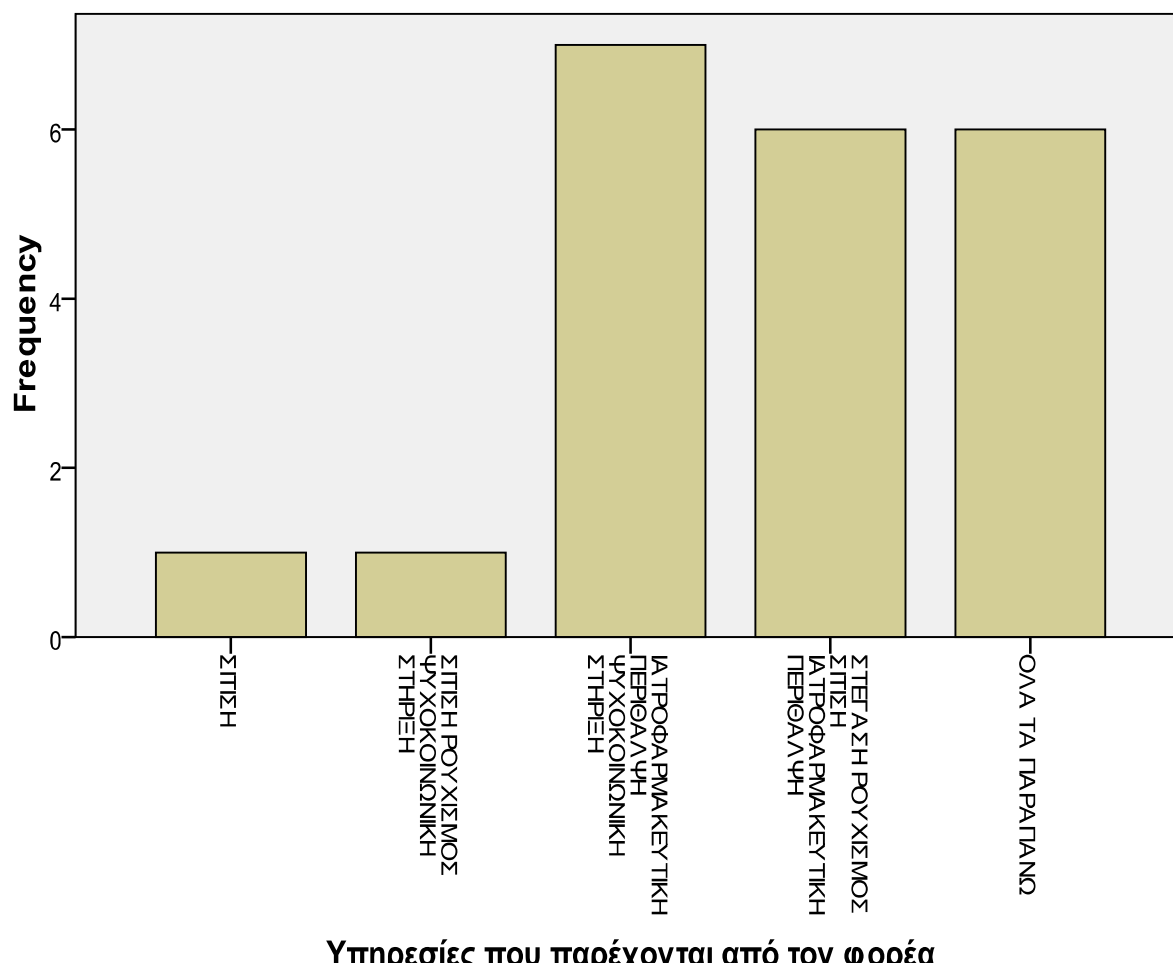
Νομικό πλαίσιο

Σχήμα 1. Σε ποιο νομικό πλαίσιο εντάσσεται ο φορέας σας ;

Από τις υπηρεσίες που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο της έρευνας οι περισσότερες δηλαδή το 47,6 % είναι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, το 38,1 είναι υπηρεσίες Δημοσίου δικαίου , το 4,8% Ιδιωτικού δικαίου, 4,8% δηλαδή μία υπηρεσία υπάγεται στο νομικό πλαίσιο του Συνόλου και το ίδιο ποσοστό 4,8% στο νομικό πλαίσιο του Εθελοντικού φορέα.

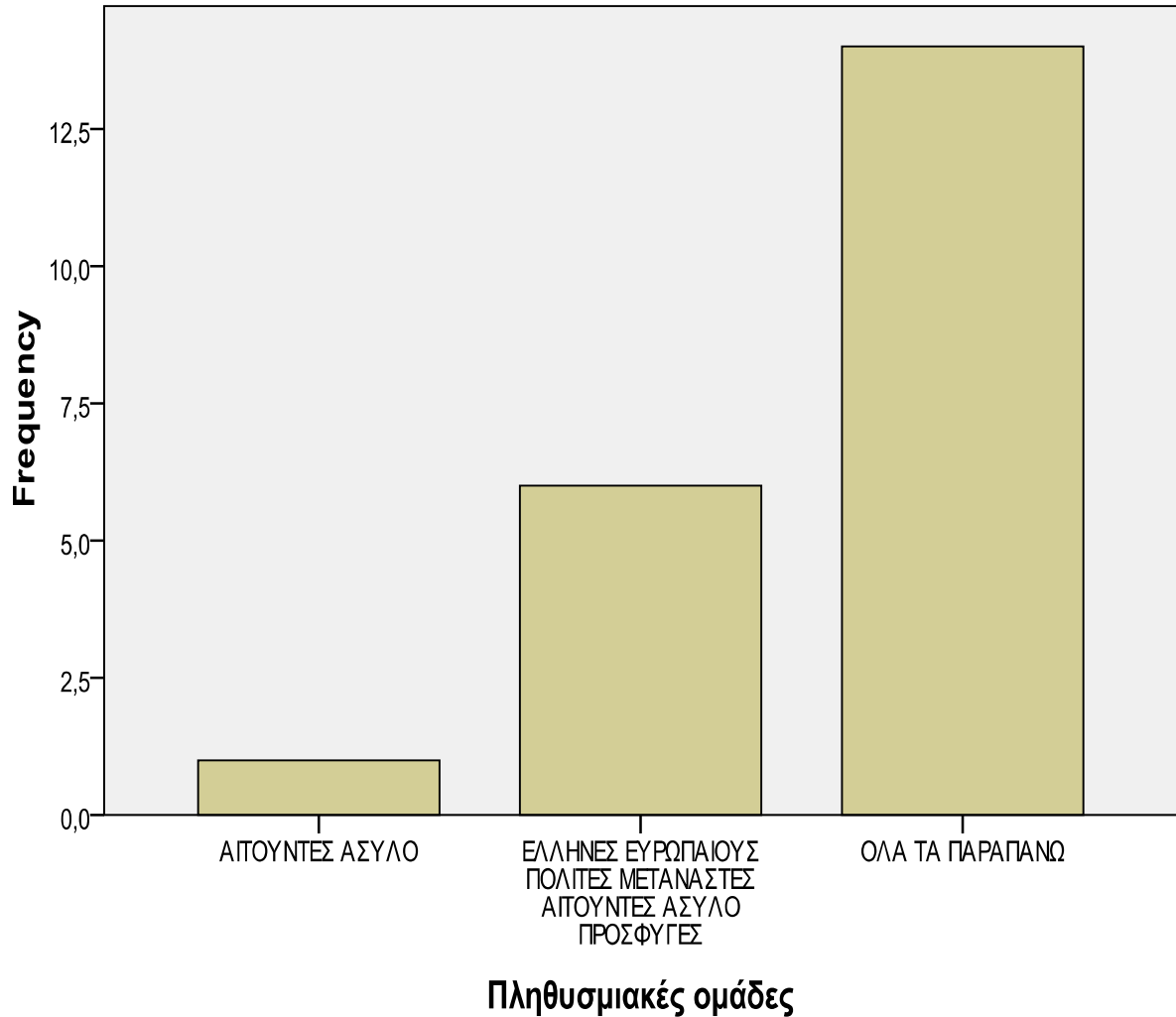
Υπηρεσίες που παρέχονται από τον φορέα

Σχήμα 2. Ποιες από τις παραπάνω υπηρεσίες παρέχονται από τον φορέα σας ;

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι στον Δήμο της Αθήνας σε ποσοστό 33,3% οι υπηρεσίες παρέχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ψυχοκοινωνική στήριξη, σε ποσοστό 28,6% υπηρεσίες στέγασης ,ρουχισμού, σίτισης και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, σε αντίστοιχο ποσοστό (28,6) όλες τις υπηρεσίες που προαναφέρθηκαν δηλαδή στέγαση, ρουχισμό, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, σίτιση και ψυχοκοινωνική υποστήριξη . Το 4,8 % δηλαδή μια υπηρεσία από αυτές που συμμετείχαν στην έρευνα παρέχει μόνο υπηρεσίες σίτισης και άλλη μία 4,8% υπηρεσίες σίτισης, ρουχισμού και ψυχοκοινωνικής στήριξης.

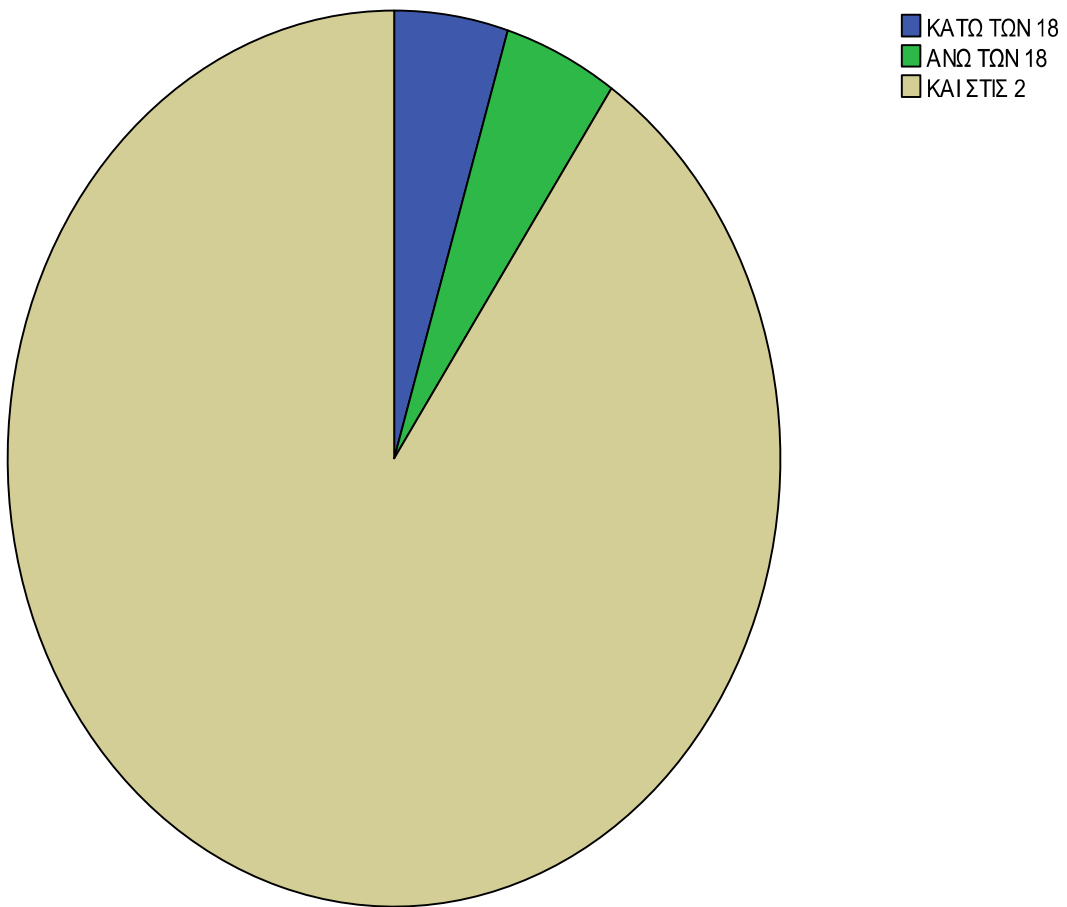
Πληθυσμιακές ομάδες

Σχήμα 3. Σε ποιες πληθυσμιακές ομάδες απευθύνεστε ;

Οι υπηρεσίες που ασχολούνται μόνο με την πληθυσμιακή ομάδα των Αιτούντων άσυλο ανέρχονται στο 4,8% , οι υπηρεσίες που ασχολούνται με Έλληνες, Ευρωπαίους Πολίτες ,Μετανάστες , Αιτούντες Άσυλο και Πρόσφυγες ανέρχονται σε ποσοστό 28,6% ενώ οι υπηρεσίες που απάντησαν ότι δέχονται όλες τις πληθυσμιακές ομάδες που αναφέρονταν στο ερωτηματολόγιο δέχονται όλες τις προαναφερθείσες πληθυσμιακές ομάδες αλλά και τους ωφελούμενους που βρίσκονται Εκτός νομικού πλαισίου.

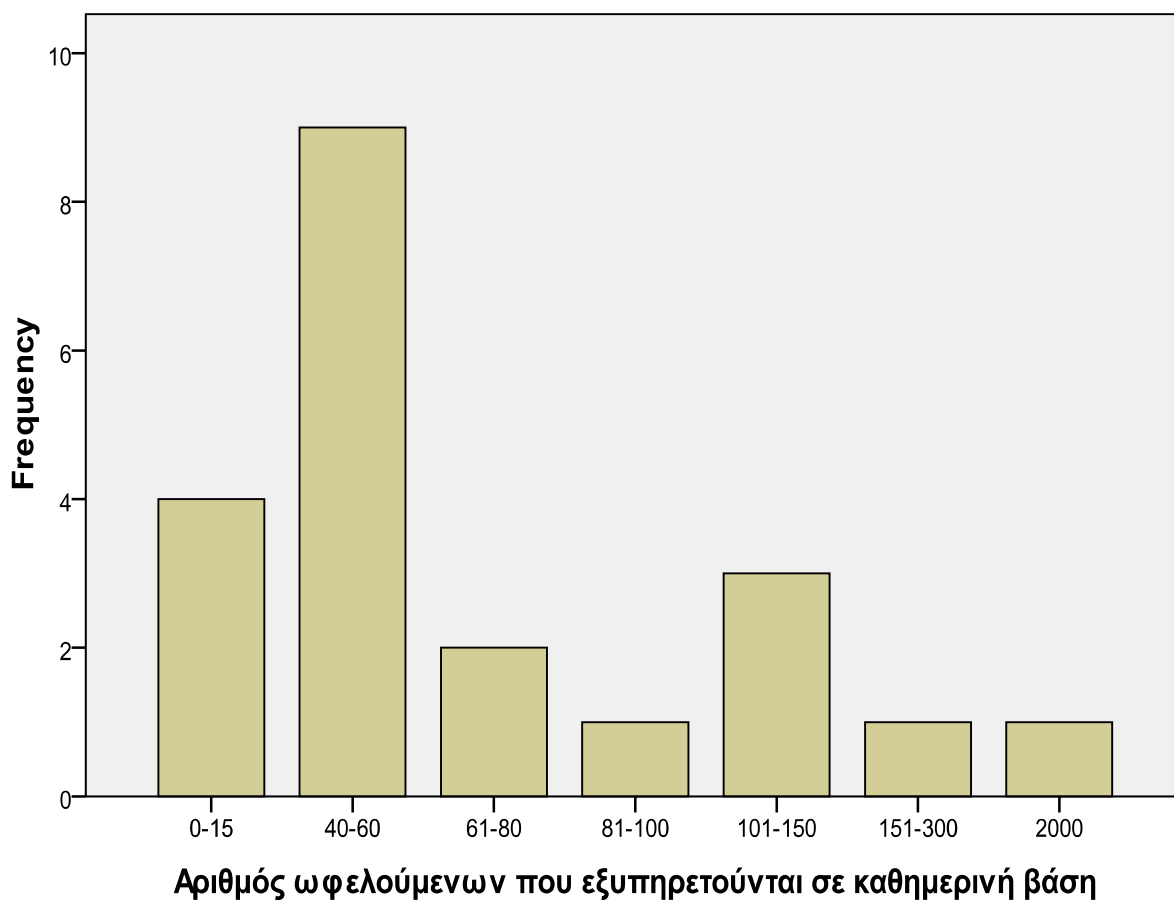
Ηλικιακές ομάδες

Σχήμα 4. Σε ποιες ηλικιακές ομάδες απευθύνεται ο φορέας σας ;

Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρούμε ότι το 4,8% δηλαδή μία υπηρεσία ασχολείται μόνο με ενήλικες, μία ακόμη μόνο με παιδιά 4,8% ενώ οι υπόλοιπες δεκαεννέα υπηρεσίες που έλαβαν μέρος στην έρευνα δέχονται και τις δύο πληθυσμιακές ομάδες.

Αριθμός ωφελούμενων που εξυπηρετούνται σε καθημερινή βάση

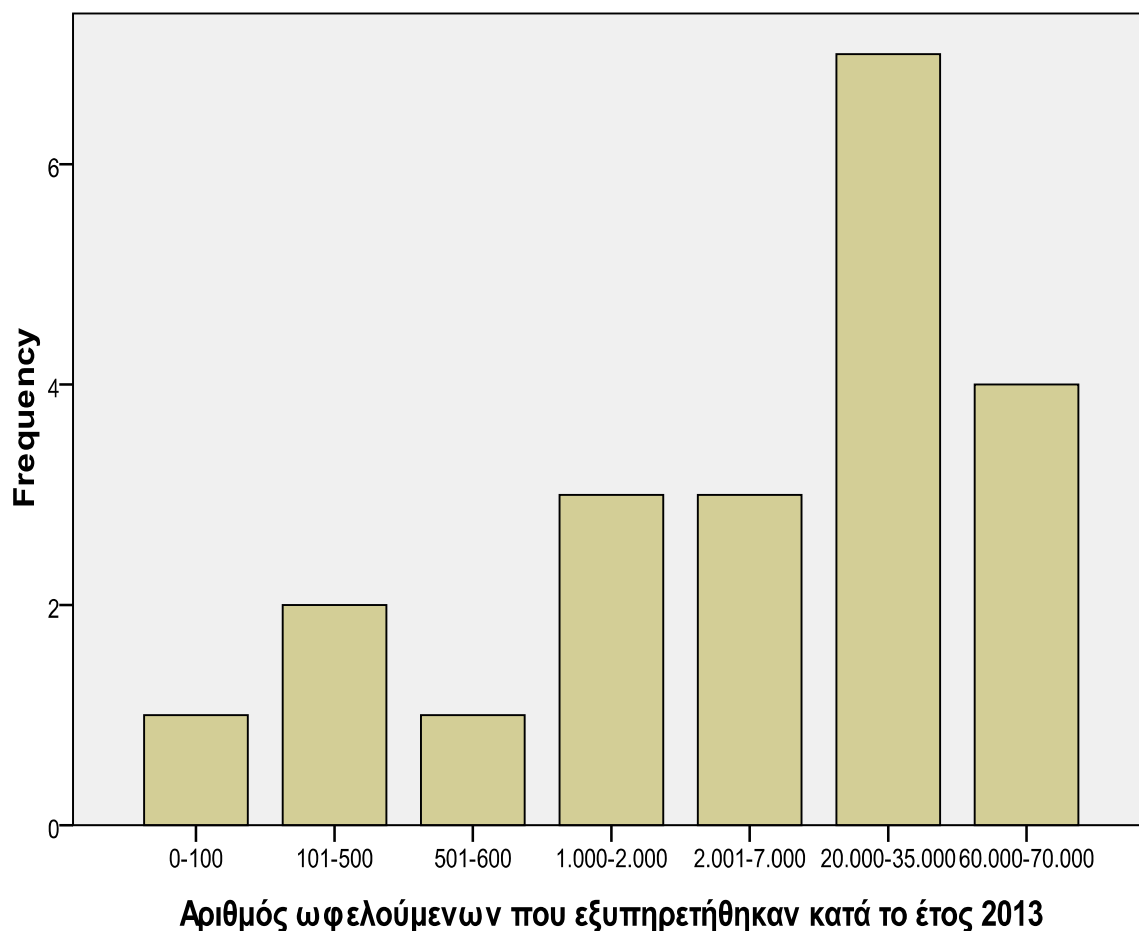

Σχήμα 5. Πόσους ωφελούμενους εξυπηρετείτε σε καθημερινή βάση ;

Στο παραπάνω σχεδιάγραμμα απεικονίζεται ποσοτικά η αποδοτικότητα των υπηρεσιών σε καθημερινή βάση και προκύπτουν τα ακόλουθα στοιχεία:

- Το 42,9% εξυπηρετεί 40-60 άτομα ημερησίως
- το 19% εξυπηρετεί 0-15 άτομα ημερησίως
- το 14,3% 101-150 άτομα ημερησίως
- το 9,8% 61-80 άτομα ημερησίως
- το 4,8% 151-300 άτομα ημερησίως
- το 4,8% 81-100 άτομα ημερησίως

Αριθμός ωφελούμενων που εξυπηρετήθηκαν κατά το έτος 2013

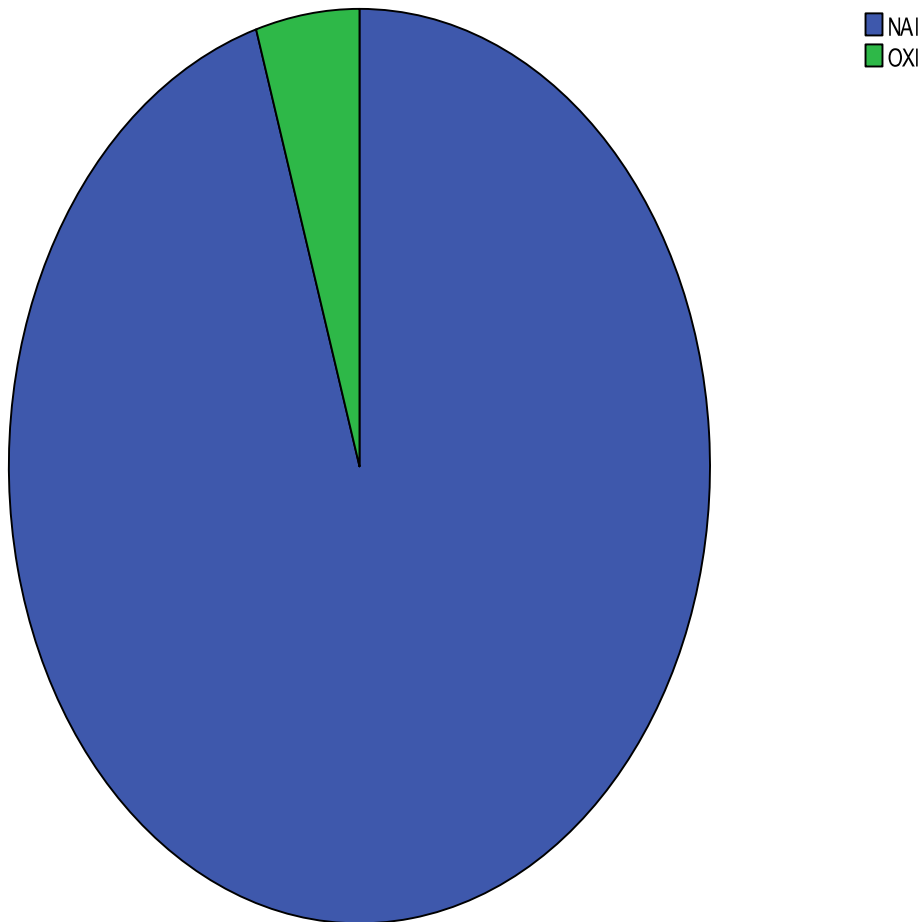

Σχήμα 6. Πόσα άτομα ωφελήθηκαν των υπηρεσιών σας το έτος 2013 ;

Στο διάγραμμα αυτό απεικονίζεται ποσοτικά η αποδοτικότητα των υπηρεσιών κατά το έτος 2013 και προκύπτουν τα ακόλουθα στοιχεία:

- το 33,3% των υπηρεσιών εξυπηρέτησε 20.000-35.000 άτομα
- το 19% των υπηρεσιών εξυπηρέτησε 60.000-70.000 άτομα
- 14,3% των υπηρεσιών εξυπηρέτησε 1.000-2.000 άτομα
- 14,3% των υπηρεσιών εξυπηρέτησε 2.001-7.000 άτομα
- Το 9,5% των υπηρεσιών εξυπηρέτησε 101-500 άτομα
- 4,8 των υπηρεσιών εξυπηρέτησε 501-600 άτομα
- 4,8 των υπηρεσιών εξυπηρέτησε 0-100 άτομα

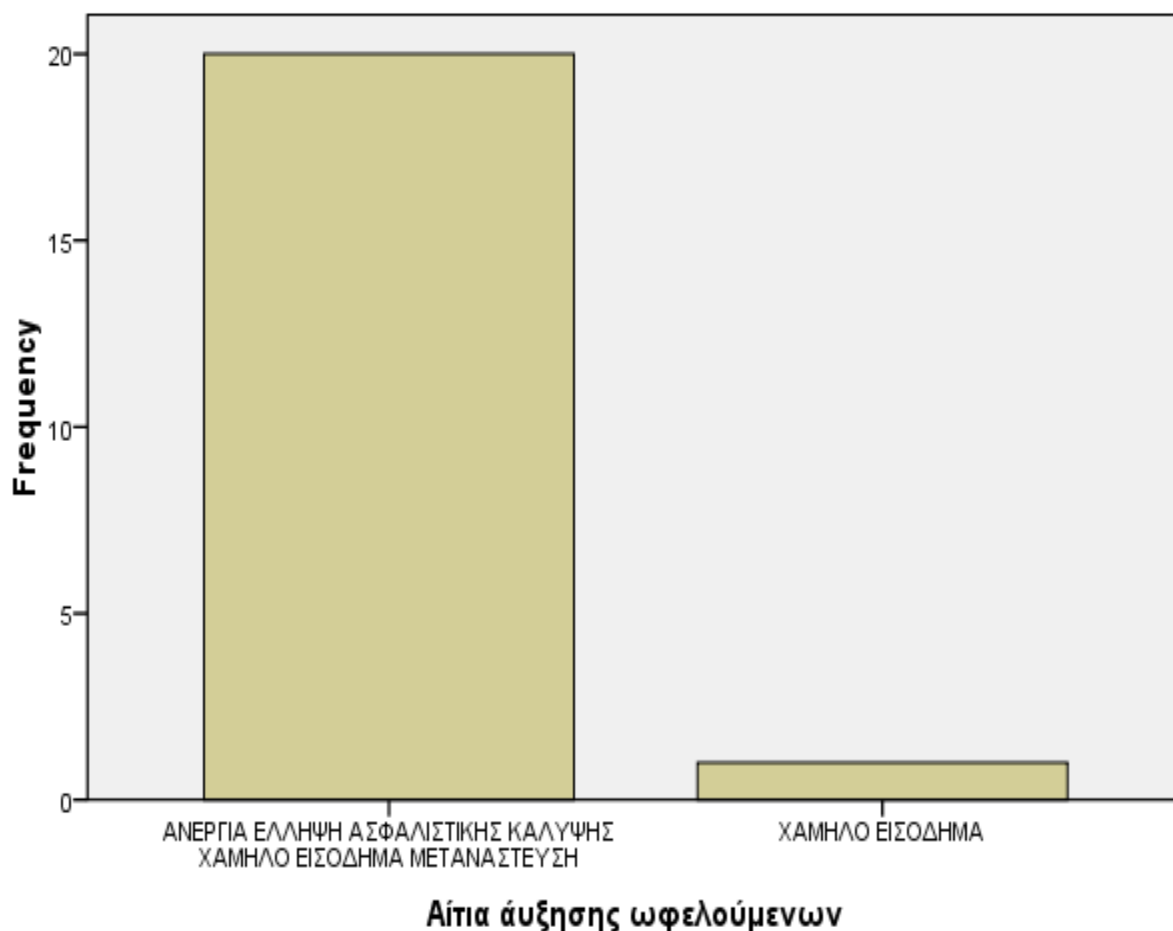
Υπήρξε αύξηση των ωφελούμενων τα τελευταία δύο χρόνια

Σχήμα 7. Παρατηρείται αύξηση των ανθρώπων που ωφελήθηκαν των υπηρεσιών σας τα τελευταία δύο χρόνια ;

Από τις υπηρεσίες που συμμετείχαν στην έρευνα στο ερώτημα αν υπήρξε αύξηση των ωφελούμενων τα τελευταία δύο χρόνια έδωσε αρνητική απάντηση δηλαδή το 4,8% ενώ οι υπόλοιπες καταφατική δηλαδή το 95,2%.

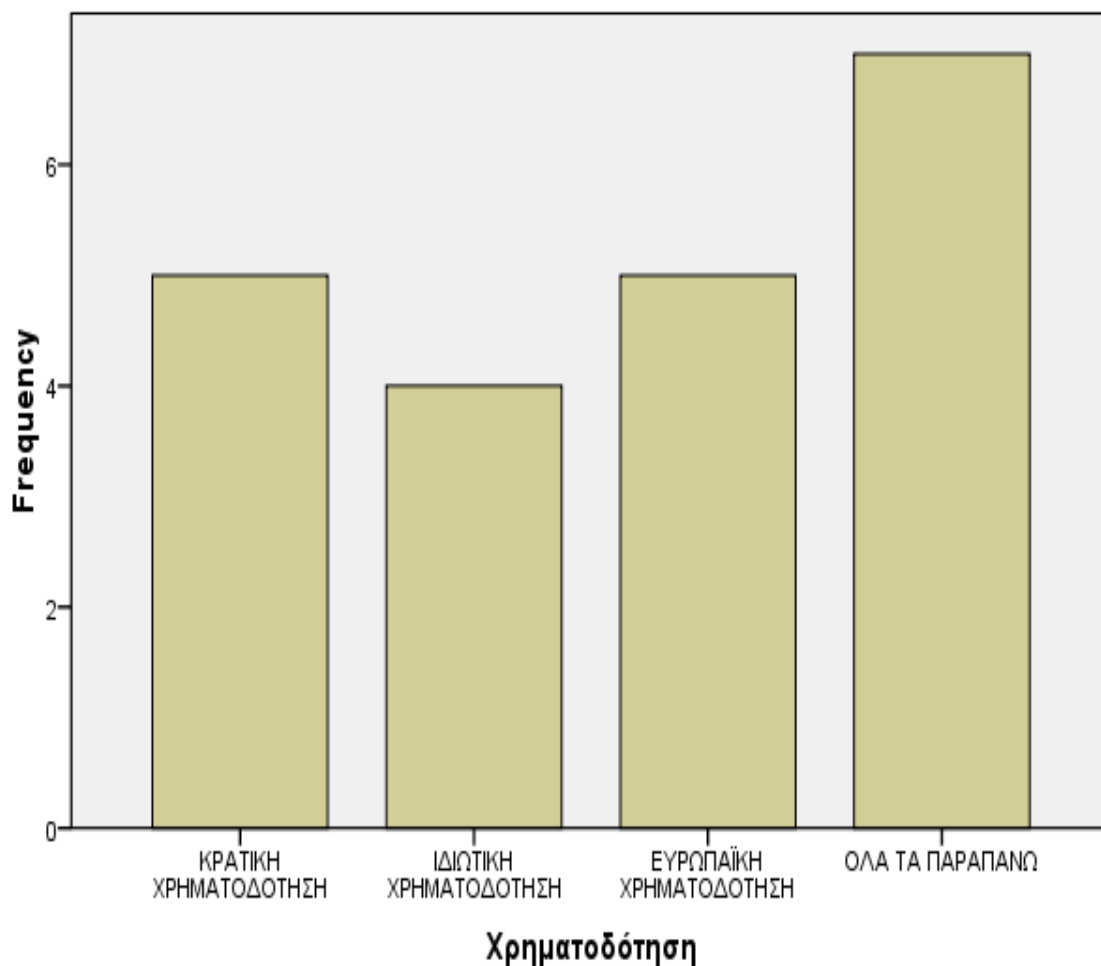
Αίτια αύξησης ωφελούμενων

Σχήμα 8. Εάν ναι για ποιο λόγο πιστεύεται ότι έχει αυξηθεί ο αριθμός των ωφελούμενων ;

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι το 4,8% των υπηρεσιών που απάντησαν ότι έχει σημειωθεί αύξηση των ωφελούμενων αναγνωρίζει ως μοναδική αιτία αύξησης των ωφελούμενων το χαμηλό εισόδημα των νοικοκυριών ενώ το 95,2% την ανεργία, την έλλειψη ασφαλιστικής κάλυψης, το χαμηλό εισόδημα και τη μετανάστευση.

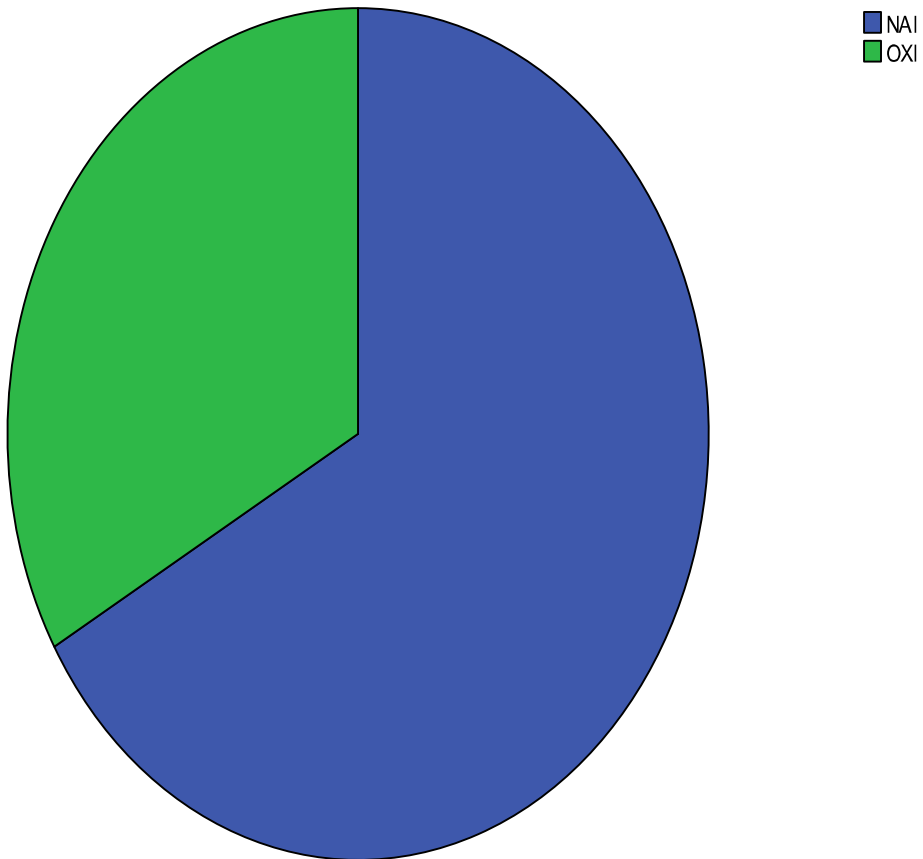
Χρηματοδότηση

Σχήμα 9. Πως καλύπτονται οικονομικά οι ανάγκες/ προγράμματα του φορέα ;

Από τις υπηρεσίες που ασχολούνται με την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στο Δήμο της Αθήνας φαίνεται ότι η πλειοψηφία χρηματοδοτείται από Κρατικούς, Ευρωπαϊκούς και Ιδιωτικούς πόρους(33,8%), 23,8% μόνο από Κρατικούς πόρους , 23,8% μόνο από Ευρωπαϊκούς πόρους και το 19% χρηματοδοτείται από Ιδιωτικούς πόρους.

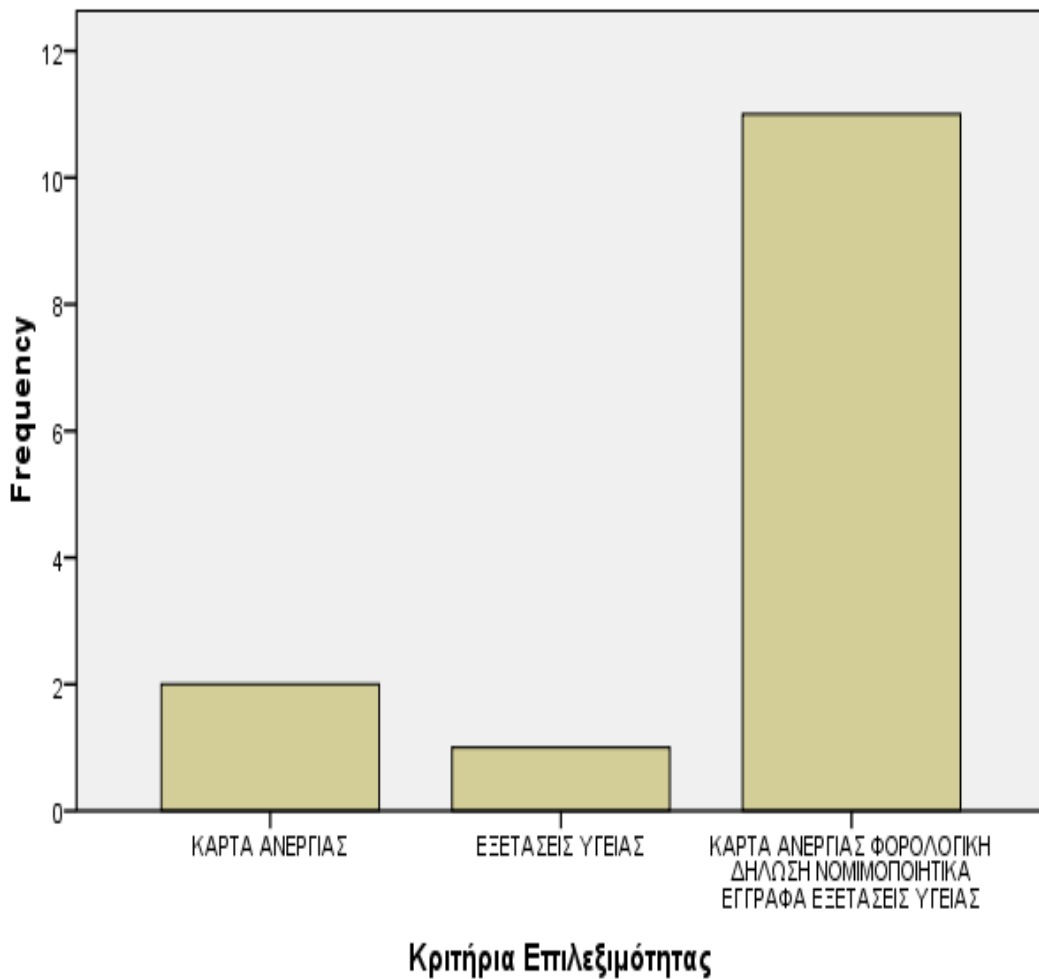
Ύπαρξη κριτηρίων επιλεξιμότητας

Σχήμα 10. Θέτει ο φορέας σας κριτήρια για την επιλογή των ωφελουμένων ;

Το 66,7% των υπηρεσιών απάντησε ότι θέτει κριτήρια επιλεξιμότητας των ωφελούμενων ενώ το 33,3% ότι δεν θέτει.

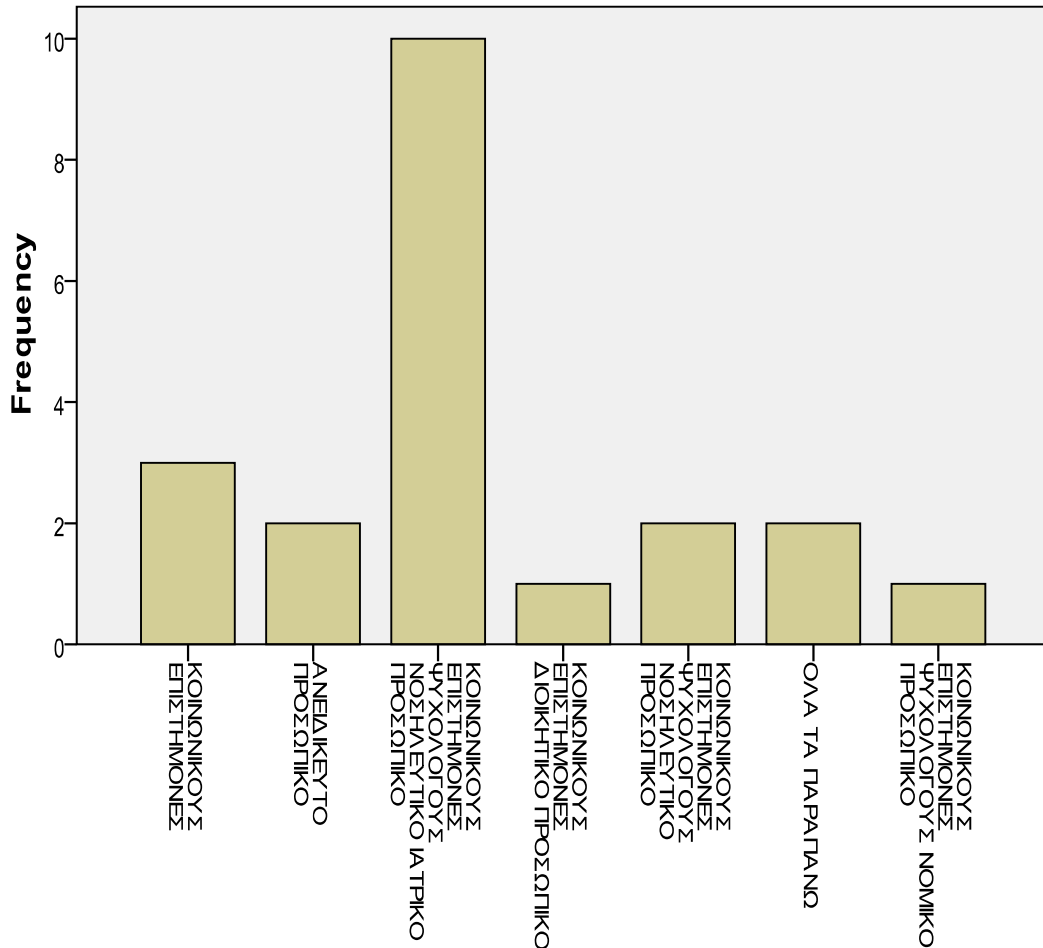
Κριτήρια Επιλεξιμότητας

Σχήμα 11. Εάν ναι ποια είναι αυτά ;

Από τις υπηρεσίες που θέτουν κριτήρια επιλεξιμότητας παρατηρούμε ότι οι περισσότερες 52,4% ζητούν τα ακόλουθα έγγραφα: κάρτα ανεργίας, φορολογική δήλωση, νομιμοποιητικά έγγραφα και εξετάσεις υγείας. Το 9,5% ζητά μόνο κάρτα ανεργίας ενώ το 4,8% ζητά από τους ωφελούμενους να προσκομίσουν εξετάσεις υγείας.

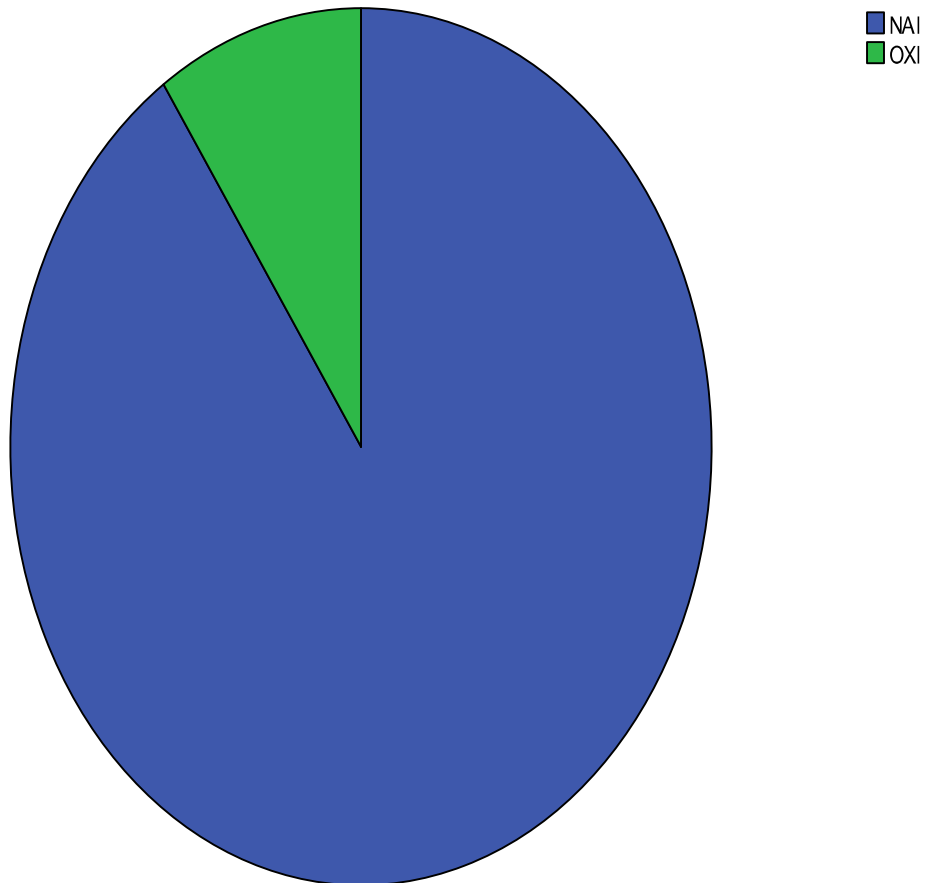
Εργαζόμενοι

Σχήμα 12. Ποιες ειδικότητες απασχολεί ο φορέας σας ;

Όπως απεικονίζεται στον παραπάνω πίνακα το 14,3% των υπηρεσιών απασχολεί μόνο κοινωνικούς επιστήμονες, το 9,5% μόνο ανειδίκευτο προσωπικό, το 47,6% κοινωνικούς επιστήμονες, ψυχολόγους, νοσηλευτικό και ιατρικό προσωπικό, το 4,8% κοινωνικούς επιστήμονες και διοικητικό προσωπικό, το 9,5% κοινωνικούς επιστήμονες, ψυχολόγους και νοσηλευτικό προσωπικό, το 9,5% όλες τις ειδικότητες που αναφέρονται στον πίνακα ενώ το 4,8% μόνο κοινωνικούς επιστήμονες, ψυχολόγους και νομικό προσωπικό.

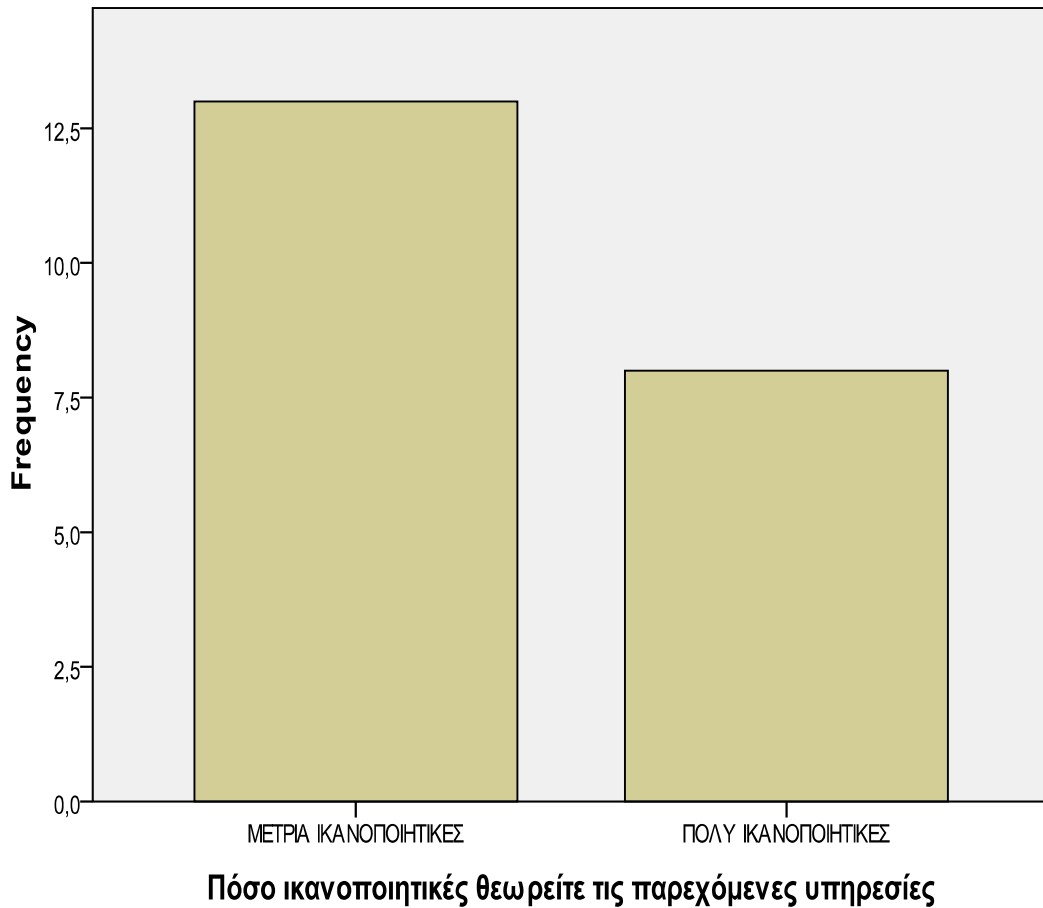
Υπάρξη συνεργασίας με άλλες οργανώσεις και φορείς

Σχήμα 13. Ο φορέας έχει συνεργασία με άλλες οργανώσεις και φορείς ;

Το 90,5% συνεργάζεται με άλλους φορείς και υπηρεσίες ενώ το 9,5% δεν έχει συνεργασία με τις υπόλοιπες κοινωνικές οργανώσεις.

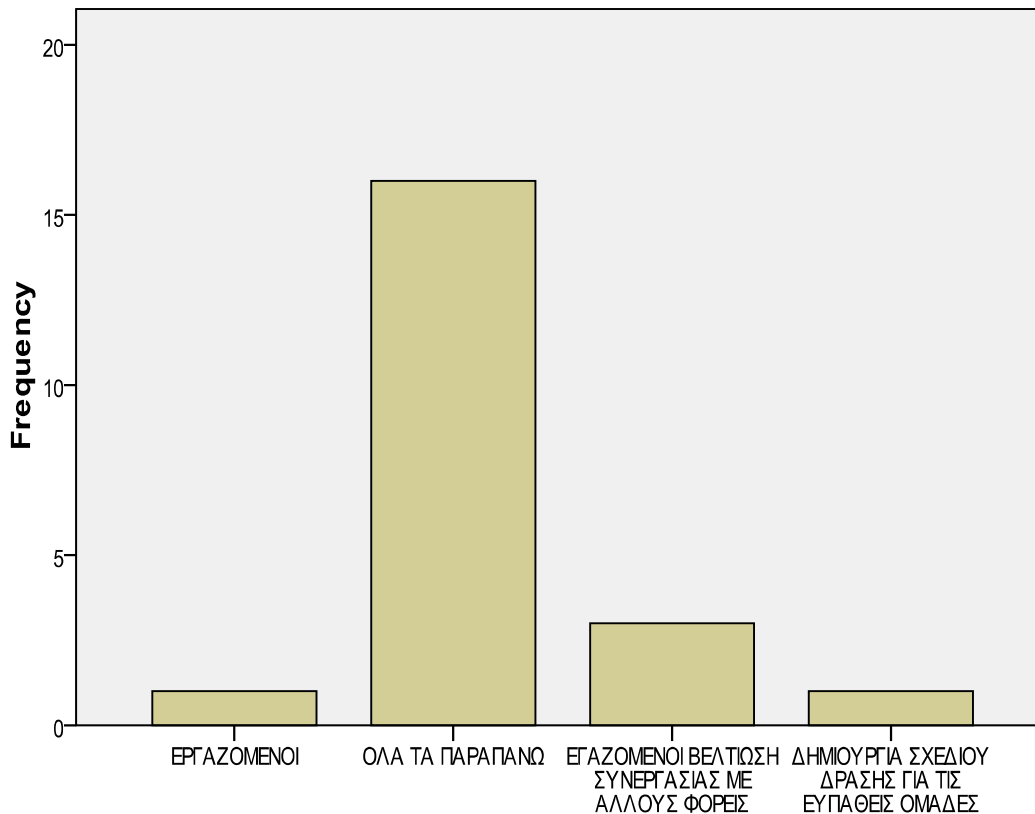
Πόσο ικανοποιητικές θεωρείτε τις παρεχόμενες υπηρεσίες

Σχήμα 14. Πόσο ικανοποιητικές θεωρείτε τις υπηρεσίες που παρέχονται για την κάλυψη των αναγκών των ωφελούμενων ;

Το 61,9% τις παρεχόμενες υπηρεσίες που προσφέρει μέτρια ικανοποιητικές ενώ το 38,1% πολύ ικανοποιητικές .

Για την πληρέστερη κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού χρειάζονται

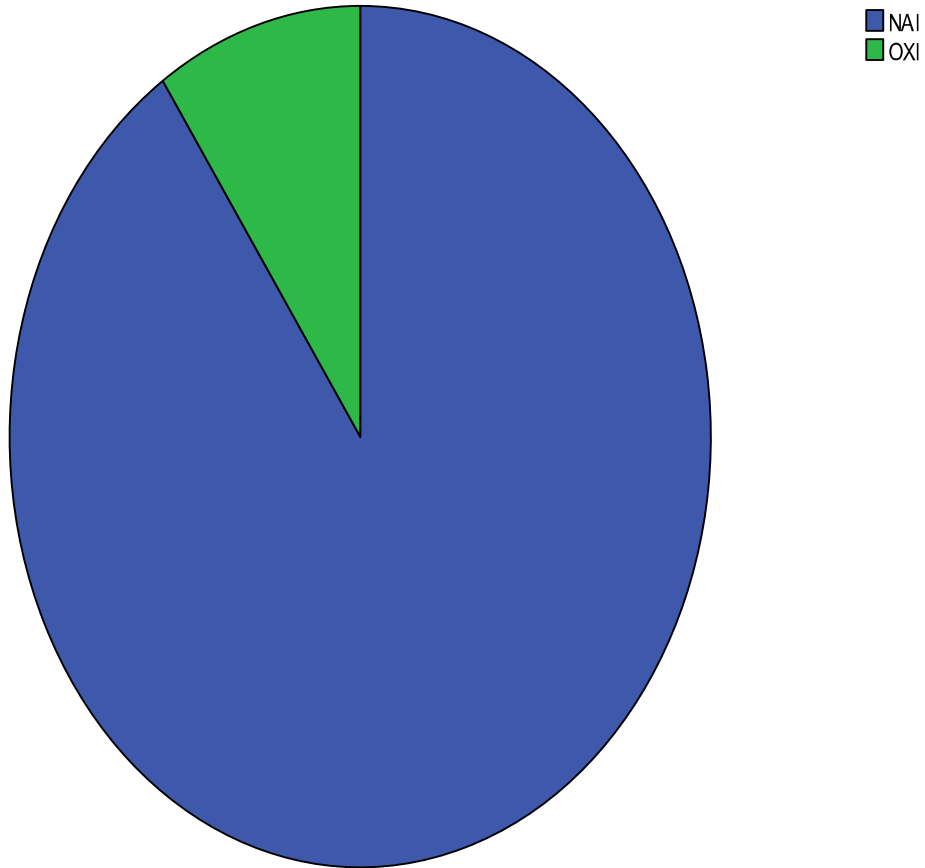

Για την πληρέστερη κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού χρειάζονται

Σχήμα 15. Θεωρείτε ότι για την πληρέστερη κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού χρειάζεται;

Για την καλύτερη λειτουργία των υπηρεσιών και την πληρέστερη κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού το 4,8% θεωρεί ότι χρειάζονται περισσότεροι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες, το μεγαλύτερο ποσοστό 76,2% θεωρεί ότι χρειάζονται περισσότεροι εργαζόμενοι, βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων και δημιουργία σχεδίου δράσης για τις ευπαθείς ομάδες που βιώνουν φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό. Το 14,3% θεωρεί ότι χρειάζονται μόνο εργαζόμενοι και βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ φορέων ενώ το 4,8% θεωρεί ότι χρειάζεται μόνο η δημιουργία ενός σχεδίου δράσης για τις ευπαθείς ομάδες.

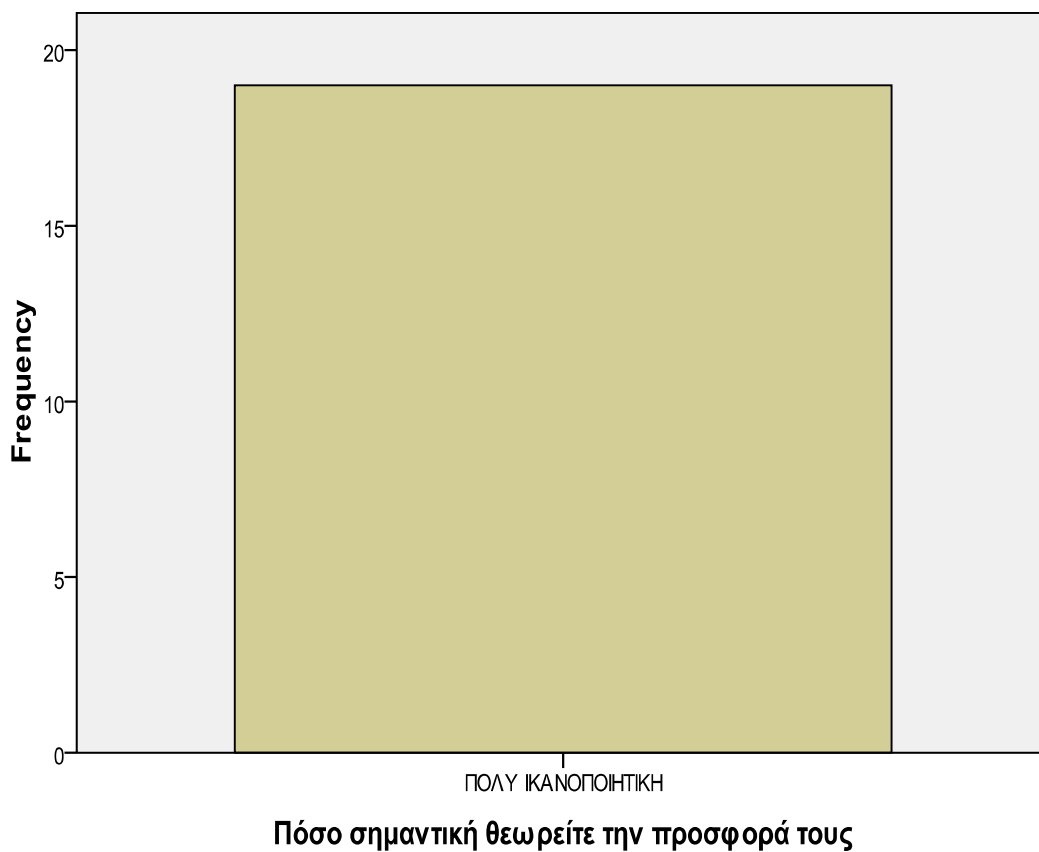
Απασχόληση εθελοντών

Σχήμα 16. Απασχολείτε εθελοντές;

Η πλειοψηφία των κοινωνικών δομών 90,5% απασχολεί εθελοντές ενώ το 9,5% δεν απασχολεί.

Πόσο σημαντική θεωρείτε την προσφορά τους

Σχήμα 17. Αν ναι, πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η προσφορά τους ;

Όλες οι υπηρεσίες που δήλωσαν ότι απασχολούν εθελοντές απάντησαν ότι η προσφορά τους είναι πολύ ικανοποιητική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούμε να εξάγουμε κάποια συμπεράσματα σχετικά με το έργο που παράγουν οι δομές που ασχολούνται με την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας των υπηρεσιών παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των οργανώσεων με ποσοστό 47,6 % είναι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, το 38,1 είναι υπηρεσίες Δημοσίου δικαίου, το 4,8% Ιδιωτικού δικαίου, 4,8% δηλαδή μία υπηρεσία υπάγεται στο νομικό πλαίσιο του Συλλόγου και το ίδιο ποσοστό 4,8% στο νομικό πλαίσιο του Εθελοντικού φορέα.

Επιπλέον παρατηρούμε ότι οι περισσότερες παρέχουν υπηρεσίες οι οποίες έχουν στόχο την άμεση βοήθεια του πληθυσμού στον οποίο απευθύνονται προκειμένου να καλύψουν βασικές ανάγκες. Αυτό επισημαίνεται από το γεγονός ότι το 33,3% των υπηρεσιών παρέχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, σε ποσοστό 28,6% υπηρεσίες στέγασης, ρουχισμού, σίτισης και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, σε αντίστοιχο ποσοστό 28,6% όλες τις υπηρεσίες που προαναφέρθηκαν δηλαδή στέγαση, ρουχισμό, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, σίτιση και ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Το 4,8 % δηλαδή μια υπηρεσία από αυτές που συμμετείχαν στην έρευνα παρέχει μόνο υπηρεσίες σίτισης και άλλη μία 4,8% υπηρεσίες σίτισης, ρουχισμού και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Τα παραπάνω ευρήματα επιβεβαιώνουν την δεύτερη ερευνητική υπόθεση της εργασίας μας, στην οποία αναφέραμε την ύπαρξη ανάγκης παροχής υπηρεσιών προκειμένου να καλυφθούν οι άμεσες ανάγκες των συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων.

Ακόμη από τα ευρήματα της έρευνας γίνεται αντιληπτό ότι οι περισσότερες υπηρεσίες εξυπηρετούν μεγάλο αριθμό ατόμων καθημερινά αλλά και ετησίως, καθώς και ότι οι περισσότερες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα πληθυσμιακών και ηλικιακών ομάδων και θέτουν κριτήρια επιλεξιμότητας που να πιστοποιούν τον αποκλεισμό των εξυπηρετούμενων από την αγορά εργασίας και το σύστημα υγείας. Επιπλέον η συντριπτική πλειοψηφία σε ποσοστό 95,2% δήλωσε ότι υπάρχει αύξηση των ωφελούμενων τα τελευταία δύο χρόνια. Τα ποσοστά αυτά συμφωνούν με την πρώτη ερευνητική υπόθεση στην οποία θέταμε το ερώτημα αν έχει σημειωθεί αύξηση του αριθμού των

εξυπηρετούμενων που προσέρχονται στις κοινωνικές υπηρεσίες λόγω των μεταβολών που παρουσιάζουν σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο.

Με την πρώτη ερευνητική υπόθεση συμφωνούν και τα αίτια που αναγνωρίζουν οι συμμετέχοντες στην έρευνα ως παράγοντες αύξησης των εξυπηρετούμενων .Το 95,2% των υπηρεσιών που συμμετείχαν στην έρευνα αναγνωρίζουν ως παράγοντες αύξησης των ατόμων που προσέρχονται στις κοινωνικές δομές την ανεργία, την έλλειψη ασφαλιστικής κάλυψης, το χαμηλό εισόδημα και τη μετανάστευση.

Η τελευταία ερευνητική υπόθεση με την οποία θέλαμε να εξετάσουμε εάν η έλλειψη κεντρικού σχεδιασμού επηρεάζει τη συνεργασία και τη δικτύωση μεταξύ των υπηρεσιών επιβεβαιώνεται από το 76,2% το οποίο θεωρεί ότι χρειάζονται περισσότεροι εργαζόμενοι, βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων και δημιουργία σχεδίου δράσης για τις ευπαθείς ομάδες που βιώνουν φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό.

Επίσης η τελευταία ερευνητική υπόθεση επιβεβαιώνεται από τα ερευνητικά ευρήματα σχετικά με τη συνεργασία και τη δικτύωση με άλλες υπηρεσίες όπου η συντριπτική πλειοψηφία των δομών (90,5%) δήλωσε ότι συνεργάζεται με άλλους φορείς . Από έναν συνδυασμό αυτών των ευρημάτων μπορούμε να διαμορφώσουμε τη γνώμη ότι θεωρούν την συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών ιδιαίτερα σημαντική και ένα πεδίο της εργασίας τους το οποίο αν βελτιωθεί θα συντελέσει στην καλύτερη κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού.

Όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό που απασχολείται στις συγκεκριμένες κοινωνικές δομές μπορούμε να συμπεράνουμε ότι στο μεγαλύτερο ποσοστό πρόκειται για εξειδικευμένο προσωπικό όπως κοινωνικοί επιστήμονες , ψυχολόγοι, δικηγόροι αλλά και ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό. Ενώ παρατηρούμε ότι ακόμη και στις μέρες μας ένα μικρό ποσοστό δήλωσε ότι στον φορέα απασχολείται μόνο ανειδίκευτο προσωπικό. Αξιοσημείωτο εύρημα αποτελεί ότι η πλειοψηφία των κοινωνικών δομών απασχολεί εθελοντές και χαρακτηρίζει την προσφορά τους στις υπηρεσίες «πολύ ικανοποιητική».

Σε μεγάλο ποσοστό οι συμμετέχοντες στην έρευνα δήλωσαν ότι θεωρούν τις υπηρεσίες που παρέχουν «μέτρια ικανοποιητικές» και «πολύ ικανοποιητικές». Ωστόσο η αξιοπιστία αυτού του ευρήματος είναι περιορισμένη καθώς αντικατοπτρίζει την γνώμη των εργαζόμενων για την αποδοτικότητα του φορέα στον οποίο εργάζονται.

ΜΕΡΟΣ Γ' : ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ «ΓΕΝΙΚΟ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΘΗΝΩΝ»**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ «ΓΕΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΘΗΝΩΝ»

Η παρακάτω συνέντευξη παραχωρήθηκε στις 24/02/2015 από την κοινωνική λειτουργό , Αμανατιάδου Ελένη, η οποία εργάζεται στην κοινωνική υπηρεσία «Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο Ιεράς Μονής Αθηνών».

Από τις κοινωνικές δομές που παρουσιάζονται στην ποσοτική μας έρευνα, επιλέχθηκε τυχαία, μία (1) από τις είκοσι μία (21) κοινωνικές δομές που υπάγονται στον δήμο της Αθήνας όσον αφορά την προσέγγιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Σκοπός της συνέντευξης είναι η καταγραφή του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού, ο τρόπος που εργάζεται, οι δυσκολίες που ενδεχομένως αντιμετωπίζει, καθώς και ο τρόπος λειτουργίας των κοινωνικών δομών στο δήμο της Αθήνας.

1. Σε ποια οργάνωση εργάζεστε ;

Στην κοινωνική υπηρεσία Γενικού Γενικό Φιλόπτωχο Ταμείο Ιεράς Μονής Αθηνών.

2. Σε ποιες πληθυσμιακές ομάδες απευθύνεται ο φορέας σας ;

Έλληνες, μετανάστες, χριστιανούς και αλλόθρησκους.

3. Ποιες υπηρεσίες προσφέρονται προς τους ωφελούμενους ;

Υπάρχει άμεση παροχή κάθε υλικής ή άλλης βοήθειας σε άτομα και ομάδες που βιώνουν συνθήκες φτώχειας, οικονομικού και κοινωνικού αποκλεισμού. Γίνεται προσπάθεια για καταπολέμηση των αιτιών που προκαλούν τη φτώχεια -στο μέτρο του δυνατού – με την υλοποίηση σχετικών ειδικών προγραμμάτων. Τέτοια προγράμματα είναι :

§ 74 Κέντρα Ενοριακής Αγάπης, που σιτίζουν ημερησίως με μερίδες φαγητού, άπορους, άστεγους και ηλικιωμένους, ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος ή θρησκεύματος.

§ 16 Ενοριακές Στέγες Γερόντων, που φροντίζουν αυτοεξυπηρετούμενους ηλικιωμένους .

§ Η Στέγη Κατάκοιτων εξυπηρετεί μη αυτοεξυπηρετούμενους ηλικιωμένους .

§ 4 Στέγες Φιλοξενίας Άπορων και Άστεγων.

§ Το πρόγραμμα «ΤΑΒΙΘΑ» παρέχει είδη ιματισμού.

Παρέχεται οικονομική ενίσχυση άπορων φυλακισμένων σε συνεργασία με την κοινωνική υπηρεσία των φυλακών. Προσφέρεται συμβουλευτική ή παραπομπή σε αρμόδιες υπηρεσίες και οικονομική υποστήριξη, όπου κρίνεται απαραίτητο. Συνεργασία με υπηρεσία επιμελητών, Κοινωνικής Αρωγής Αθήνας, της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Αθηνών, ως φορέας που συμμετέχει στην εφαρμογή του θεσμού παροχής κοινωφελούς εργασίας.

4. Ποιος είναι ο ρόλος σας στην κοινωνική υπηρεσία ;

Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι πολυδιάστατος, διαμορφώνεται ανάλογα με το φορέα στον οποίο εργάζεται. Εμείς, συγκεκριμένα ως κοινωνικοί λειτουργοί στην υπηρεσία, υποδεχόμαστε τους ωφελούμενους που είτε έρχονται αυτοβούλως είτε παραπέμπονται στην υπηρεσία μας. Συντάσσουμε κοινωνικό ιστορικό, πραγματοποιούμε κοινωνική έρευνα με κατ' οίκον επίσκεψη, έλεγχο των δικαιολογητικών και ενημέρωση από ιερείς οι οποίοι είναι άμεσοι συνεργάτες. Όπου κρίνεται απαραίτητο, γίνεται παραπομπή από την πλευρά μας και σε άλλες υπηρεσίες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αλλά και κρατικές υπηρεσίες. Μέσα στις αρμοδιότητες μας είναι ο έλεγχος των συσσιτίων που λειτουργούν στις ενορίες και στα γηροκομεία. Επισκέψεις για ομαλή λειτουργία, οργάνωση, εκπαίδευση, καθοδήγηση εθελοντών που συμμετέχουν στα προγράμματα, οι οποίοι βοηθούν ενεργά.. Οφείλουμε να έχουμε σωστή ενημέρωση για προνοιακά προγράμματα ώστε να ενημερώνουμε τους εξυπηρετούμενους . Τα καθήκοντα μας διαμορφώνονται ανάλογα με τα εκάστοτε προγράμματα αλλά και ανάλογα τα περιστατικά που έρχονται στην υπηρεσία, προσπαθούμε να κάνουμε το καλύτερο δυνατό. Για να γίνουμε πιο κατανοητές, από τη μια, αν κάποιος ωφελούμενος χρειάζεται να μείνει σε κάποιον ξενώνα, εξετάζουμε το αίτημα του, ερευνούμε τα δικαιολογητικά του και μαζί με το κοινωνικό ιστορικό που έχει συμπληρωθεί, το αποστέλλουμε στον υπεύθυνο των ξενώνων. Από την άλλη το αίτημα ενός άλλου ωφελούμενου μπορεί να μας οδηγήσει στην εύρεση χορηγιών. Τέλος στο ρόλο του κοινωνικού λειτουργού είναι και η καταχώρηση των δεδομένων και αρχείων της κατάστασης των εξυπηρετούμενων καθώς και η συμμετοχή σε ημερίδες, σεμινάρια με θέματα σχετικά με τις δραστηριότητες της κοινωνικής εργασίας.

5. Υπάρχει καλή συνεργασία με άλλους φορείς ;

Υπάρχει άριστη συνεργασία με άλλους φορείς.

6. Πιστεύετε ότι θα μπορούσατε να κάνετε περισσότερα πράγματα ;

Ναι, αλλά αυτό εξαρτάται από την οικονομική δυνατότητα που μας παρέχετε. Αυτή είναι η βάση των πάντων, με αυτό τον τρόπο θα είχαμε και περισσότερο εξειδικευμένο προσωπικό.

7. Ποια είναι η γνώμη σας για τη λειτουργία των υπηρεσιών- δομών που ασχολούνται με την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στο δήμο της Αθήνας ;

Υπάρχουν δομές και παρόμοια προγράμματα που ασχολούνται με την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά δεν υπάρχει δικτύωση μεταξύ των υπηρεσιών και ανταλλαγή πληροφοριών. Για παράδειγμα, ένας εξυπηρετούμενος μπορεί να πηγαίνει και να εξυπηρετείται από πολλές δομές ταυτόχρονα. Υπάρχει πληθώρα φαγητού, δίνονται δηλαδή μερίδες φαγητού καθημερινά από διάφορα συσσίτια, εκκλησίες και δομές ενώ δεν υπάρχουν πολλοί ξενώνες και χώροι που να μπορούν να μείνουν για λίγο οι άστεγοι και να έχουν την προσωπική τους υγιεινή. Στο δήμο Αθηναίων δεν υπάρχουν προγράμματα πρόληψης που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του πληθυσμού.

8. Πώς θεωρείτε ότι θα γινόταν καλύτερη η εργασία σας ;

Όπως σας προανέφερα, η παροχή υπηρεσιών μας επηρεάζεται από τα μέσα που διαθέτουμε που είναι κυρίως οικονομικά αλλά και από τα υπάρχοντα προγράμματα, Ευρωπαϊκά – Κρατικά. Παρόλα αυτά ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να κάνει καλύτερη την εργασία του, έχοντας συνεχή ενημέρωση των συνθηκών αλλά και παρακολουθώντας σεμινάρια που αφορούν το αντικείμενο στο οποίο εργάζεται. Τέλος, θα ήταν ιδιαίτερα βοηθητική η εποπτεία σε όλους του επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς κάνοντας καλύτερη την εργασία μας και την ποιότητα της. Δυστυχώς, αυτό δεν το έχουμε, αλλά η επίτευξη των στόχων μας αποτελεί κίνητρο για να συνεχίσουμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Μέσω της συνέντευξης που μας παραχωρήθηκε από την επαγγελματία κοινωνική λειτουργό Αμανατιάδου Ελένη, μας δίνεται η δυνατότητα να συγκρίνουμε τις πληροφορίες που μας δόθηκαν με τα ποσοστά της ποσοτικής μας έρευνας.

Στην ερώτηση 4 της συνέντευξης, « **Υπάρχει καλή συνεργασία με άλλους φορείς ;**» διακρίνουμε ότι υπάρχει άριστη συνεργασία με άλλους φορείς, όπου γίνεται αντιληπτό και από την ερώτηση 13 του ερωτηματολογίου, όπου το 90,5 % δήλωσαν πως έχουν συνεργασία με άλλους φορείς και οργανώσεις.

Στην ερώτηση 6 της συνέντευξης « **Πιστεύεται ότι θα μπορούσατε να κάνετε περισσότερα πράγματα;**» με την ερώτηση 15 της έρευνας « **Θεωρείται ότι για την πληρέστερη κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού χρειάζεται εργαζόμενους, βελτίωσης συνεργασίας και της δικτύωσης με άλλους φορείς, αύξηση της κρατικής χρηματοδότησης ή άλλο;**» παρατηρούμε ότι και στις δύο περιπτώσεις χρειάζονται περισσότερο εξειδικευμένο προσωπικό. Το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 76,2 % του συνόλου των υπηρεσιών που συμμετείχαν στην έρευνα.

Όσον αφορά τον τομέα των εθελοντών για τον αν οι υπηρεσίες απασχολούν εθελοντές και σε τι βαθμό ικανοποίησης θα χαρακτήριζαν τις υπηρεσίες τους, διακρίνουμε ότι και στην έρευνα και στη συνέντευξη, απασχολούν εθελοντές όπου θεωρούν την προσφορά τους πολύ ικανοποιητική. Στην έρευνα το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο συντριπτικό ποσοστό του 90,5 % , δηλαδή μόνο δύο υπηρεσίες δεν απασχολούν εθελοντές.

Οι υπηρεσίες που προσφέρονται προς τους ωφελούμενους είναι κυρίως ως προς τον τομέα της σίτισης και του ιματισμού και λιγότερο ως προς τη στέγαση, όπου το διακρίνουμε από το ποσοστό 28,6 % της έρευνας περίπου 6 υπηρεσίες και από την άποψη της κοινωνικής λειτουργού στην ερώτηση 7 της συνέντευξης, όπου αναφέρει χαρακτηριστικά ότι « υπάρχει πληθώρα φαγητού, αλλά δεν υπάρχουν αρκετοί ξενώνες και χώροι που να μπορούν να μείνουν οι άστεγοι και να έχουν την προσωπική τους υγιεινή».

Όσον αφορά το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού παρατηρούμε ότι είναι πολυδιάστατος. Παραδείγματος χάριν στο Μέρος Α', στο κεφάλαιο 10 της βιβλιογραφικής μας ανασκόπησης, οι κοινωνικοί λειτουργοί κατά την άσκηση του επαγγέλματος εκτελούν καθημερινά διαφορετικούς ρόλους. Μερικοί από αυτούς τους

ρόλους είναι ο ρόλος : α) του μεσολαβητή, β) του συνηγόρου, γ) του εκπρόσωπου , δ) του διαιτητή και ε) του αξιολογητή.

Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού όπως παρουσιάζεται στην συνέντευξη στην ερώτηση 4, «**Ποιος είναι ο ρόλος σας στην κοινωνική υπηρεσία ;** », διαμορφώνεται όχι μόνο από τις ακαδημαϊκές σπουδές στις οποίες έχει αποκτήσει ο επαγγελματίας, αλλά και από την προσωπικότητα του και φυσικά από την υπηρεσία και τα εκάστοτε προγράμματα στα οποία καλείται να εργασθεί.

Στη συνέχεια, ο κοινωνικός λειτουργός έχει τη δυνατότητα να κάνει καλύτερη και ποιοτική την εργασία του, έχοντας συνεχή ενημέρωση των συνθηκών- εξελίξεων όσον αφορά τα άτομα που πλήττονται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό με σκοπό την εύρεση πόρων, προγραμμάτων και χορηγιών.

Τέλος ο κοινωνικός λειτουργός στον ρόλο του συμβούλου παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες προς στους ωφελούμενους, όπου γίνεται κατανοητό και από την ερώτηση 3 της συνέντευξης, όπου αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι εκτός από συμβουλευτική που παρέχουν, οι κοινωνικοί λειτουργοί παραπέμπουν τους εξυπηρετούμενους και στις αρμόδιες υπηρεσίες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η παρούσα μελέτη προσέγγισε τόσο σε βιβλιογραφικό επίπεδο την ανάλυση των όρων *φτώχεια* και *κοινωνικός αποκλεισμός*, τα αίτια και τα χαρακτηριστικά τους, την υπάρχουσα κατάσταση της Ελλάδας στο θέμα αυτό, το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού καθώς και τις κοινωνικές δομές που δραστηριοποιούνται στην Ισπανία και την Πορτογαλία, όσο και σε ερευνητικό επίπεδο, καταγράφοντας το έργο των κοινωνικών δομών για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στο Δήμο της Αθήνας.

Τα αποτελέσματα της διπλωματικής μας εργασίας αποδεικνύουν ότι το φαινόμενο αυτό έχει αυξηθεί τα τελευταία δύο χρόνια (2013-2014), όπως υποστηρίζει το 95,2 % των υπηρεσιών του Δήμου. Όπου κατά το έτος 2013 το ποσοστό 33,3% των υπηρεσιών εξυπηρέτησε 20.000-35.000 άτομα. Υποθέτουμε δηλαδή, ότι ο αριθμός των ατόμων στο έτος 2015 έχει αυξηθεί εάν όχι διπλασιαστεί. Τα αίτια αύξησης των ωφελουμένων σύμφωνα με τον πίνακα στη σελίδα 54, αποτελούν η ανεργία, η έλλειψη ασφαλιστικής κάλυψης, το χαμηλό εισόδημα και η μετανάστευση που ανέρχεται στο 95,2% των υπηρεσιών. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι μόνο μια υπηρεσία που ανέρχεται στο 4,8%, απάντησε ότι δεν υπήρχε αύξηση των ωφελουμένων τα τελευταία δύο χρόνια, γεγονός που μας δημιουργεί ερωτήματα ως προς τα αιτία της μη αύξησης τους.

Όπως διακρίναμε από την ποσοτική έρευνα, το μεγαλύτερο ποσοστό των υπηρεσιών εξυπηρετεί όλες τις πληθυσμιακές ομάδες (Ελληνες, Ευρωπαίους πολίτες, Μετανάστες, Αιτούντες Άσυλο, Πρόσφυγες ακόμα και αυτές (τις ομάδες) που βρίσκονται εκτός νομικού πλαισίου, ηλικίας κάτω και άνω των 18 ετών όπως φαίνεται στην πίτα των ηλικιακών ομάδων στη σελίδα 50. Η θετική πλευρά πάνω σε αυτό το κομμάτι, είναι ότι όλος ο πληθυσμός ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας, θρησκευτικών και πολιτικών πεποιθήσεων μπορούν να βοηθηθούν από διάφορες υπηρεσίες. Η αρνητική πλευρά, όπως μπορούμε να διακρίνουμε είναι ότι το έτος της ηλικίας που χρήζει βοήθεια είναι και κάτω των 18 ετών, όπου μας παραπέμπει στην παιδική φτώχεια όπου σύμφωνα με το Γιώργο Μόσχο, βοηθός Συνήγορος του Πολίτη ενημέρωσε την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ότι το ποσοστό των παιδιών που πλήττονται από τη φτώχεια ανέρχεται περίπου στο 40% (www.socialpolicy.gr).

Όσον αφορά τις υπηρεσίες που παρέχονται από τον εκάστοτε φορέα, διακρίνουμε σύμφωνα με το διάγραμμα στη σελίδα 48, ότι το 33,3% των υπηρεσιών παρέχουν κυρίως ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ψυχοκοινωνική στήριξη και λιγότερο υπηρεσίες στέγασης, ρουχισμού, σίτισης, και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στις πληθυσμιακές ομάδες του Δήμου. Το γεγονός αυτό μας έχει προκαλέσει ανησυχία, διότι σε συνδυασμό με τις πληροφορίες που μας δόθηκαν από τους κοινωνικούς λειτουργούς του «Γενικού Φιλόπτωχου Ταμείου Ιεράς Μονής Αθηνών» στον τομέα της στέγασης υπάρχουν ελλείψεις, ενώ στον τομέα του φαγητού υπάρχει πλήρης κάλυψη. Οπότε υπάρχει έλλειψη υποδομών του κράτους ως προς τη στέγαση των πληθυσμιακών ομάδων που πλήττονται, ενώ σε ότι αφορά το φαγητό δίνονται καθημερινά από διάφορα συσσίτια, εκκλησίες και δομές. Δικαιολογημένα λοιπόν, οι κοινωνικές δομές χαρακτήρισαν τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους μέτρια ικανοποιητικές με ποσοστό 61,9% και πολύ ικανοποιητικές με ποσοστό 38,1% .

Οι ειδικότητες που απασχολούνται από τις διάφορες κοινωνικές δομές είναι κυρίως κοινωνικοί επιστήμονες, ψυχολόγοι και νοσηλευτικό ιατρικό προσωπικό με ποσοστό 47,6% και λιγότερο κοινωνικούς επιστήμονες και διοικητικό προσωπικό με ποσοστό 4,8% ενώ το ανειδίκευτο προσωπικό ανέρχεται στο 9,5 των υπηρεσιών. Ανειδίκευτο προσωπικό απασχολούν δύο υπηρεσίες στο Δήμο της Αθήνας. Η δική μας ερώτηση- άποψη πάνω σε αυτό είναι: *Πόσες είναι οι υπηρεσίες που απασχολούν ανειδίκευτο προσωπικό στη χώρα μας* ;. Αυτό που μας προβληματίζει στο κομμάτι αυτό είναι η προσέγγιση του ανειδίκευτου προσωπικού για την πληρέστερη κάλυψη των αναγκών των ωφελουμένων, σε συνδυασμό με την έλλειψη εκπαίδευσης και δεξιοτήτων του. Επιπροσθέτως, για την πληρέστερη κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού οι υπηρεσίες σύμφωνα με τον πίνακα στη σελίδα 61, χρειάζονται περισσότερους εργαζόμενους, βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων και δημιουργία σχεδίου δράσης για τις ευπαθείς ομάδες που βιώνουν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Σε αυτό το σημείο έρχεται να μας επιβεβαιώσει η βιβλιογραφική μας ανασκόπηση, μαζί με την συνέντευξη τη σημαντικότητα όσον αφορά το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού. Όπως έχουμε ήδη προαναφέρει ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι πολυδιάστατος, εκτελώντας καθημερινά διαφορετικούς ρόλους. Μερικοί από αυτούς τους ρόλους είναι ο ρόλος : α) του μεσολαβητή, β) του συνηγόρου, γ) του εκπρόσωπου , δ) του διαιτητή και ε) του αξιολογητή. Τέλος ο ρόλος του διαμορφώνεται όχι μόνο από τις ακαδημαϊκές σπουδές

στις οποίες έχει αποκτήσει ο επαγγελματίας, αλλά και από την προσωπικότητα του και φυσικά από την υπηρεσία και τα εκάστοτε προγράμματα στα οποία καλείται να εργασθεί.

Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται σε δομές για την αντιμετώπιση της φτώχειας (Κοινωνικά Παντοπωλεία- Φαρμακεία, Δομές Παροχής Συσσιτίων, Δημοτικά Ιατρεία, Υπνωτήρια , Ανοικτά Κέντρα Υποδοχής Αστέγων) είναι ιδιαίτερα δύσκολος. Στόχος είναι να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού που έχει πληγεί από την οικονομική κρίση. Ανάλογα με την κοινωνική υπηρεσία στην οποία εργάζεται έχει και τις ανάλογες αρμοδιότητες και σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να γίνεται σωστή χρήση τους για την υποστήριξη των ευπαθών ομάδων. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να είναι αποστασιοποιημένοι από ρατσιστικές αντιλήψεις και προκαταλήψεις, να δέχονται όλο τον πληθυσμό ανεξαρτήτως φύλου, θρησκείας, εθνικής καταγωγής, πολιτικών και κοινωνικών πεποιθήσεων. Τέλος, απαραίτητη είναι η δημιουργία καλής συνεργασίας με άλλους φορείς ώστε να υπάρχει διασύνδεση και να προωθείται με μεγαλύτερη ευκολία η κοινωνική ένταξη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Αλτάνης, Π. (2006). Εθνικά σχέδια κοινωνικής ενσωμάτωσης και δράσεις καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα. Στο Χ. Οικονόμου & Α. Φέρωνας (Επιμ.), *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμό στις σύγχρονες κοινωνίες* (σ.288). Αθήνα: Διόνικος,.

Αμίτσης, Γ. & Κοντιάδης, Ξ. (2000). *Διερεύνηση και αξιολόγηση των μηχανισμών εισοδηματικής ενίσχυσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες*. Αθήνα: Κομοτηνή

Αμίτσης, Γ. (2012). Νέα φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός. Στο Δ. Μπαλούρδος & Μ. Πετράκη (Επιμ.), *Πολιτικές καταπολέμησης και καθιέρωση ενός ελαχίστου εγγυημένου εισοδήματος* (σσ .123-126). Αθήνα

Ανδριοπούλου, Ε., Παπαδοπούλου, Φ. & Τσάκογλου, Π. (2013). *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Ελλάδα*. Αθήνα .

Δαφέρμος, Γ. & Παπαθεοδώρου, Χρ. (2012). Οικονομική κρίση και φτώχεια στην Ελλάδα και την Ε.Ε: Οι επιδράσεις του μακροοικονομικού περιβάλλοντος και της κοινωνικής προστασίας. Στο Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Επιμ.), *Κοινωνική πολιτική και συνοχή στην Ελλάδα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης*. Αθήνα .

Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση. (2005). (σσ . 15-17). Αθήνα .

Επιστημονική Εταιρία για την Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη. ΕΠ.Ε.Κ.Σ.Α.(2010). *Οδηγός για την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Κοινωνικής Ενσωμάτωσης και την Ανοικτή Μέθοδο Συντονισμού στον τομέα της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης*. (σ. 6) Αθήνα: ΕΠ.Ε.Κ.Σ.Α.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2002). *Καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού κοινοί στόχοι για τον δεύτερο γύρο των Εθνικών Σχεδίων Δράσης*.

Λουξεμβούργο

Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας. (2004). Κοινωνικός αποκλεισμός στην Ελλάδα. *Διερεύνηση του πεδίου για την αποτελεσματική εφαρμογή πολιτικών με χωρική βάση.*

Καβουνίδη, Τ. (1996). Οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα. Κύρια θέματα και προσδιορισμός πολιτικής*, Α' τόμος.

Καβουνίδη, Τ. (2005). Οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας στο Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα. Στο Δ. Καραντίνος, Δ. Μαράτου, Λ. Αλιπράντη & Ε. Φρονίμου (Επιμ.), *Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής*, Α' τόμος (σ . 51). Αθήνα: ΕΚΚΕ.

Καλλιδικάκη, Θ. (2010). *Κοινωνική εργασία. Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Καράγιωργας, Σ. & Συν. (1990). Διαστάσεις της Φτώχειας στην Ελλάδα, Τόμος Β' , Αθήνα, ΕΚΚΕ.

Καρακουλάφη, Χ. (2006). Οι εκτός των τειχών. Στο Χ. Οικονόμου & Α. Φέρωνας (Επιμ.), *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες* (σ. 275). Αθήνα: Διόνικος,

Καραμεσίνη, Μ. (2004). Ανεργία, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στην Ελλάδα. Στο Μ. Πετμεζίδου & Χ. Παπαθεοδώρου (Επιμ.), *Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός* (σ.408). Αθήνα: Εξάντας

Κατσούλης, Η. (σ. 63). (σ. 267). Αθήνα: ΕΚΚΕ

Καψάλης, Α. (2004). Μετανάστες Υγεία και Κοινωνικός Αποκλεισμός Ενημέρωση. *ΙΝΕ/ΓΕΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ*. Τεύχος 112, 5-6

Κετσετζοπούλου, Μ. (2005). Αγορά εργασίας και φτώχεια Ι. Στο Σακέλλης (Επιμ.), *Φτώχεια και Κοινωνικός αποκλεισμός και κοινωνικές ανισότητες* (σσ .60-61). Λαύριο

Κετσετζοπούλου, Μ. & Μπούζας, Ν. Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα. Στο Δ. Καραντίνος, Δ. Μαράτου, Λ. Αλιπράντη & Ε. Φρονίμου (Επιμ.), *Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής*, Τόμος Α' (σσ .137-140). Αθήνα: ΕΚΚΕ

Λαμπαβίτσας. (1999). Κοινωνικός Αποκλεισμός και Ιαπωνικός Καπιταλισμός. Η περίπτωση των χειρωνακτών εργατών. Στο Σ. Καραγιωργα(Επιμ.), *Κοινωνικός αποκλεισμός και Κοινωνική Πολιτική* (σ. 230). Αθήνα.

Μανιατάκης, Α. (1994). *Κράτος δικαίου και δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας Ι*. Αθήνα: Σακκουλα

Μητράκος, Θ. & Τσακλόγλου, Π., (2010). Φτώχεια και ανισότητα στην Ελλάδα Δομή και διαχρονικές μεταβολές. Στο Δ. Βενιέρης & Χ. Παπαθεοδώρου (Επιμ.), *Η Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα. Προκλήσεις και Προοπτικές* (σ. 439). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μουρίκη, Α., Μπαλούρδος, Δ., Παπαλιού, Ο., Σπυροπούλου, Ν. & Φαγαδάκη Ε. (2012). Το κοινωνικό πορτρέτο της Ελλάδας 2012. Στο Ε. Φρονίμου (Επιμ.), *Όψεις της κρίσης* (σσ .173-174). Αθήνα: ΕΚΚΕ.

Μουσούρου, Λ. (2004). Κοινωνικός αποκλεισμός και κοινωνική προστασία. Στο Κ. Κασιμάτη (Επιμ.), *Κοινωνικός αποκλεισμός Η Ελληνική Εμπειρία* (σ. 79). Αθήνα: Gutenberg.

Μπαλούρδος, Δ.(2011). Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών 134-135,Α'-Β' 2011 165-192 (σ. 165).

Μπαλούρδος, Δ. & Πετράκη, Μ. (2012). *Νέα φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός- Πολιτικές καταπολέμησης και καθιέρωση ενός ελαχίστου εγγυημένου εισοδήματος*. Αθήνα

Μπαλούρδος, Δ. & Υφαντόπουλος., (ΕΚΚΕ), *Διαστάσεις φτώχειας και κοινωνικός*

αποκλεισμός στις Ε.Ε

Οικονόμου, Χ. & Φέρωνας, Α. (2006). *Οι εκτός των τειχών Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες, Η καταγωγή και η εξέλιξη της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού*. Αθήνα: Διόνικος,

Παπαδημητρίου, Ζ. (2000). Φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού, ξενοφοβίας και ρατσισμού στην Ελλάδα. Στο Ι. Νέστορος, Β. Πεσμαζόγλου & Μ. Σαματάς (Επιμ.), *Σύγχρονα Ρεύματα στις Κοινωνικές Επιστήμες* (σσ . 47-53). Αθήνα: Τυπωθήτω.

Παπαδοπούλου, Δ. (2002) *Από την κοινωνική ευπάθεια στον Κοινωνικό Αποκλεισμό: Διαδικασίες και χαρακτηριστικά του κοινωνικού αποκλεισμού* . Αθήνα.

Παπαδοπούλου, Δ., Δημουλάς, Κ., Μπαμπανέλου, Δ. & Τσιώλης, Γ. (2002). Από την κοινωνική ευπάθεια στον κοινωνικό αποκλεισμό. Στο Ινστιτούτο Εργασίας (Επιμ.), (σσ . 22-32) Αθήνα: ΓΕΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

Παπαθεοδώρου, Χρ. & Δαρμένος, Γ.(2008). Οικονομική ανισότητα και φτώχεια στην Ελλάδα. Στο ΙΝΕ-ΓΣΕΕ (Επιμ.), *Συγκριτική ανάλυση και διαχρονικές τάσεις*. Αθήνα: ΙΝΕ-ΓΣΕΕ

Παπαθεοδώρου, Χρ. & Δαρμένος, Γ.(2010). Δομή και τάσεις της οικονομικής ανισότητας και της φτώχειας στην Ελλάδα και την Ε.Ε. 1995-2008. Στο ΙΝΕ-ΓΣΕΕ (Επιμ.), Αθήνα: ΙΝΕ-ΓΣΕΕ.

Παπαθεοδώρου, Χρ., Δάφερμος, Γ., Παπαδοπούλου, Ε. & Σακελλαρίδης, Γ. (2010). Οικονομική μεγέθυνση, ανισότητα και φτώχεια. Στο ΙΝΕ-ΓΣΕΕ (Επιμ.), *Θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις* (σσ . 35-36). Αθήνα.

Πετμεζίδου, Μ. & Παπαθεοδώρου, Χ. (2004). *Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός*. Αθήνα: Εξάντας

Πέτρογλου, Α. (1989), Η κοινωνική ασφάλεια και η οικουμενική διακήρυξη των

δικαιωμάτων του ανθρώπου. ΕΔΚΑ

Ρετινιώτη, Α. & Μάντζιου, Ι. (2010) *Η πρόσβαση των φτωχών και κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων που ζουν στο κέντρο της Αθήνας, στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και της εργασίας* (Ερευνητική Μελέτη).

Σταθόπουλος, Π. Α. (2005), *Κοινωνική Πρόνοια, Ιστορική Εξέλιξη- Νέες Κατευθύνσεις*, Αθήνα: Παπαζήσης

Τράντας, Τ. (2006) Κοινωνικός αποκλεισμός και πολιτικές κοινωνικής ενσωμάτωσης σε τοπικό επίπεδο, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ελλάδα Οι εκτός των τειχών. Στο Χ. Οικονόμου & Α. Φέρωνας (Επιμ.), *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες* (σ. 210). Αθήνα: Διόνικος.

Τσιάκαλος, Γ. (1998). Κοινωνικός Αποκλεισμός Ορισμοί, Πλαίσιο και Σημασία. Στο Κ. Κασιμάτη (Επιμ.), *Κοινωνικός Αποκλεισμός η Ελληνική Εμπειρία* (σς 47-57). Αθήνα: Gutenberg.

Τσιάκαλος Γ., (1999). Ανθρώπινη αξιοπρέπεια, κοινωνικός αποκλεισμός και εκπαίδευση στην Ευρώπη. Στο Ν. Πουланτζιάς (Επιμ.). *Ανθρώπινη αξιοπρέπεια, κοινωνικός αποκλεισμός και εκπαίδευση στην Ευρώπη, Εταιρεία Πολιτικού Προβληματισμού και Συμβούλιο Ευρώπης* (σ. 51). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Τσίγγανου, Ι. (1998). Εκπαίδευση και απασχόληση κοινωνικά μειονεκτούντων ατόμων. Στο Πρακτικά Ελληνογαλλικού Συνεδρίου. *Φράγματα και Αποκλεισμοί στην Ανεργία, Εργασία, Εκπαίδευση, Κατάρτιση στην Ελλάδα και στη Γαλλία* (σ.249). Αθήνα.

Τσιώλης, Γ. (2005). Προς μια νέα ηθική της εργασίας. Στο *ΙΝΕ- ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ*. Αθήνα.

Φερόνας, Α. (2004). Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός σε Ευρώπη και Ελλάδα. Στο Ν. Σάκουλα (Επιμ.). *Έννοιες αντιλήψεις πολιτικές* (σς . 156168) .Αθήνα: Κομοτηνή.

Χτούρης, Σ. (1992). *Σύνθετες διαδικασίες του κοινωνικού αποκλεισμού και ο ρόλος της*

οικογένειας στην κοινωνική προστασία. Αθήνα: Πράξις.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Atkinson, A. B. (1998). Social Exclusion, Poverty and unemployment. In Atkinson and S.Hills (Eds.), *Exclusion, Employment and Opportunity*.

Bohnke, P. (2001). Nothing Left to Lose? Poverty and Social Exclusion in Comparison, Empirical Evidence on Germany. FS /// 01-402

Burchardt, Le Grand, Piachand, (2006).Οι εκτός των τειχών, Κοινωνικός Αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες. Στο Χ. Οικονόμου & Α. Φέρωνας (Επιμ.), *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες* (σσ . 44-45) . Αθήνα: Διόνικος.

Core, C. (1995). Introduction: markets, citizenship and social exclusion. In G. Rodgers, C. Core & J.B. Figueiredo (Eds.), *Social exclusion, rhetoric, reality, responses*. Bristol, Policy Press.

Council of the European Union,(2011), pp.215 «SPC Assessment of the social dimension of the Europe 2020 Strategy (2011)», SOC 135,ECOFIN 76,SAN 30

Dertwinkel, T. (2008). Economic exclusion of ethnic minorities on the importance of concept specification (pp. 19). ECMI Issue Brief.

Eurostat, (2000). European Social Statistics: Income poverty and Social exclusion. 1st Report. KS-29-00-181-EN-C

Ferrera, M. (1996). The Southern Model of Welfare in social Europe, *Journal of social policy*, vol. 6, no. 1, pp17-37

Kenyon, Lyous & Rafferty. (2002). Transport and Social exclusion, investigating the possibility of promoting inclusion through virtual mobility, *Journal of Transport*

Geography, vol. 10, no. 2, pp 207-209

Levitas, R. (2004). Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός. Στο Μ. Πετμετζίδου & Χ. Παπαθεοδώρου (Επιμ.), (σσ . 17 & 205-207). Αθήνα: Έξαντας.

Richardson, (2002). Handbook of qualitative research methods of psychology and the social sciences. In The British Psychological Society (Eds.), (pp 22). Leicester.

Ringen, (1988) "Direct and Indirect Measures of Poverty", Journal of Social Policy Vol.17, no. 3, pp 351-65

Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές.* (Β. Νταλούκα & Κ. Βασιλίκου, Μτφ.). Αθήνα: Gutenberg

Room, G. (1995). *Beyond the Threshold: the measurement and analysis of social exclusion* Bristol: Policy Press

Silver, H. (1995) Reconceptualizing social disadvantage: Three paradigms of social exclusion,(Eds.)Rodgers D. et al, social exclusion: Rhetorics, reality, responses, ILO.

Spicker, P. (2004). *Το κράτος πρόνοιας μια γενική θεωρία.* Αθήνα: Διόνικος

Townsend, P. (1979). *Poverty in the United Kingdom. A Survey of Household Resources and Standards of Living.* Harmondsworth: Penguin Books Ltd.

Trevithick, P. (2005). *Social work skills: a practice handbook.* Maidenhead: Open University Press.

INTERNET

Άσκηση του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού (2014, Νοεμβρίου 6) .

Ανακτήθηκε από www.teiath.gr/seyp/socialwork/categories.php?id=37766&lang=el

Δελτίο Τύπου (2014, Οκτωβρίου 17). Ανακτήθηκε από www.skle.gr/

INE ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Γ.Ε.Σ.Ε.Ε

<http://www.ineobservatory.gr>

Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής ΓΕΣΕΕ

<http://www.kanep-gsee.gr>

Κοινωνική εργασία- ΚΑΤ

www.kat-hosp.gr

Σόλων Σύνθεση

<http://www.solon.org.gr>

Το Βήμα International Edition

<http://www.tovima.gr>

AMI- Assistencia Medica Internacional

www.ami.org.pt/

Caritas Espanola

www.caritas.es

Caritas Internationalis –Towards a civilization of love

www.caritas.org

Caritas Portuguesa

www.caritas.pt

Cruz Roja

www.cruzroja.es/

Cruz Roja Espanola

www.cruzrojamadrid.org

EAPN Portugal

www.eapn.pt/

Grimshaw, D., Rubery, J. & Smith M. (1999). Reconstructing Unemployment: Reassessment of Unemployment Measures and Compensation Schemes. In J.Christiansen, P. Koistinen & A. Kovalainen (Eds.), *Working Europe.Reshaping European Employment System*. Aldershot:Ashgate.

<https://www.eye-ekt.gr/>

In.gr <http://archive.in.gr>

left.gr <http://left.gr>

Medicos del Mundo

www.medicosdelmundo.org/

medicosdomundo.pt- Portugal/ Home

www.medicosdomundo.pt/

Red FACIAM Fundacion Asistencial a Personas Sin Hogar

www.faciam.org

Rais Fundacion/ Rais Fundacion

<https://www.raisfundacion.org/>

Spain- Feantsa www.feantsa.org/

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

- 1) Σε ποια οργάνωση εργάζεστε ;
.....
.....
- 2) Σε ποιες πληθυσμιακές ομάδες απευθύνεται ο φορέας σας ;
.....
.....
.....
- 3) Ποιες υπηρεσίες προσφέρονται προς τους ωφελούμενους ;
.....
.....
.....
.....
- 4) Ποιος είναι ο ρόλος σας στην κοινωνική υπηρεσία ;
.....
.....
.....
- 5) Υπάρχει καλή συνεργασία με άλλους φορείς ;
.....
.....
- 6) Πιστεύετε ότι θα μπορούσατε να κάνετε περισσότερα πράγματα ;
.....
.....
.....
- 7) Ποια είναι η γνώμη σας για τη λειτουργία των υπηρεσιών –
δομών που ασχολούνται με την καταπολέμηση της φτώχειας και
κοινωνικού αποκλεισμού στο δήμο της Αθήνας ;
.....
.....
.....
- 8) Πώς θεωρείτε ότι θα γινόταν καλύτερη η εργασία σας ;
.....
.....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Σε ποιο νομικό πλαίσιο εντάσσεται ο φορέας σας:

Δημόσιου δικαίου	..
Ιδιωτικού δικαίου	..
Μη Κυβερνητική	
Οργάνωση	..
Σύλλογος	..
Εθελοντικός φορέας	..
Ίδρυμα	..
Άλλο	

.....

2. Ποιες από τις παρακάτω υπηρεσίες παρέχονται από τον φορέα:

Σίτιση	..
Ρουχισμός	..
Ιατροφαρμακευτική	
περίθαλψη	..
Στέγαση	..
Ψυχοκοινωνική στήριξη	..
Νομική στήριξη	..
Όλα τα παραπάνω	..
Άλλο	

.....

3. Σε ποια/ες από τις ακόλουθες πληθυσμιακές ομάδες απευθύνεστε:

Έλληνες	..
Ευρωπαίους Πολίτες	..
Μετανάστες	..
Αιτούντες Άσυλο	..
Πρόσφυγες	..
Εκτός νομικού πλαισίου	..
Όλα τα παραπάνω	..

1

¹ Το ερωτηματολόγιο εξετάζει το έργο των κοινωνικών δομών που δραστηριοποιούνται για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Διαμορφώθηκε από την ομάδα των φοιτητών: Κωστίνα Αλεξάνδρα και Τσάβο Άννα στο πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας υπό την επίβλεψη της υπεύθυνης καθηγήτριας Ε. Μοσχοπούλου.

4. Σε ποιες ηλικιακές ομάδες απευθύνεται ο φορέας σας;

<18 (κάτω των 18) ..
>18 (άνω των 18) ..
Και τα δυο ..

5. Πόσους ωφελούμενους εξυπηρετείτε σε καθημερινή βάση;

.....

6. Πόσα άτομα ωφελήθηκαν των υπηρεσιών σας το έτος 2013;

.....

7. Παρατηρείται αύξηση των ανθρώπων που ωφελήθηκαν των υπηρεσιών σας τα τελευταία δύο χρόνια;

Ναι ..
Όχι ..

8. Εάν ναι για ποιο λόγο πιστεύετε ότι έχει αυξηθεί ο αριθμός των ωφελούμενων :

Ανεργία ..
Μη ασφαλιστική κάλυψη ..
Χαμηλό εισόδημα ..
Μετανάστευση ..
Άλλο

.....

9. Πως καλύπτονται οικονομικά οι ανάγκες/ προγράμματα του φορέα:

Κρατική χρηματοδότηση	..
Ιδιωτική χρηματοδότηση	..
Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση	..
Συγχρηματοδοτούμενο Ελλάδα- Ευρωπαϊκή Ένωση	..
Δωρεές	..

10. Θέτει ο φορέας σας κριτήρια για την επιλογή των ωφελουμένων;

Ναι	..
Όχι	..

11. Εάν ναι ποια είναι αυτά:

Προσκόμιση κάρτας ανεργίας	..
Προσκόμιση φορολογικής δήλωσης	..
Βεβαίωση ασφαλιστικού φορέα	..
Νομιμοποιητικά έγγραφα	..
Όλα τα παραπάνω	..
Άλλο	..

.....

12. Ποιες ειδικότητες απασχολεί ο φορέας σας;

Κοινωνικό επιστήμονα	..
Ψυχολόγο	..
Ιατρικό προσωπικό	..
Νοσηλευτικό προσωπικό	..
Νομικό	..
Όλα τα παραπάνω	..
Άλλο	..

.....

13. Ο φορέας έχει συνεργασία με άλλες οργανώσεις και φορείς;

Ναι ..
Όχι ..

14. Πόσο ικανοποιητικές θεωρείτε τις υπηρεσίες που παρέχονται για την κάλυψη των αναγκών των ωφελούμενων:

Λίγο Ικανοποιητικές	Μέτρια Ικανοποιητικές	Πολύ Ικανοποιητικές

15. Θεωρείτε ότι για την πληρέστερη κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού χρειάζεται :

Εργαζόμενους ..
Βελτίωση συνεργασίας και της δικτύωσης με άλλους φορείς ..
Αύξηση της κρατικής χρηματοδότησης ..
Άλλο ..
.....

16. Απασχολείτε εθελοντές;

Ναι ..
Όχι ..

17. Αν ναι, πόσο σημαντική θεωρείτε ότι είναι η προσφορά τους ;

Λίγο Ικανοποιητική	Μέτρια Ικανοποιητική	Πολύ Ικανοποιητική

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

- **Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ)**

Διεύθυνση: Βασ. Σοφίας 135& Ζαχάρωφ Αμπελόκηποι,

Τηλέφωνο: 2132039723

e-mail: gramateia@ekka.org.gr

Σκοπός του Ε.Κ.Κ.Α. είναι ο συντονισμός του δικτύου των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας της χώρας μας και η παροχή υπηρεσιών επείγουσας κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης σε άτομα, οικογένειες και ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες που διέρχονται κρίση ή περιέρχονται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Με το νόμο 3895/2010 (ΦΕΚ 206 Α /8.12.2010) οι σκοποί των καταργηθέντων Εθνικού Παρατηρητηρίου Ατόμων με Αναπηρία (Ν.3106/2003 & 3454/2006) και Ινστιτούτου Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης (Π.Δ. 55 /2008) υλοποιούνται από το ΕΚΚΑ.

- **Κέντρο Υποδοχής & Αλληλεγγύης Δήμου Αθηναίων (ΚΥΑΔΑ)**

Διεύθυνση: Πειραιώς 35 & Σοφοκλέους70

Τηλέφωνο: 210 52.46.516 e-mail: seckyada@otenet.gr

Σκοποί του Κ.Υ.Α.Δ.Α. είναι η αντιμετώπιση των προβλημάτων στέγασης, σίτισης, υγείας και επανένταξης των αστέγων που ζουν στην πόλη καθώς και η υποστήριξη των πολιτών και των οικογενειών που, ενώ δεν είναι άστεγοι, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στην καθημερινότητά τους. Τα προγράμματα υποστήριξης των ευπαθών ομάδων σχεδιάζονται και υλοποιούνται από την Κοινωνική Υπηρεσία του Κ.Υ.Α.Δ.Α.

ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΑΔΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΑΚΟΛΟΥΘΑ

Ανοιχτό Κέντρο Σίτισης

Κοινωνικό Παντοπωλείο

Κοινωνικό φαρμακείο

Αθηναϊκή Αγορά

Κόμβος Αλληλοβοήθειας Πολιτών

Πρόγραμμα «Αλληλεγγύη στην οικογένεια»

- **ΙΔΡΥΜΑ ΜΗΤΕΡΑ ΤΕΡΕΖΑ**

Διεύθυνση: Αίμωνος 79

Τηλέφωνο: 2105142219

- **ΞΕΝΩΝΑΣ ΜΗΤΕΡΑ ΤΕΡΕΖΑ**

Διεύθυνση: Αχαρνών 97& Ιθάκης

Τηλέφωνο: 2108254770

Σκοπός του ιδρύματος και ξενώνα «Μητέρα Τερέζα» είναι να παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο στήριξης σε γυναίκες, θύματα κακοποίησης, και να ευαισθητοποιήσει το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία και το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών γενικότερα.

· **ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΕΡΙΜΝΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ**

Διεύθυνση: Ισαύρων 48

Τηλέφωνο: 2103813290

e-mail: sma.athens@gmail.com

Σκοπός του Συλλόγου είναι η παροχή υπηρεσιών ολοκληρωμένης φροντίδας και υποστήριξης σε 17 ασυνόδευτους έφηβους και παιδιά, που προέρχονται από χώρες που πλήττονται από πολέμους και καταστροφές.

· **CARITAS**

Διεύθυνση: Καποδιστρίου 52

Τηλέφωνο: 2105246637

Η Κάριτας Ελλάς συμμετέχει ενεργά στην προσπάθεια των ανθρώπων να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσής τους και υποστηρίζει και βοηθά αυτούς που πλήττονται από φυσικές και ανθρώπινες καταστροφές. Συμπαραστέκεται και βοηθά τους ηλικιωμένους, τους αρρώστους, τους οικονομικά αδύναμους (άτομα/οικογένειες), τους άστεγους, τους φυλακισμένους, τους πρόσφυγες και τους μετανάστες κλπ.

· **ΑΡΣΙΣ**

Διεύθυνση: Μαυρομματαίων 43

Τηλέφωνο: 210 8259880 email: arsisathina@gmail.com

Αποστολή της ΑΡΣΙΣ είναι η ανάληψη δράσεων για την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού των νέων. Στο πλαίσιο αυτό, αναπτύσσει μεθοδολογίες και εργαλεία για την υποστήριξη των νέων, οργανώνει και συμμετέχει σε δίκτυα, συνεργάζεται με δημόσιες υπηρεσίες και μη

κυβερνητικές οργανώσεις και διατυπώνει προτάσεις στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής για τα παιδιά και τους νέους.

- **ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ-ΓΕΝΙΚΟ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ**

Διεύθυνση: Μπενιζέλου 4

Τηλέφωνο: 2130174100

Τα προγράμματά της Χριστιανικής Αλληλεγγύης απευθύνονται σε όλες τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, με σεβασμό στην προσωπικότητα, την ελευθερία και το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να τύχει κοινωνικής προστασίας, ανεξάρτητα από φυλή, φύλο, ηλικία, θρήσκευμα και εθνικότητα.

- **Praxis- Πολυιατρείο**

Διεύθυνση: Παιωνίου 5, 10440, Πλ. Βικτωρίας,

Τηλέφωνο: 2108213704

Η δωρεάν παροχή κοινωνικών και ιατρικών υπηρεσιών στους τομείς της θεραπείας, της πρόληψης, της εκπαίδευσης, της υγειονομικής υποδομής για όλους τους συναθρώπους μας. Η μαρτυρία και η κατά περίπτωση καταγγελία της κατάστασης των κοινωνικών ομάδων σε κίνδυνο.

- **Praxis-Κέντρο Ημέρας Αστεγών**

Διεύθυνση: Δεληγιώργη 26 – 28

Τηλέφωνο: 210 5244574

Τι προσφέρεται στα Κέντρα Ημέρας: • Δυνατότητα χρήσης λουτρού και πλυντηρίων • Καθαρός ρουχισμός • Ιατρείο πρωτοβάθμιας περίθαλψης γενικής ιατρικής • Δυνατότητα ανάπαυσης, ροφήματος και δεκατιανού • Χρήση διαδικτύου • Ψυχολογική στήριξη από εξειδικευμένους κοινωνικούς επιστήμονες • Βοήθεια με παραπομπές σε κοινωνικές υπηρεσίες, νοσοκομεία • Σύνταξη βιογραφικού, στήριξη σε ανεύρεση εργασίας

· **Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου Αθηναίων**

Διεύθυνση: Αγίου Κωνσταντίνου 14

Τηλέφωνο: 210 5210701

Προτεραιότητα η άμεση κοινωνική στήριξη των Αθηναίων πολιτών. Έχοντας ως σκοπό την προώθηση ίσων ευκαιριών και την κοινωνική συνοχή καθώς επίσης, την καταπολέμηση των διακρίσεων, την ενθάρρυνση για απασχόληση, την ευκολία στην προσβασιμότητα και την ενεργή ευαισθητοποίηση της κοινωνίας,

· **Γιατροί του Κόσμου-Υπνωτήριο**

Διεύθυνση: Αλικαρνασσού 49

Τηλέφωνο: 2103301157

Το υπνωτήριο λειτουργεί καθημερινά με σταθερό ωράριο (21.00μμ έως 12.00 πμ) και προσφέρει διανυκτέρευση σε τουλάχιστον 50 αστέγους ανά ημέρα. Η Κοινωνική Δομή έχει στελεχωθεί από διοικητικούς υπαλλήλους, άτομα προσωπικό καθαριότητας και κοινωνικό λειτουργό.

· **Γιατροί του Κόσμου-Ξενώνας Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο**

Διεύθυνση: Σαπφούς 12

Τηλέφωνο: 210 3213150

Στόχος του κέντρου είναι η προστασία του ευαίσθητου πληθυσμού μέσω της αύξησης των θέσεων υποδοχής και η συμβολή στη βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών για τους Αιτούντες Άσυλο στην Ελλάδα.

- **Γιατροί του Κόσμου-Πολυϊατρείο**

Διεύθυνση: Σαπφούς 12

Τηλέφωνο: 210 3213150

Το "Ανοιχτό Πολυϊατρείο" των Γιατρών του Κόσμου στην Αθήνα λειτουργεί από το 1997. Στο Πολυϊατρείο προσφέρονται υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας περίθαλψης σε συνανθρώπους μας που δεν έχουν την δυνατότητα πρόσβασης στο Εθνικό Σύστημα Υγείας.

- **Γιατροί του Κόσμου-Κοινωνικό Φαρμακείο**

Διεύθυνση: Σαπφούς 12

Τηλέφωνο: 210 3213150

Το Κοινωνικό Φαρμακείο παρέχει δωρεάν φάρμακα, υγειονομικό υλικό και παραφαρμακευτικά προϊόντα, σε άτομα τα οποία έχουν ελάχιστη έως και μηδαμινή πρόσβαση στο Εθνικό Σύστημα Υγείας και είναι κυρίως άνεργοι/ανασφάλιστοι, άποροι, υπερήλικες / χαμηλοσυνταξιούχοι, άστεγοι, μετανάστες, μονογονεϊκές / πολύτεκνες οικογένειες, άτομα με αναπηρία κα.

- **Κοινωνικό Ιατρείο Δήμου Αθηναίων**

Διεύθυνση: Σεβαστουπόλεως 113

Τηλέφωνο: 210 3847374

Σκοπός είναι η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη του ανασφάλιστου πληθυσμού.

- **Κοινωνικά Ιατρεία**

Ο Δήμος Αθηναίων διαθέτει 6 Δημοτικά Ιατρεία διαμοιρασμένα σε 5 Δημοτικές Κοινότητες του Δήμου Αθηναίων, ώστε η Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας να παρέχεται προς όλους τους πολίτες όσο το δυνατόν πλησιέστερα στο χώρο, τον οποίο αυτοί ζουν και εργάζονται.

Τα Δημοτικά Ιατρεία του Δήμου Αθηναίων ως φορέας Αγωγής & Προαγωγής της Υγείας παρέχουν σε όλους τους πολίτες (περιλαμβανομένων των ατόμων που είναι άτομα ανασφάλιστα ή «χωρίς χαρτιά»).

- **1ο Δημοτικό Ιατρείο – Καλφοπούλειο Υγειονομικό Κέντρο**

Διεύθυνση: Σόλωνος 78, Αθήνα

Τηλέφωνο: 210 3626587

- **2ο Δημοτικό Ιατρείο – Παγκράτι**

Διεύθυνση: Πρωταγόρα 3

Τηλέφωνο: 210 7011949

- **3ο Δημοτικό Ιατρείο – Πετράλωνα**

Διεύθυνση: Θεσσαλονίκης & Ηρακλειδών

Τηλέφωνο: 210 3427515

- **4ο Δημοτικό Ιατρείο – Κολωνός**

Διεύθυνση: Προποντίδος & Αγίας Σοφίας 110

Τηλέφωνο: 210 5121921

Προσωρινό Ιατρείο 6ης Δημοτικής Κοινότητας - Κυψέλη:

Διεύθυνση: Λέλας Καραγιάννη & Σταυροπούλου

Τηλέφωνο: 210 5225284

· **Προσωρινό Ιατρείο 6ης Δημοτικής Κοινότητας - Κυψέλη:**

Διεύθυνση: Λέλας Καραγιάννη & Σταυροπούλου

Τηλέφωνο: 210 5225284